

Színpad

1155 Ft

XX. évfolyam 3. szám 2024. szeptember

Előadóművészetek technikája

Országos Színházi Találkozó 2024
Fesztiválkörkép
Az Ódry Színpad történetéből

25 ÉVE

A MAGYAR SZÍNHÁZAK ÉS KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK SZOLGÁLATÁBAN!

Új termék!

Egyedi rendezvénykonténerek tervezése és gyártása
fesztiválokra és akár tájelőadásokra!

Kik vagyunk?

A Színpad- és Emelőgéptechnika Kft 1998-as alapítása óta Magyarország és a Kárpát-medence egyik legismertebb színháztechnikai beszállítója.

A sok helyen csak "Színpadtechnikások" néven ismert csapatunk tapasztalt tervezőkből, projektvezetőkből és technikus kollégákból áll.

Az elmúlt 25 év referenciái alapján, az időszak legnagyobb színháztechnikai projektjeivel a hátunk mögött, régi és új megrendelőink is biztonságos és professzionális szolgáltatást várhatnak tőlünk.

Miben segíthetünk?

Fő tevékenységünk egyedi színháztechnikai gépek tervezése és gyártása. Beszállítói hálózatunknak és saját műhelyünknek köszönhetően az ország egész területére szállítunk függönyöket, színpadokat, köteleket, bilincseket, súlyzárakat és mindent ami színpadra való!

Szolgáltatásaink

Tervezés

Saját tervezőcsapatunknak köszönhetően, házon belül lehetőségünk van **új gépek, díszletelemek, vagy díszletmozgatások** tervezésére.

Javítások

Hibabejelentést követően gyorsan reagálunk, felmérjük a hibákat és (ha lehetőség van rá) akár a helyszínen azonnal javítjuk azokat.

Karbantartás

Országszerte már több mint **80 intézménynél** végzünk rendszeres karbantartást. **Rendszeres karbantartással** a színpadtechnikai eszközök és gépek biztonságosan üzemeltethetőek!

KAPCSOLAT

4 Tisztelt kollégák, kedves színházbarátok! (BARNÁK LÁSZLÓ)

ORSZÁGOS SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ 2024

5 Országos Színházi Találkozó 2024

A hazai színházi élet egyik kiemelkedő eseményét, az Országos Színházi Találkozót június 10. és június 16. között Kaposváron rendezték meg. A találkozót kísérő szakmai rendezvények között került sor a Magyar Színháztechnikai Szövetség egész napos konferenciájára június 14-én *A színházi háttérzsekmák kihívásai* címmel a Csiky Gergely Színház stúdiójában.

6 Színházi beruházások előkészítése, lebonyolítása, tapasztalatai

(LAKATOS GERGELY)

9 Szcenikai rendszerek biztonságos üzemeltetése (BARNA JÁNOS)

A színpadon zajló emelések, süllyesztések, forgatások során nem csupán a színészek, de a háttérben tevékenykedő műszaki stáb tagjai is ki vannak téve a balesetek kockázatának. A nem megfelelően karbantartott berendezések, eszközök és díszletek fokozott veszélyt jelentenek, melyek elhanyagolása súlyos következményekkel járhat.

12 AI – Ahogy én használok (EGVED ZOLTÁN)

Hogyan segítheti a mesterséges intelligencia a színházi tervezőket?

14 Az androidok álmodnak elektronikus báránnyal (BEDZSULA ÁDÁM)

A mesterséges intelligencia ma az egyik legfontosabb és talán legtöbbet emlegetett téma a kreatív iparágakban, de korántsem új dologról van szó. Már az általunk ismert emberi történelem hajnalán találunk olyan jeleket, melyek egy ember alkotása tudatos lény megteremtésének igényére utalnak.

FESZTIVÁLKÖRKÉP

18 Színházi fesztiválok 2024

Rovatunkban az idei fesztiválszezon színházi programsorozataiból válogattunk, röviden bemutatva Kisvárdát, Budapest, Tatabányát, Győr, Kecskemét, Szeged és a Zemplén vidékének színházi fókuszú fesztiváljait, azzal a céllal, hogy kifejezzük elismerésünket a szervezők, a fellépők és nem utolsósorban a színházszerető közönség felé.

18 Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja

20 Szemle Plusz Fesztivál a Városmajorban

22 Nem marad úgy, ahogy van (SZABÓ RÉKA DOROTTYA)

24 MOST Feszt, Tatabánya (ZÖLDI ANNA)

26 A zempléni Déryné Fesztivál (ZÖLDI ANNA)

28 DUNA FESZT, Győr (ZÖLDI ANNA)

30 Magyarországi Bábszínházak 16. Találkozója, Kecskemét

(CZIRÁKI JUDIT)

SZÍNHÁZÜZEMELTETÉS

32 Színház a Margitszigeten (SZABADAI VIKTOR)

36 A Csokonai Fórum színházüzemeltetési tapasztalatai (NAGY ISTVÁN)

HÍREK

38 Hírek a hazai színházi világból

41 Külföldi hírek

43 Pietro Travigliáról Versailles-ban (DR. SIRATÓ ILDIKÓ)

2024. július első három napján rendezték Párizsban a *Visual Dramaturgies (1500–1800). Scenography, Costumes and Movement on Early Modern Stages* című konferenciát, melyen a barokk és klasszicista színház- és előadóművészet történetét kutató közel hatvan tudós vett részt.

LÁTVÁNYTERVEZÉS

47 A nemtudás bátorsága (JÁSZAY TAMÁS)

A látványtervezőket bemutató sorozatunk harmadik darabjában Remete Kriszta és Szabados Luca jelmeztervezőkkel beszélgetett Jászay Tamás színikritikus.

SZÍNHÁZTÖRTÉNET

51 Oltár vagy színpad? Az Ódry Színpad történetéből (1959–2024)

(DR. SIRATÓ ILDIKÓ)

A budapesti Vas utca 2/c sokáig nagyon sokak számára az Ódry Színpadot jelentette. A 2024. június 9-i *Cabaret* előadást követően azonban, 2021 óta talán harmadizben bejelentve, „hivatalosan” is bezárták a Színház- és Filmművészeti Egyetem színházának helyet adó épületet.

SZÍNPADTECHNIKA

54 Előttem az utódom (SIMON OTTÓ)

57 Filmzenei koncert 2024, Zalaegerszeg

58 Ha a hegy nem megy... (JERZSA ATTILA)

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK

60 Az Elimex és a Chromasound újdonságai

SZÍNHÁZI GAZDASÁG

62 Az állami támogatásról harminc év után (DR. VENCZEL SÁNDOR)

KIÁLLÍTÁSOK, KÖNYVEK

64 Színház és technológia (G. E.)

65 Bűvészinasok a Pesti Vigadóban (KÁRPÁTI IMRE)

18

32

51

Tisztelt kollégák, kedves színház- barátok!

A hivatalos színházi évad már szinte minden színházban elkezdődött, az Országos Színházi Évadnyitó pedig augusztus 30-án egy több előadó-művészeti területet érintő konferenciával került megrendezésre a Szegedi Nemzeti Színház szervezésében. A teljes előadó-művészeti szféra képviseltette magát az eseményen, ahol a kiemelt és nemzeti státuszú színházak mellett bábszínházak, független csoportok, zenekarok, táncművészeti és érdekképviseleti szervezetek, valamint a Magyar SzínházTechnikai Szövetség vezetősége is jelen volt. A Magyar Művészeti Akadémia és a Teátrum Társaság által elindított sorozat 13. alkalommal biztosított lehetőséget a szakmai találkozásra és eszmecsereire. Számomra megtisztelő lehetőség volt ez arra, hogy szervezőként számos szakembert meghívhassak az eseményre, hogy diskurzust folytathassunk az előadó-művészeti területet érintő, aktuálisan érdekfeszítő kérdések kapcsán. A különböző tematikájú beszélgetéseket kulturális területen dolgozó újságírók vezették, így számos cikk is született, amelyek összefoglalták az egyes szekciókban elhangzottakat.

2018. július 1. óta vezetem a Szegedi Nemzeti Színházat, amely 2021 tavaszán vette át a Szabadtéri Játékok és a Regionális Összművészeti Központ, ismertebb nevén a Reök-palota működtetését. Így társulatunk már szinte az év 365 napján folyamatosan szervez, számol, egyeztet, épít, bont, és azóta két kőszínházi és két szabadtéri színpadot, valamint egy kortárs képzőművészeti kiállítóhelyet is üzemeltet. Ez rengeteg lehetőséget kínál arra, hogy sokszínű, gazdag programkínálatot hozzunk létre, és évről-évre több tízezer nézőt, vagy éppen látogatót érjünk el. Az egész éves működés során a társulatunkhoz tartozó munkavállalók, vagy vállalkozáson keresztül foglalkoztatott műszaki szakemberek mellett a nyári szabadtéri szezonban összesen mintegy 1500 színházi vagy zenei területen dolgozó szakember fordul meg nálunk, akiknek közvetlenül munkát biztosítunk. Szegeden kívül több vidéki város tart fenn hasonlóan összetett feladatú intézményt, többek között Debrecen, Nyíregyháza is, számos vármegyében pedig a kőszínházak a szabadtéri színházakkal együttesen biztosítanak egész éves programdömpinget a helyi közösség és az oda látogató turisták számára. Minden ilyen típusú helyszín hasonló kihívásokkal szembesülhet: bizonytalan finanszírozási lehetőségek, a pályázati támogatások esetlegessége, megoldandó technikai problémák, munkaerőhiány, a jegyárak emelésének óvatos kérdése. Ugyanakkor évtizedek óta működnek ezek a műhelyek elhivatott szakemberekkel, a nézők rengeteg lehetőségből választhatnak, pezseg a hazai kulturális élet.

Intézményvezetőként egy-egy évadnyitó vagy éppen évadzáró eseményen fontosnak tartom megfogalmazni, ha úgy tetszik, újradefiniálni, hogy mit is jelent számomra, valamint a társulat és a nézők számára a SZÍNHÁZ. A választ befolyásolhatják a működési körülményeink, a társadalmunkban vagy a világban tapasztalható változások, a vezetőre háruló megoldandó feladatok. De a legfőbb kérdés mindig ez marad: miért akarunk színházat csinálni, mi az a mozgatórugó, ami előre hajt minden nehézségen át, mitől lesznek kíváncsiak ránk a nézők? Amíg ezek a kérdések bennünk motoszkálnak, amíg nyughatatlan vágyat érzünk arra, hogy válaszokat találjunk rájuk, addig a színpad továbbra is nagyító lesz, kreatív alkotóközpont, szellemi ütközőpont, lélekemelő szintér.

Kívánok magunknak az új évadra rengeteg inspiráló kérdést, a problémák helyére megoldásokat kínáló alternatívákat, az érdemi munkát felismerő és elismerő támogatókat, sikerre áhító és abban osztozó kollégákat és kíváncsi, nyitott nézőket!

Barnák László

a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója

Színpad
Előadóművészetek technikája

XX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM
2024. SZEPTEMBER

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség
szaklapja

Megjelenik:

negyedévente

(március, június, szeptember, december hónap)

Kiadja:

a Magyar SzínházTechnikai Szövetség
(1138 Budapest, Madarász Viktor u. 43. fsz., www.msztsh.hu)

Felelős kiadó:

Lakatos Gergely, az MSZTSz elnöke

Alapító főszerkesztő (2005–2022):

Szabó-Jilek Iván

Megbízott főszerkesztő:

Götz Eszter

szinpad@msztsh.hu

Szerkesztők:

Böröcz Sándor, Lakatos Gergely, Simon Ottó

Szerkesztőség:

Magyar SzínházTechnikai Szövetség titkársága
1138 Budapest, Madarász Viktor utca 43. fszt.

Tel./fax: 329-0841

Korrektor:

Sehoffer Zsuzsa

Tördelőszerkesztő:

Lusztig Tibor

Nyomdai munkák:

Keskeny és Társai 2001 Kft.

Terjesztés:

előfizetéssel.

A Szövetség tagjai ingyen kapják.

Ár: 1155 Ft/példány

Előfizethető:

a szerkesztőség címén vagy a

www.msztsh.hu honlapon lévő megrendelőlapon.

A 2024. évi teljes évfolyam ára 4200 Ft.

A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.

Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem örzünk meg
és nem küldünk vissza.

Szerkesztőségünk a hirdetések és a PR-eikkek
tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi
a szerkesztőség véleményét.

ISSN 1786-6995 (nyomtatott)

ISSN 2732-0073 (online)

Címlapon:

Szalontai Tünde

a Született: Wágner Emese

című előadásában

Fotó: Kállai-Tóth Anett

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

www.observer.hu

Nemzeti Kulturális Alap

Országos Színházi Találkozó 2024

A hazai színházi élet egyik kiemelkedő eseményét, az Országos Színházi Találkozót június 10. és június 16. között Kaposváron rendezték meg. A házigazda a kaposvári Csiky Gergely Színház volt, amely izgalmas programokkal, friss lendülettel és meghitt atmoszférával várta a színházművészet iránt érdeklődőket.

A kaposvári Csiky Gergely Színház örömmel vállalta a nagy múltú találkozó házigazdaságát, és a színházi élet meghatározó pillanatainak új megvilágítását ígérte a résztvevőknek. A rendezvény keretében lehetősége nyílt a színházaknak, az érdeklődőknek és a Kárpát-medencei színházi szakmának egyaránt, hogy találkozzanak az ország különböző pontjairól érkező kollégáikkal.

A rendezvényre a hazai és határon túli állandó játszóhellyel rendelkező kőszínházi társulatokat hívták meg az Országos Színházi Találkozó szakmai válogatói. A színházaktól olyan műsoron lévő előadások jelölését várták, amelyeket 2023-ban mutattak be, minden színház egy nagyszínpadi és egy kamaraszínpadi előadást ajánlhatott a repertoárjából, műfaji megkötés nélkül. A válogatók által ajánlott tíz nagyszínpadi és tíz kamaraszínpadi előadásból a Csiky Gergely Színház művészeti tanácsa tizenégyet választott, amit a Kritikusok Céhe által adott tág listából további két független előadás egészített ki.

Az Országos Színházi Találkozó 2024-es eseménye új korszakot nyitott a színházi világban. A szervezők különös figyelmet fordítottak arra, hogy a találkozó ne csupán egy rendezvény legyen, hanem valós találkozásokra és szakmai eszmecserekre alkalmas tér. A 2024-es találkozó azt képviselte, hogy a színház nemcsak a művészi kifejezés kiállítótere, hanem egy olyan hely, ahol az alkotók megoszthatják gondolataikat és tapasztalataikat, együtt építve a színházi közösségek közötti erősödést.

A zsűri tagjai Bérczes László, Gombos Péter, Jágerné Katona Zsuzsanna, Kis Domonkos Márk, Kulcsár Edit és Vajda Márta voltak, akik összesen öt kategóriában osztottak ki elismeréseket:

- ▶ Legjobb rendezés: **Bocsárdi László** (*Iráni konferencia*, sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház)
- ▶ Legjobb színésznő: **Tokai Andrea** (*Ninestelenek*, Csokonai Nemzeti Színház Debrecen)
- ▶ Legjobb színész: **ifj. Vidnyánszky Attila** (*Sirály, Vígszínház*)
- ▶ Legjobb díszlet: **Theodoros Terzopoulos** (*Kurázs mama és gyermekei*, Nemzeti Színház)
- ▶ Legjobb jelmez: **Keresztes Tamás és Hoffer Károly** (*Frankenstein*, Budapest Bábszínház)

Danis Lídia, Harsányi Attila és Molnár Zsuzsa a MASZK Országos Színészegyesület nevében adott át díjakat:

- ▶ Legjobb színésznő: **Tóth Zsófia** (*Magányos emberek*, Katona József Színház)
- ▶ Legjobb színész: **László Csaba** (*Lázdani veletek akartam*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház és Yorick Stúdió)

Császár Angéla, Izsó Kati és Pregitzer Fruzsina a Színházi Dolgozók Szakszervezete (SZIDOSZ) nevében ítelt oda díjakat:

- ▶ Legjobb 35 év alatti színésznő: **Zsigmond Emőke** (*The Black Rider*, Örkény Színház)
- ▶ Legjobb 35 év alatti színész: **Karácsony Gergely** (*Hamlet Crazy and Cool*, Karinthy Színház)

A színházi háttérszakmák kihívásai – az MszTSz konferenciája az Országos Színházi Találkozón

A találkozót kísérő szakmai rendezvények között került sor a Magyar SzínházTechnikai Szövetség egész napos konferenciájára június 14-én *A színházi háttérszakmák kihívásai* címmel a Csiky Gergely Színház stúdiójában. A konferencián Fülöp Péter, a Csiky Gergely Színház igazgatója és Lakatos Gergely, a Magyar SzínházTechnikai Szövetség elnöke mondott köszöntőt. A nap folyamán az alábbi előadások hangzottak el:

- ▶ *Szenikái rendszerek biztonságos üzemeltetése – szabványok, előírások, aktuális kérdések* (előadó: Barna János, a Színpad- és Emlőgépteknika Kft. ügyvezetője)
- ▶ *Színházi beruházások előkészítése, lebonyolítása, tapasztalatai* (előadó: Lakatos Gergely, a Magyar SzínházTechnikai Szövetség elnöke)
- ▶ *Új korszak kezdődik? – a mesterséges intelligencia és az előadóművészet* (előadó: Egyed Zoltán látványtervező, az OISTAT Magyar Központ elnöke)
- ▶ *Az androidok álmodnak elektronikus bábnyokkal* (előadó: Bedzsula Ádám kliprendező, VJ, Stable Diffusion specialista)

A délelőtti előadások utáni kerekasztal-beszélgetést Lakatos Gergely vezette, beszélgetőpartnerei Kovács Ferenc műszaki vezető (Petőfi Színház, Veszprém), dr. Józsa Anka főépítész (Magyar Állami Operaház) és Szalai József (Csiky Gergely Színház, Kaposvár) voltak. A délutáni kerekasztalnál Böröcz Sándor, a Lisis Project Kft. ügyvezetője beszélgetett Egyed Zoltánnal, ifj. Tóth Kázmér műszaki vezetővel (Scabello Bt.) és Bedzsula Ádámmal.

A konferencián elhangzott előadásokat a következő oldalakon tesszük közzé.

SzínházTechnikai Kézikönyv 1. kötet

Megjelent a SzínházTechnikai Kézikönyv sorozat 1. kötete, melynek szerzői szakterületük kitűnő elméleti és gyakorló szakemberei. A kötet a színháztechnikai fogalmak bevezetését követően az alapvető díszletezési, színpadgépészet-biztonságtechnikai, szenikái, hatásvilágítási, látványtervezési, vizuál- és videotechnikai, valamint hangtechnikai ismeretanyagot foglalja össze.

A kötet az MszTSz Titkárságán **6300 Ft/db áron** vásárolható meg. A megrendelő címére a postaköltség felszámításával történik a kézbesítés.

Fülöp Péter, a Csiky Gergely Színház igazgatója köszönti a konferencia résztvevőit

Fotók: CSIKY GERGELY SZÍNHÁZ, BERKESI ÁGOTA MIRJAM

Színházi beruházások előkészítése, lebonyolítása, tapasztalatai

A korábbi évek beruházási, fejlesztési lendülete pénzügyi-költségvetési okok miatt megtorpant; számos már előkészített és előkészítés alatt álló színházrekonstrukció, korszerűsítés vár az indítást lehetővé tevő döntésre. Az így kialakult – reméljük, csak lélegzetvételnyi – idő alkalmas arra, hogy összegezzük a korábbi évek tapasztalatait, és számba vegyük, mi vár ránk, ha nagyobb ívű fejlesztések megvalósítását tűzzük ki célul. Előadóművészeti tereink, színházaink ütemezett fejlesztése elengedhetetlen, hiszen világszínvonalon megújult létesítményeink mellett – sok esetben a balesetveszély elhárítása szempontjait figyelembe véve – számos azonnali korszerűsítésre, fejlesztésre szorul.

Egy fejlesztés megvalósítása az igény felmerülésétől, az ötletektől a megvalósulást követő átadásig szinte minden esetben hosszú hónapokat, éveket igényel. Ebben az időszakban a projekt szakmai-műszaki tartalma mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a lebonyolítás szabályszerűségére, a jogszabályok, ágazati szabályzók, szabványok maradéktalan figyelembe vételére, betartására. Az elmúlt évtizedek beruházási tapasztalatainak meghatározó eleme az előbbi kereteket biztosító jogszabályi háttér folyamatos, nemegyszer ellentmondásokat, külön tisztázandó részleteket eredményező változása, amely a lebonyolítás során sokszor a megvalósítás időtartamának megnövekedését és többlet-erőforrást igényel. Az elmúlt években a közcélú beruházá-

sok, ezen belül különösen az építési beruházások jogszabályi háttere, keretrendszere jelentősen megváltozott. Ezek között kiemelendő a 2023. évi LXIX. törvény az állami építési beruházások rendjéről, amely átfogóan, az alapoktól definiálta újra az építési beruházások lebonyolításának rendjét, a megvalósítás fázisait, az egyes tervszakaszok követelményeit, valamint a fizikai megvalósítás folyamatát. A közpénzből megvalósuló fejlesztések esetében az előbbi jogszabály mellett említendő a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény, amelynek naprakész és gyakorlatias ismerete a sikeres megvalósítás egyik kulcsa. Mindezekhez kapcsolódóan természetesen nem maradhatnak ki a felsorolásból a fenti törvények végrehajtási rendeletei, az ÉKM és TNM rendeletek, valamint

az előadóművészeti létesítmények beruházásaira, üzemeltetésére mérvadó, az előbbieken felsorolt szabályzókhoz képest immár „matuzsálemi” kort megélt, a színházművészeti biztonsági szabályzat kiadásáról szóló 35/1997. (XII. 5.) MKM rendelet sem. Ez utóbbi, a színházak üzemeltetése, fejlesztése szempontjából talán az egyik legfontosabb jogszabály – bár kétségtelenül kiállta az idők próbáját – mára nagyon „megérett” a felülvizsgálatra; az előadóművészeti tereink létesítési és üzemeltetési szabályait rögzítő jogszabályt az új technológiák figyelembe vételével korszerűsíteni, felülvizsgálni szükséges.¹ A jogszabályi előírások mellett egyre gyakrabban felmerülő problémák a műszaki szabványokkal és azok alkalmazásával összefüggő kérdések. Fő szabályként a jogszabályi

Erősségek	Gyengeségek
<ol style="list-style-type: none"> 1. Elkötelezett alkotók, színházi szakemberek 2. Hagyományok 2. Produkciós tapasztalat 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szakemberhiány 2. Szűkös, nem tervezhető költségvetési források 3. A produkciós, gyártási folyamatok tervezhetősége 4. Bonyolult, produkciós környezetet nem támogató adminisztrációs folyamatok 5. Diffúz, össze nem fésült, időben változó elképzelések 6. Közép- és hosszútávú, egymásra épülő tervezés feltételei hiánya
Lehetőségek	Veszélyek
<ol style="list-style-type: none"> 1. Elavult, nem szabványos rendszerek cseréje 2. Új működési rendet támogató 3. Infrastruktúra átfogó fejlesztése 4. Új technológiák beépítésének lehetősége 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Forráshiány – Beruházási döntés halasztása 2. Jogszabályi változások 3. Későbbi üzemeltetés feltételeinek hiánya

előírások betartása minden esetben kötelező, míg a szabványok ajánlásait, előírásait az előbbi kereteken belül lehet figyelembe venni, akkor is, ha a jogszabályhoz képest ez utóbbiak műszakilag korszerűbbek, pontosabbak. (A legkézenfekvőbb példa éppen a színházművészet terén érhető tetten; a jelenleg hatályos Színházművészeti Biztonsági Szabályzat létesítésre vonatkozó szabályai az új ágazati szabványokkal mindenképpen összhangba hozandó.)

Közel két évtized kulturális létesítményfejlesztés, beruházás projektmenedzseri, lebonyolítói, műszaki ellenőri tapasztalatai összegzésére az üzleti stratégiaalkotás bevált módszerét, a SWOT-analízis eszközeit hívom segítségül. Bár a módszer eredetileg az előzetes felmérés eszköze, megítélésem szerint kiválóan alkalmas fejlesztéseink ágazatspecifikus, külső-belső hatások által determinált tényezőinek bemutatására.

Ágazati fejlesztéseinknek egyértelmű erőssége az elkötelezett színházi alkotók, szakemberek proaktív részvétele, ami komoly produkciós tapasztalattal és évtizedes szakmai hagyományokkal társul. Ez utóbbi két tényező a nagy múltú létesítmények fejlesztése során elengedhetetlen, hiszen nagy fokú helyismeret, a kialakult helyi szokások ismerete és integrálása nélkül az intézmény karakterének, szellemiségének továbbvitele (de megalapozott fejlesztése is) elképzelhetetlen. A legjobb hatásokkal csak olyan beruházás, tech-

nológia tud hasznosulni, amelynek tervezése során az adott létesítményt használók legszélesebb köre bevonásra került, és alkotói-üzemeltetési tapasztalatai hasznosultak; a tervezés folyamatában, időben (!) és pontosan (!) megfogalmazott elképzelései megfelelően integrálódtak, azok tervszintű leképezése időben és maradéktalanul (!) visszaellenőrzésre került.

A kockázati oldalon fejlesztéseink belső, erőforrás-oldali gyengesége a legtöbb szektort egyre jobban sújtó szakemberhiány. Keserű tapasztalataink egyelőre inkább a megvalósult fejlesztéseink kezdeti üzemeltetési nehézségei révén vannak, de a tendencia alapján a negatív hatás prognosztizálható; az előbbieken említett üzemeltetési elvárások szakértő megfogalmazásának hiányában beruházásaink előkészítésébe is begyűrűzhet.

Az előadóművészeti tereinket is meghatározó technológiai fejlődés, az alkalmazott, egyre összetettebb rendszerek okán nem lehet eléggé hangsúlyozni a színházi háttérszakmák képzésének ügyét, a megfelelő utánpótlás-nevelés szükségességét.

A beruházásaink megvalósítását nehezítő tényezők számbavétele során a szűkös, sokszor nem, vagy nehezen tervezhető források, a bonyolult adminisztrációs folyamatokon túlmenően ki kell emelni a fejlesztést kezdeményező szervezet hatáskörén belül kezelhető tényezőket. Az erősségek oldalán már említettekhez kapcsolódva a sikeres megvalósítás egyik legfontosabb eleme a fejlesztési elképzelések pontos, rendszerezett megfogalmazása, és az így létrejövő, műszaki nyelvre, eszközsinten lefordított program szisz-

A konferencia egyik szervezője és két előadója, Barna János és Lakatos Gergely

¹ A Színházművészeti Biztonsági Szabályzat felülvizsgálatára, korszerűsítésére a Magyar SzínházTechnikai Szövetség 2022-ben szakmai munkacsoportot hozott létre; bízunk benne, hogy az itt megkezdett munkával szakmai szervezetünk a jogalkotó segítségére tud lenni az egyik legfontosabb szabályzónk felülvizsgálatában.

▶ tematikus végrehajtása. Az össze nem fésült, vagy időben diffúzzá váló, folyamatában többször módosított beruházói-tervezői elképzelések, vagy a produktív, gyártási folyamatok tervezhetőségének hiánya a fejlesztésen minden esetben visszatükröződik; a költségek és a megvalósítás ideje elszabadulnak, a végeredmény pedig olyan műszaki megoldásokat tartalmaz, amelyek utólag feleslegesnek, torzónak, vagy működést nehezítőnek bizonyulnak. Az előbbieken bemutatott kedvezőtlen körülmény bekövetkezésének valószínűsége fokozottan fennáll akkor, ha nem adóttak a feltételei a fejlesztési elképzelések közép- és hosszútávú stratégiába illeszkedő, egymásra épülő átgondolásának, tervezésének.

A magyar kulturális intézményrendszer rendkívül kitétt az állami, önkormányzati költségvetési kereteknek; a költségvetési források rendelkezésre állása az egyes intézmények működését külső tényezőként determinálja. Az előzőek szerint értelmezett külső tényezők közül napjaink kulturális beruházásait egyértelműen a forráshiány veszeltezteti leginkább. A beruházással összefüggő döntések forráshiány miatt bekövetkező halasztása nemcsak a fejlesztés későbbi megvalósulását eredményezi, hanem az idő múlásával, a jogszabályi előírások, környezeti tényezők, technológiai fejlődés, adott esetben az üzemeltetési elképzelések változása miatt a már elkészült tervek felülvizsgálatát, ezzel egy korábbi fejlesztési szakasz kényszerű megismétlését vonhatja maga után. A fejlesztés tervezése során a költségvetési lehetőségek figyelembe vétele nemcsak a megvalósítás szakaszra, hanem a beruházás megvalósulását követő, ún. fenntartási időszakra vonatkozóan is kulcsfontosságú; a későbbi üzemeltetési feltételek pénzügyi- és humán erőforrás-oldali hiánya is az eredeti célok megghiúsulását, a fejlesztés egyes elemeinek eredményezheti.

Egy, adott intézmény életét, működésének kereteit és mozgásterét közép- vagy hosszabb távon meghatározó fejlesztés tervezése során leginkább a lehetőségekre koncentrálunk. A beruházás eredményeként lecserélhetjük elavult, az éppen hatályos szabványoknak, ajánlásoknak már nem megfelelő technológiáinkat, vagy éppen újakat vezethetünk be. Infrastruktúránkat átfogóan és összefogottan fejleszthetjük úgy, hogy az akár új, gazdaságosabb, vagy a művészi elképzeléseket jobban szolgálja, támogassa. A megfelelő kapcsolódási pontok megteremtésével megalapozhatunk új, a későbbiekben kibontható fejlesztési irányokat.

Az előbbieket összefoglalva elmondható, hogy az időtálló beruházások, fejlesztések elsődleges ismérve a részletes igényfelmérés és a megvalósítás pontos, minél több műszaki, gazdasági,

jogi részletére kiterjedő tervezés. Színházaink műszakilag rendkívül összetett, számos speciális technológiát integráló rendszereket alkotnak, amelyeknek sikeres fejlesztése elképzelhetetlen az üzemeltetői igények megfogalmazására épülő, valamennyi fázison szisztematikusan végigvezetett és kiértélt tervezési folyamat nélkül. Éppen a

beruházásra fordítható források szűkös éveiben adott az idő ahhoz, hogy a bővebb esztendőkre készülve poroljuk le, pontosítsuk az elképzeléseket és ellenőrizzük azok leképezését a már elkészült, vagy készülő tervdokumentációkban.

Lakatos Gergely

Előkészítési szakasz:

a) első ütem:

- ▶ beruházási igény felmerülése,
- ▶ az előkészítési dokumentáció: MVT, költség-haszon elemzés elkészítése, ideértve a kapcsolódó közbeszerzési eljárásokat és azok előkészítését is,
- ▶ keretprogram (fejlesztési terv) összeállítása, elfogadtatása

b) Második ütem:

- ▶ tervező kiválasztása,
- ▶ az engedélyezési dokumentáció elkészítése és ellenőrzése,
- ▶ az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló kormányrendelet szerinti kivitelezési dokumentáció és kiviteli terv elkészítése, majd ellenőrzése,
- ▶ a kivitelezés megkezdéséig szükséges engedélyeztetések, valamint a kivitelezés megkezdéséhez szükséges egyeztetések és eljárások lefolytatása,
- ▶ kapcsolódó közbeszerzési eljárások előkészítése és lebonyolítása

Megvalósítási szakasz:

- ▶ az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény szerinti építőipari kivitelezési tevékenység, valamint
- ▶ az annak megvalósításához szükséges valamennyi járulékos feladat

Fenntartási szakasz:

- ▶ jótállási, szavatossági feladatok ellátása,
- ▶ karbantartás, életeiklushoz illeszkedő eszközcsere, pótlások
  - ▶ villamos, gépészeti rendszerek: 10-15 év
  - ▶ épületszerkezetek: 20-50 év

A beruházások életeiklusa, szakaszai

Szcenikai rendszerek biztonságos üzemeltetése

Szabványok, előírások, aktuális kérdések

„Nincs igazi színház kockázat vállalása nélkül!” – így fogalmaz Haris Pašović bosnyák rendező, rávilágítva a színházi munkaerő számára rejlő veszélyekre. A színpadon zajló emelések, süllyesztések, forgatások során nem csupán a színészek, de a háttérben tevékenykedő műszaki stáb tagjai is ki vannak téve a balesetek kockázatának. A nem megfelelően karbantartott berendezések, eszközök és díszletek fokozott veszélyt jelentenek, melyek elhanyagolása súlyos következményekkel járhat.

A Színpad- és Emelőgéptechnika Kft. 25 éve áll a magyar színházak és művelődési intézmények szolgálatában. Küldetésünknek érezzük tenni azért, hogy minden magyar színpadon modern, szakszerű és biztonságos módon dolgozhasson mindenki. Szerencsére a színházi munkavégzés biztonságát szigorú szabályozások és megelőző intézkedések sora hivatott biztosítani. Ezek a következők:

Hazai jogszabályok

- ▶ 47/1999. (VIII. 4.) GM rendelet Emelőgép Biztonsági Szabályzat kiadásáról
- ▶ MSZ CWA 15902-1:2009 Színpadok és egyéb előadó-művészeti létesítmények emelő- és teherhordó berendezései. 1. rész: Általános követelmények
- ▶ CWA 15902-2 Színpadok és egyéb előadó-művészeti létesítmények emelő- és teherhordó berendezései. 2. rész: Alumínium és acél rácsos tartók, oszlopok tervezési, gyártási és használati előírásai
- ▶ 16/2008. (VIII. 30.) NFGM rendelet a gépek biztonsági követelményeiről és megfelelőségének tanúsításáról
- ▶ MSZE 24205-1:2009 Előadó-művészeti létesítmények 1.rész: Általános tervezési előírások

Nemzetközi szabvány

- ▶ MSZ EN 17206:2020 Európában alkalmazandó angol nyelvű szabvány

A rendeleti és törvényi szabályozásokból a következő lépések és intézkedések következnek:

- ▶ **Tervezett éves felülvizsgálatok:** Emelőgépek, de bizonyos biztonsági eszközök és akár díszletek biztonságos üzemeléséhez is évente kötelező szakértői felülvizsgálatot kérni. A felülvizsgálatról kapott jegyzőkönyv alapján cselekvési tervet készíthetünk, illetve dokumentálhatjuk eszközeink állapotát.
- ▶ **Oktatás:** A műszaki alkalmazottak és a színpadon dolgozók számára elengedhetetlen a megfelelő képzés a berendezések biztonságos üzemeltetéséről, valamint a biztonságtechnikai előírások betartásáról.

1.kép

- ▶ **Beüzemelés előtti állapotfelmérés:** Használton kívül tartott berendezések beüzemelése előtt ellenőrizni kell azok állapotát, szükség esetén szakember segítségét kell kérni.
- ▶ **Rendszeres karbantartás:** A színpadon használt berendezések kopnak, elhasználódnak, élettartamuk korlátozott. A megfelelő karbantartás és a fokozott odafigyelés meghosszabbíthatja az alkatrészek és gépek élettartamát, javítva a munkakörnyezet biztonságát.
- ▶ **Javítások:** Ami zörög, esőrög, laza, sérült, vagy – gépek esetében – nem ott áll meg, ahol szeretnénk, az nagy valószínűséggel javításra szorul. Ne halogassuk, hívjunk ki szakembert hibafeltárás céljából! A hibásan működő vagy sérült berendezések nagy kockázatot jelentenek a színpadon!

Gyakorlati példák:

Az előadásban szereplő gyakorlati példák bemutatják, hogy milyen veszélyeket rejt, ha eltérünk a szabályok, szabványok használatától. A példák nemzetközi gyűjtésből származnak, a színházi munka során előforduló tipikus helyzeteket és problémákat mutatnak be.

Ellensúlyos kézi díszlethúzó, a rosszul megtervezett és elhelyezett alsó ütköző következménye. Ha körülnézünk egy színházban, gyakran találunk ilyen sérült alkatrészeket, mint a képen látható

kerék, amit azonnal cserélni kellene. Csakhogy ezek nem olcsók, ezért gyakran megvárják, amíg tönkre nem tesz egy másik alkatrészt, jelen esetben a kötelet, sikeresen megduplázva a javítási költséget. (1. kép)

A díszletkötözés alapvető ismeretének hiánya látható a képen. Sajnos a díszítők jó része nem rendelkezik ilyen irányú képzéssel, így rögtönöznek. Jelen esetben senki nem tudja, hogy ez a két rögzítés mire alkalmas (semmire), így aztán bármit rákötöznek. Néhány ezer forintos eszközökkel és egy minimális oktatással az ilyen életveszélyes helyzetek elkerülhetők lennének. Tisztában kell lenni azzal, hogy egy színpadon emberek fölötti tehermozgatás zajlik. Ez bizony veszélyeket rejt magában, főleg, hogy a színész nem a mozgó terhet figyeli. (2. kép)

Egy a sok kényszer szülte megoldás közül. Ilyen és ehhez hasonló megoldások gyakran előfordulnak egy színpadon. Először kifeszítenek egy vízszintes kötelet, pl. függőny felakasztásához egy díszletbe. Bevett gyakorlat, hogy amíg megy a darab, az ott is marad. Aztán még sok évig, amíg rojtosra nem szakad. Ha már ott van ez a kötél, adja magát, hogy elbír egy díszletelemet is (nem bír el), és már meg is született a képen látható, közvetlen életveszélyt jelentő megoldás. Ha tisztában lennének a kötözéstechnika alapjaival, vagy a statikai alapokkal, ilyenek nem fordulhatnának elő. Nem egy több száz órás tanfolyamról beszélünk, amire egy színház időt sem tud biztosítani, hanem egy néhány órás okta-

Fotó: BARNAI JÁNOS

8.kép

dések betartásával minimálisra csökkenthető a veszélyek és balesetek előfordulása. Nekünk az a célunk, hogy minden kulturális intézmény biztonságos munkahellyé váljon azoknak, akik a színpa-

don vagy a backstage-ben dolgoznak. Remélem, hogy az itt bemutatott példák segítenek ehhez közelebb jutni. Ha bárkiben kérdés merülne fel a leírtakkal kapcsolatban, annak ajánlom felvenni a

9.kép

kapcsolatot az MSZTSZ-szel, ahol kidolgozott oktatási tervekkel tudjuk segíteni az intézményeket.

Barna János

Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.

Íme a **DM7 széria**, a Yamaha legújabb digitális keverőpult családja!

Kérj tőlünk időpontot bemutatóhoz:
info@intertongroup.com

- 120/72 input
- 48 mix-bus
- 12 mátrix
- 2 stereo bus
- 144 in/out interfész
- 18 in/out USB interfész
- Fizikai IO.: 16/32 in, 16 out
- 96kHz
- 64 csatornás Dugan Automixer
- 2x12,1" + 7" érintőkijelző (DM7)
- Beépített redundáns tápegység
- DM7 control kiegészítő vezérlő modul (külön megvásárolható)
- Broadcast csomag (külön megvásárolható)
- Theatre csomag (külön megvásárolható)

AI – Ahogy én használom

2024 júniusában a kaposvári Országos Színházi Találkozón volt szerencsém a Magyar Színháztechnikai Szövetség által szervezett szakmai fórumon a mesterséges intelligencia előadóművészeti felhasználásáról beszélni, illetve részt venni egy kerekasztal-beszélgetésben. Ennek előzménye, hogy korábban az OISTAT Magyar Központ berkein belül rendeztünk egy hasonló tematikájú egész napos eseményt, melynek címe: A. I. Most – mesterséges intelligencia a színházban. Ennek a korábbi fórumnak igyekeztem átadni egy kis szeletét, sűrítve.

Tihanyi Ildi látványterve a *Carmina Buranához*, az AI közreműködésével

A prezentációmban többek között bemutattam néhány díszlet- és jelmeztervező kollégám és a magam munkáin keresztül, hogyan építhető be az AI használata – divatos szóval élve – a mindennapi workflow-ba, de említés szintjén érintettem azokat a kérdéseket is, amelyek felmerülnek ennek a technológiának a kreatív iparban használt újfajta alkalmazása során.

Tihanyi Ildikó betekintést engedett egy konkrét előadásnak a tervezői folyamatába. Carl Orff *Carmina Buranájának* kortárs táncszínházi feldolgozásához készített díszlet- és jelmeztervein keresztül tárta fel, hogyan integrálta a mesterséges intelligenciát mint „alkotótársat”. A rendező Bartha Dóra volt, a darabot Kecskeméten mutatták be. Egyfajta közös alkotói „brainstorming” zajlott le, ember és gép közreműködésével. Nagyon jó volt látni egy kolléga esetében, hogy még kísérleti stádiumban is mennyire működőképes és hatékony lehet az a fajta munkamódszer, amikor a rendezővel egyeztetett megfelelő hívószavak, hangulatok és vizuális források, benyomások használatával az AI-t is bevonjuk ebbe az alkotói körbe, és addig igyekszünk iterálni az általa generált anyagokat, amíg úgy látjuk, hogy hasznos inspirációhoz jutunk. Nagyon fontos ugyanakkor kiemelni, hogy ez valóban „csak” inspiráció, vagy ha tetszik, ihletszerzés, mert természetesen a konkrét terv, a gyártási műhelyrajz, a varrodával közösen kialakított szabásminták stb. elkészültéig azért még bőven akad feladat.

Látható tehát, hogy nem az AI tervez az ember helyett, hiszen nem spórolható meg az a rengeteg energia, amit a tervező beletesz, amitől egyedi lesz, amitől a táncos vagy színész testére formál-

ható. Az AI mint katalizátor vagy gyújtógyertya tud részt venni ebben a folyamatban, az ideák és ötletek gyors, hatékony forgatásában.

Pajor Patrícia előadását is citáltam, aki szintén egy táncszínházi produkció, a *Nomádok* tervezői folyamatába vonta be az AI-t, azon belül is a Midjourney nevű alkalmazást, ami az egyik legismertebb képgeneráló platform manapság. Kimondottan a jelmezek kialakításához vette igénybe a mesterséges múzsát. A digitális nomádság, az ideiglenesség, a szakadozottság és ehhez hasonló hívószavak mentén indult el. Illetve nagyon érdekes volt látni, hogy egy ruha öregítési tervéhez is mennyire jól használható az AI, hiszen rengeteg idő megspórolható így. Az adott kosztüm képét felhasználva, abból kiindulva ugyanis kiválóan megtervezhető annak patinázási terve. Ő is kiemelte, hogy nagyon sok dolog van, amit az AI nem tud. Így nem ismeri a darabot, nem képes rendezői koncepcióban gondolkodni, nem tudja, mely formák fejeznek ki egy-egy karakterjellegét, nem ismeri a szabásmintákat, és még sorolhatnánk.

Fontosnak tartottam még megemlíteni a MOME három diákjának, Bakos Boglárkának, Kresz Dorottyanak és Zubornyák Emese Zitának a tervezési gyakorlatát, melynek témavezetője Szűcs Edit volt. Nem csak azért emeltem ki őket is, mert az OISTAT szívügye a felnövekvő alkotó generáció segítése, hanem mert érdekes volt látni, miként tudja az AI három különböző egyéniség munkáját összehangolni egy közös projektben. Itt a mesterséges intelligencia egyfajta rendező vagy szakmai konzulens szerepét töltötte be, „aki” a hármójuk által hozott vizuális fantáziát közös nevezőre tudta hoz-

ni. Témájuk egy kisfilm megtervezése volt, Kosztolányi Dezső *Ozsonna* című novellája alapján. Mivel a történet helyszíne aprólékos részletességgel van leírva a műben, ez nagyon jó kiindulópontot nyújtott a tér megalkotásához, amihez szintén a Midjourney-t használták. A teret egy középpontból kiindulva annak különböző irányokba történő fokozatos nyitásával, variálásával jutottak el végül a végeredményhez, melyet így akár meg is lehetne építeni egy filmstúdióban.

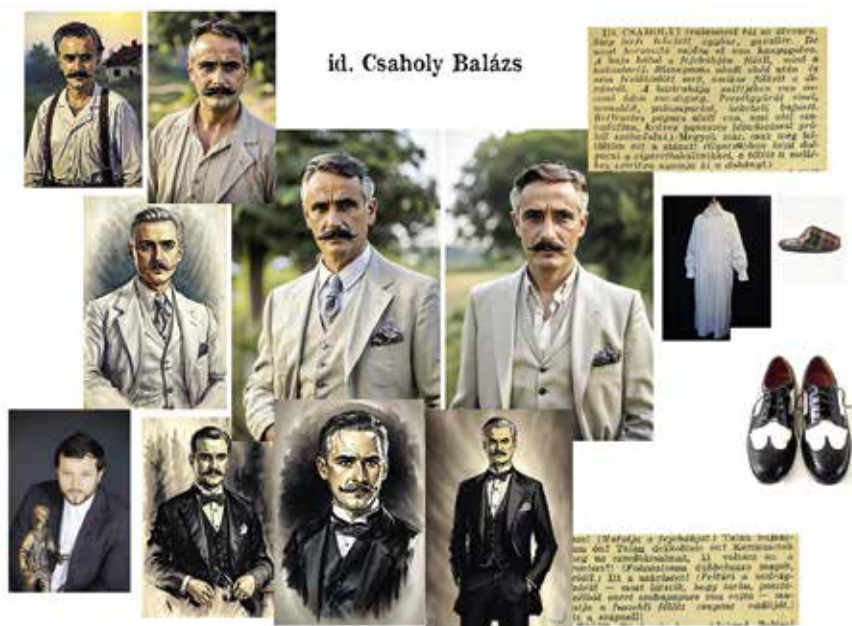
A karakterek kidolgozásánál az igazi kihívást a háromféle képi világ és ízlés összehangolása jelentette. A főszereplő kislány Piroška jelmezét közösen hozták létre. Mindhárman készítettek egy-egy jelmeztervet, majd ezeket közös nevezőre hozva kombinálták azt a Midjourney segítségével, így hozva létre egy közös új minőséget. A többi szereplőt egymás között felosztva alkották meg, de természetesen figyelve arra, hogy a „nagy kép” minden esetben harmonikus és koherens legyen. Majd egy-egy választott jelmezt a kivitelezési gyakorlat során el is készítettek. Szerintem ez fantasztikus...

Végezetül pedig beszéltem a magam tapasztalatairól, melyeket az elmúlt néhány évben szereztem az AI használatával. Itt említettem meg azokat az aggályokat, amelyek valószínűleg sok-sok vizuális alkotóművészen felmerülnek.

Nem kevés ellenérzés ébredt bennem ugyanis, amikor az első AI képalkotó rendszerekkel találkoztam. El is neveztem ezt a kezdeti felindultságot a „digitális gép(kép)rombolás” lelki állapotának. Hiszen fennáll annak veszélye, hogy az emberi kreativitás és egyéniség eltűnik, elvesz, ellustul. Ha a gép alkot helyettem, mi végre akkor a további

Agatha Christie: Gyilkosság meghirdetve, Békéscsabai Jókai Színház, Egyed Zoltán díszlete

Hunyady Sándor: A három sárkány, Veszprémi Petőfi Színház, Egyed Zoltán jelmezterve

Hunyady Sándor: A három sárkány, Veszprémi Petőfi Színház, Egyed Zoltán díszlete

gondolkodás? Mi a célja a tanulsnak, a vizuális szocializációnak, ha egyetlen jól megírt prompttal bárki képes „létrehozni” azt, amit eddig csak hosszú órák munkája és sok-sok rutin, gyakorlat

által tudtunk? Hol van ebben az eredetiség? Na és persze ott van az a jogi és etikai jellegű kérdés is, hogy mennyiben mondható szellemi tulajdonnak az ilyenfajta alkotás. Persze, ha a múlt történe-

tére gondolunk, voltak már hasonló esetek. Ilyen volt, amikor a fotográfia megjelenésével egyesek temetni kezdték a festészetet, vagy a mozi megjelenésével a színházat. Nem lett igazuk!

Egy-két példát hoztam korábbi munkáimból. Békéscsabán mutatták be az Agatha Christie *Gyilkosság meghirdetve* című regényéből készült színpadi adaptációt, melyet Katkó Ferenc rendezett. Az ódon, angol középosztálybeli enteriőr elmaradhatatlan kellékei a felmenők portréi, valamint néhány tájkép a falakon. Ezek megalkotásához eddig két út volt. Vagy megfestjük magunk, esetleg a festőtár kiváló alkotói, vagy keresünk valamilyen forrást az interneten, és azt nyomtatjuk ki. Ez esetben azonban sérül az eredetiség, az előző pedig rettentő időigényes, főleg, ha több képről van szó. Most pedig? Néhány jól irányzott utasítás az AI-nak, és néhány próbálkozás után már küldhetjük is a nyomdába a „festményeket”, olyan stílusban, amilyenben csak akarjuk.

Egy másik munkám Hunyadi Sándor *A három sárkány* című darabja, melyet Veszprémben és Békéscsabán is bemutattak, Veszprémben Oberfrank Pál, Békéscsabán pedig Katkó Ferenc rendezésében. Itt is egyfajta segédalkotóként tudtam igénybe venni az AI-t. A grafikus rajzablával készített falrajzokat feltöltve kiválóan hozhatók létre újabb és újabb variációk ember és gép egyfajta hibrid kombinációjaként. Rettentő izgalmas terület ez, amiben még óriási a potenciál.

A jelmezek megrajzolásánál is komoly segítséget nyújt, mert előfordul, hogy hosszú órák munkája során elkészítjük terveinket, aztán egy rajtunk kívül eső tényező miatt borul az egész, és akkor jöhet az újratervezés. Noha én annak vagyok híve, hogy a tervező készítsen rajzot, de amikor az a helyzet, hogy raktárakból kell összeszedni mindent, akkor az ott talált holmikak jó összedolgozni egy-egy értelmezhető jelmeztervben.

Így nagyon nagy előrelépés, hogy az új információk birtokában könnyen és gyorsan készíthetünk újabb iterációkat egy-egy karakter ruhájának megalkotásában, és ott van a kezünkben egy konkrét képes ábrázolás, amit aztán odaadhatunk egy szabónak, és nem kell légből kiáltott, jól hangzó szavak mentén kibogarászni „mire is gondolhatott a költő”. A szó elszáll, a rajz megmarad.

Sok tehát a kérdés, de ahogy a fentebb leírtakból is látszik, még nagyon messze vagyunk attól, hogy ez a technika elhomályosítsa az alkotó emberi elme és kéz jelentőségét. Okosan alkalmazva viszont óriási lendületet, inspirációt és hatékonyságot nyújthat a munkához, melyek, azt hiszem, szintén nem elhanyagolható előnyök. Érdekes tehát foglalkozni ezzel, mert rengeteg új és izgalmas lehetőség nyílna meg előttünk.

Egyed Zoltán

Az androidok álmodnak elektronikus báránnyokkal

Ez a cikk a mesterséges intelligenciáról és az azzal történő képalkotásról szól, ami manapság az egyik legfontosabb és talán legtöbbet emlegetett téma a kreatív iparágakban, és ez okkal van így. De tudjuk, mit is jelent ez a terminus? És aktualitása okán valóban csak a mai kor termékéről lenne szó?

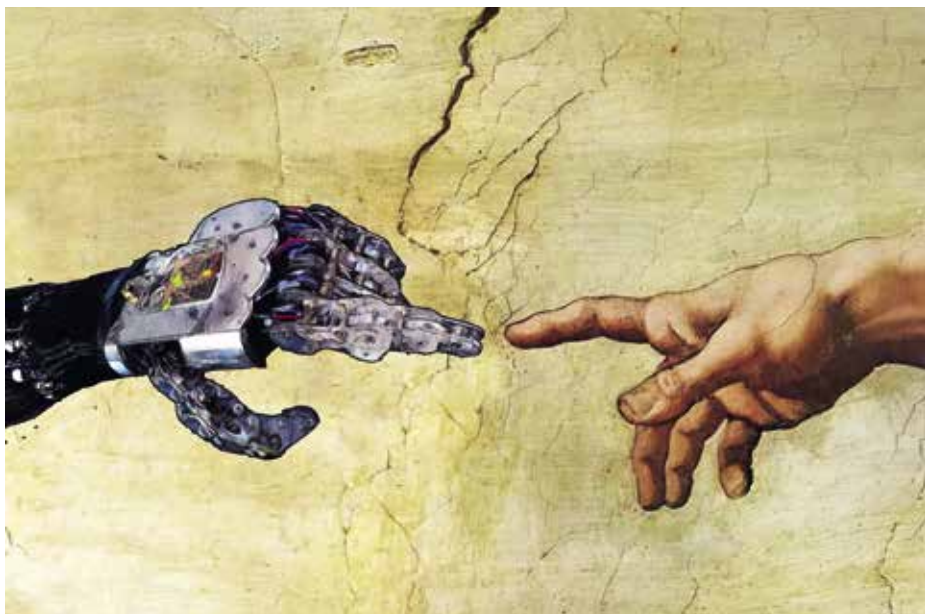
A válasz természetesen nem, hiszen már az általunk ismert emberi történelem hajnalán találunk olyan jeleket, melyek egy ember alkotta tudatos lény megteremtésének igényére utalnak. Mivel a keresztény-zsidó kultúrkörben élünk, kezdjük is a legkézenfekvőbb példával, a Bibliával, amely szerint a Genézis során: „Akkor ezt mondta Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlóságunkra.” Ebből kiindulva bennünk is meg kell legyen a teremtés képessége, és az vágy, hogy létrehozzunk egy entitást a magunk képére.

De vannak a Bibliát megelőző korokból is nyomok, melyek ennek az – úgy tűnik – eredendő igénynek a megnyilvánulásai. Már az ókori Egyiptomban is készítettek ember alakú szobrokat mechanikus módon mozgatható végtagokkal, ezek a figurák szakrális szerepet tölthettek be a társadalomban, hadseregeket küldtek hozzájuk áldást kapni a csata előtt.

Az ókori Görögországban is számtalan példát találunk, elég, ha csak egy kicsit más szemszögből vizsgáljuk a mítoszokat. Ott van Talósz legendája, akit Héphaisztosz, a kovácsisten alkotott, és lényegében az első robotnak tekinthető: egy bronzból készült óriás volt, aki Kréta szigetét védte a betolakodóktól, és akit csupán az argonauták leleményessége volt képes legyőzni. Szintén Héphaisztosz műve volt Pandora, akit a többi isten kéré-

sére készített, hogy megbüntesse az embereket a tűz titkának megismeréséért – és mivel egy csábító

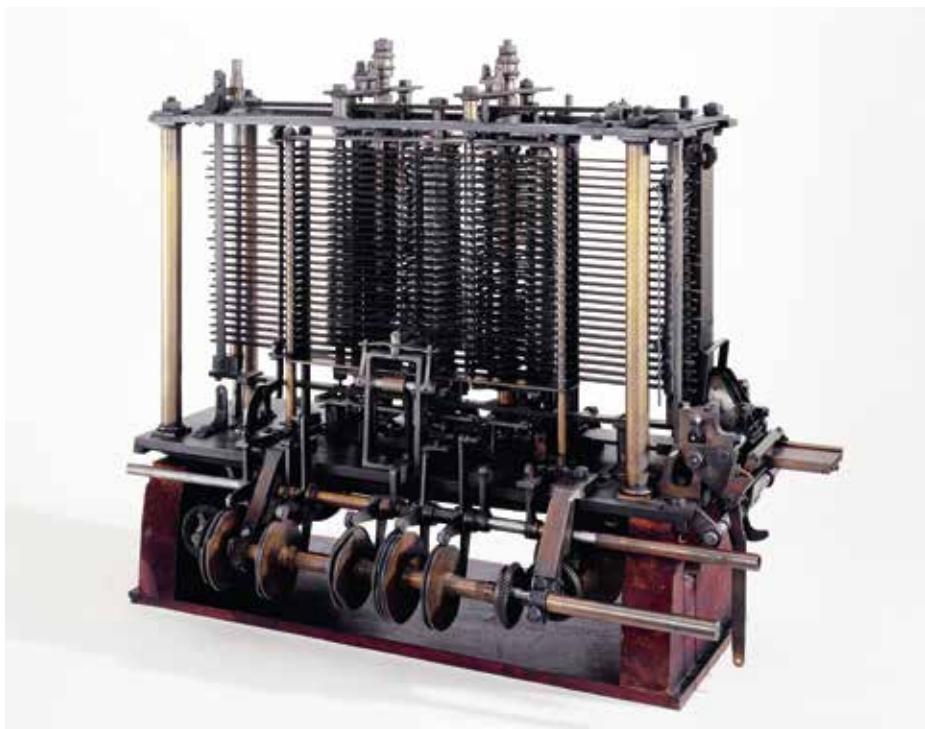
női alakról van szó, Pandora az első szexbotként is értelmezhető. De a leírások alapján Daidalosz,

A teremtés vágya és a mesterséges intelligencia

Talósz mitológiai alakja

Charles Babbage analitikus gépe

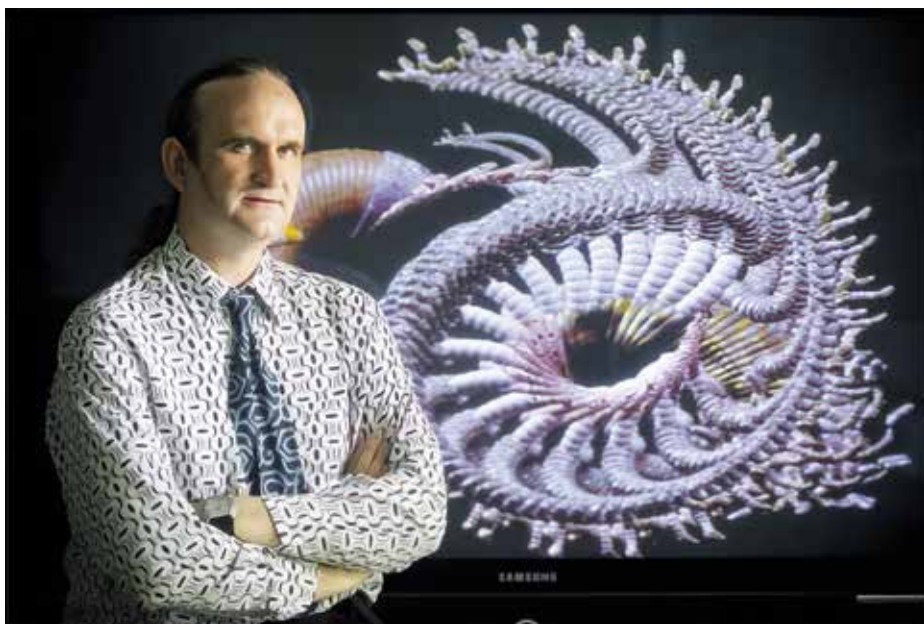
a híres szobrász is faragott mozgó szobrokat, ezek története lényegében azonos az Ovidius *Átváltozások* című művében leírt Pügmalion esetével, aki beleszeretett a saját maga alkotta és Aphrodité segítségével életre keltett szoborba.

Ezek persze csak mítoszok és legendák, de ahhoz, hogy valóban létre tudjunk hozni egy lényt a saját képünk alapján, több kell a pusztá fantáziánál. A ráció, a racionális gondolkodás alapjait Descartes fogalmazta meg, aki szerint az emberi gondolkodás szisztematikusan rendszerezhető az algebra eszközével. Ezzel egy akkor teljesen újszerű gondolkodás alapjait teremtette meg.

mechanikus elven működtetett gépről van szó, amely a tervek szerint több tízezer apró alkatrészből állt, és amit egy briliáns, fiatal matematikus hölgy, bizonyos Ada Lovelace – Lord Byron lánya – segítségével tudott csak megtervezni. Sajnos a gépet nem tudták végül megépíteni az elégséges támogatások hiányában, de megtették ezt a 20. században, és a masina hibátlanul működött. Nagyjából ebben az időben jelent meg Mary Shelley Frankenstein-története, melyet az adott kor egyik vívmánya, az elektromosság ihletett, de ugyanazt az elvet látjuk visszaköszönni benne, mint az ókori példákban.

Harold Cohen képe, melyet a Turtle robot ecsettel festett

William Lathan és a Mutator Series egyik darabja

Az első számítógépnek tekinthető masina a 19. század terméke, Charles Babbage készítette és Analitikus gépnek nevezte el. Ez a történet véleményem szerint hosszabb fejtegetést is megérdemelne, de röviden összefoglalva egy gőzerővel,

1854-ben George Boole megalkotta a Boole-algebrát, ami a bináris logikára épül, és amit a mai számítógépek 0-1 rendszere is használ a mai napig. 1913-ban Bertrand Russell és Alfred Whitehead megírták a *Principia Mathematica*-t, egy három

kötetből álló könyvsorozatot, amely a matematika szabályait összegezte, és óriási hatást gyakorolt a következő tudományos generációkra.

Maga a mesterséges intelligencia fogalma már a 20. század terméke. Első ízben az 1956-os dartmouth-i workshopon fogalmazódott meg, ahol a kor legnagyobb koponyái gyűltek össze egy több héten át elhúzódó brainstormingra. Ez önmagában ugyan nem volt siker, de részben ennek az eseménynek is az eredménye 'Eliza', az első chatbot, melyet a workshopon is résztvevő John McCarthy és Marvin Minsky alkotott. Alan Turing ebben az időben készítette el a Turing gépet és a Turing tesztet, amely azt hivatott eldönteni, hogy az ember, aki nem tudja, hogy egy géppel kommunikál írásban, képes-e rájönni, hogy nem emberi intelligenciától kap válaszokat.

Természetesen a 20. század már hemzseg a magunk képére teremtett, intelligenciával bíró lények történeteitől, elég csak az *Őz, a csodák csodájából* ismert Bádogemberre, vagy Fritz Lang *Metropolis*-ára gondolni. 1968-ban jelent meg az e cikk szerzőjét és a cikk címét is ihlető *Álmodnak-e az androidok elektronikus bárányokkal?* című kötet P. K. Dick tollából, amely az emberiesedő robotok és robotosodó emberek viszonyát boncolgatja; ennek alapján készült a *Szárnyas fejdadász* című film. Az 'álmodásra' később még visszatérünk, hiszen a mesterséges intelligenciával történő képalkotással foglalkozó közösség 'dreaming'-nek, azaz álmodásnak nevezi azt a fázist, amikor az adott kép elkészül. De ne szaladjunk ennyire előre, hiszen épp most érünk el a mesterséges intelligenciával készült képi tartalmak atyjához!

Harold Cohen, egy angol tudós, művész volt az első, aki algoritmusok által, emberi részvétel nélkül alkotott képeket. A fiáról elnevezett Aaron program volt a kulcs, amellyel előre meghatározott kódok mentén rajzolt egy Turtle nevű robot ecsettel. Kezdetben csupán gyerekrajz szintű képeket alkotott, de mégis felfedezhetők voltak rajtuk a művészet kritériumainak megfelelő formák, alakok, kompozíciók és színek. Jellemzője a rendszernek a tanulás és az adaptáció, amit Cohen élete végéig fejlesztett, és idővel egyre színvonalasabb alkotások születtek, amit a kor kurátorai is felismertek, így a világ több pontján is kiállították a műveit. Munkássága, hagyatéka és jelentősége megkerülhetetlen.

A nyolcvanas években a fejlődő hardverek és szoftverek lehetőséget biztosítottak a generatív művészetek elterjedéséhez, megjelentek a fraktálművészetek, a procedurális tartalomgenerálás, a konvolúciós neurális hálózatok. A technika fejlődésével a sci-fi irodalom is egyre népszerűbbé vált, elég csak William Gibson *Neurománc* című könyvére gondolni; és általában véve a számítógépek egyre gyakrabban tűntek fel a hétköznapi élet részeként.

Mario Klingemann egyik GAN festménye

A kilencvenes években következett be a gépi (adatokból való) tanulás és a neurális hálózatok (az emberi agy működését utánozó rendszerek) megjelenése és elterjedése. Két fontos szereplőt érdemes megemlíteni. William Lathan munkássága óriási hatású volt, mert sosem látott vizualitást teremtett. *Mutator Series* című alkotásában 3D formák mozogtak a térben, változtatták a formájukat, textúrájukat és színüket az általa írt programnak megfelelően. Karl Sims *Evolved Virtual Creatures* rendszerében 3D objektumok szimulálták bizonyos állatok mozgását és evolúcióját.

Az ezredforduló már az internetről szól, ami hatalmas ugrást jelentett az adatok mennyiségében, és ennek megfelelően a Google ennek a korszaknak már meghatározó tényezője. Új fogalmak bukkannak fel, amik elvezetnek a mai kor fejlesztéseihez, mint a 'deep learning' (óriási adatmennyiség használata többretegű neurális hálózaton), a 'deep dream' (képi minták alapján alkotott digitális képek), az 'Imagenet' (vizuális objektum felismerő algoritmus), neurális valószínűségi nyelvi modell stb. Ezeket csak a felsorolás szintjén említem, mert abból a szempontból fontosak, hogy a későbbiekben megértsük a mesterséges intelligencia, pontosabban a legelterjedtebb open source rendszer, a Stable Diffusion működési elvét.

Újabb dekádöt ugorva az időben elérkezünk az egyik legfontosabb mérföldkönek tekinthető fejlesztéshez, a GAN-hoz (Generative Adversarial Networks), magyarul generatív ellenséges hálózatok elve, ami azt jelenti, két neurális hálózat 'verseng'. A generátor modell hamis mintákat generál, diszkriminátor modell ellenőrzi az eredményeket és összehasonlítja a tanult mintával. A Google programozói sem ültek a babérjaikon: a word2vec program a szavak közti jelentés automatizált értelmezését jelenti, a BERT rendszer pedig a szavak, mondatok közötti szemantikai értelmezések eszköze. Ebben az időben tűnik fel Mario Klingemann, a komputerművészetek úttörője, aki az első GAN

Egy festőversenyt nyert kép, melyet mesterséges intelligencia alkotott

művésznek tekinthető, és a galériák érzékenységet bizonyítja a technikai fejlesztések iránt, hogy volt olyan GAN kép, amelyik 432 000 dollárért kelt el.

Ezzel lassan el is érkezőnk napjainkig, és mint láthatjuk, egyre több fejlesztés jelenik meg ezen a területen. Ezek közül is kimagaslik az Open AI által fejlesztett CLIP (Contrastive Language Image Pre-training, magyarul kontrasztív nyelv-kép előképzés), ami a GAN fejlettebb verziójának is tekinthető, és a ma használatos rendszerek egyik fő eszköze. A lényege, hogy általa az adatbázisba betáplált képek és a hozzájuk tartozó szöveges leírások alapján a rendszer pontosabban tudja értelmezni, mi látható az adott képen. Ezzel a nagyközönség számára is elérhetővé válik a mesterséges intelligenciával történő képalkotás lehetősége. Ez természetesen óriási visszhangot váltott ki, számtalan kérdés merült fel etikai, szerzői jogi és egyéb területeken, különösen akkor, amikor egy festészeti versenyt az egyik induló egy mesterséges intelligenciával alkotott képpel nyert meg.

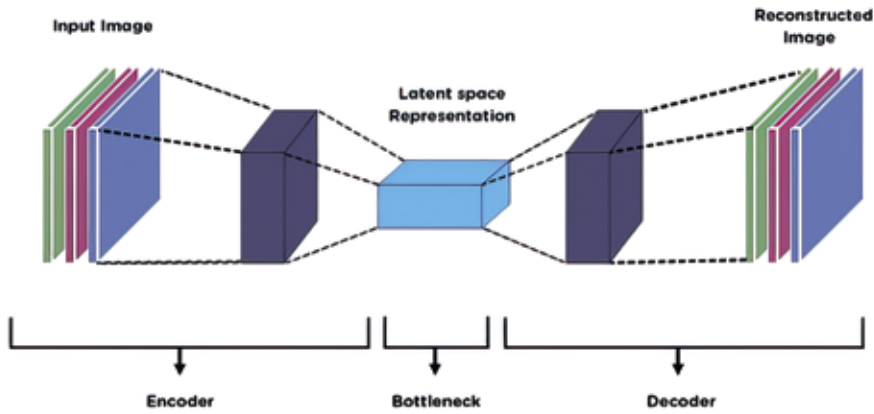
2021-ben az Open AI megjelentette a Dall-E rendszert, amivel szövegből képet varázsolhatunk. Ez a text2image elv. 2022 januárjában jelent meg a Dall-E 2, és innen tovább gyorsulnak az események. 2022 júliusában bemutatták a másik fő 'motort', a MidJourney-t, augusztusban pedig a már említett open source rendszer, a Stable Diffusion is megjelent, napjainkig ezek uralják a piacot, és azóta számtalan új fejlesztésen estek át, de a működési elvük fő szempontjai nem változtak.

De hogy is működik a rendszer? A korábbiakban már említettem fejlesztéseket, melyek a mai struktúrák elvi alapjait vetítették előre. A lényeg, hogy két szinten kell tudnunk gondolkodni ennek

megértéshez. Egyrészt a Convolutional layer (konvolúciós réteg), tehát az adatbázisba feltöltött képek képi tulajdonságainak kivonása a pixelek közötti kapcsolatok felhasználásával, a relatív térbeli helyzetüktől függően, illetve a Self-attention layer (önfigyelő réteg), definíció szerint a jelentésbeli tartalmak kivonása a kifejezésekből a szavak közötti kapcsolatok felhasználásával, a beágyazó vektoroktól függően. A Stable Diffusion adatbázisát ötmilliárd kép és a hozzájuk tartozó szöveges magyarázat alapján építették fel. Ez az adatbázis építés lényegében az első lépés az ún. diffúzióhoz, tehát a képgeneráláshoz. Ezt követően a deep learning elven keresztül értelmezi a rendszer az adatokat. Ahhoz, hogy ekkora adatbázissal dolgozni lehessen, nagyon apró felbontásúvá kell zsugorítani az adott tartalmat, amit latent space-nek nevezünk, és miután beírunk valamilyen szöveget – tehát promptot –, ebből a zajjából kicsinyített adatból kapunk egy új képet, amit aztán upscale-elünk, vagyis felnagyítunk. Nagy vonalakban ez a lényege a text2image elvnek, így álmodnak a számítógépek, így lehet szövegből képet varázsolni.

Ma már ez is a történelemhez tartozik, mivel elképesztő tempóban fejlődik ez a terület. Új fogalmak jelentek és jelennek meg folyamatosan, mint például image2image, text2video, img2video, text-2-3d, Controlnet, IPAdapter, és mindezekre rengeteg funkció és szolgáltatás épül, mint például Deforum, Warpfusion, Animatediff, Gen-1, Gen-2, Gen-3, Pika, Firefly, Stream Diffusion, Blockade Labs, NERF, és még hosszasan lehetne sorolni.

Annyi bizonyos, hogy a mesterséges intelligenciával történő képalkotás megváltoztatja, vagy már meg is változtatta a kreatív ipart. Természetesen sokan ódzkodnak az újtól, és valóban számta-

A Stable Diffusion működési elve

lan olyan kérdés merül fel, ami komoly kihívás elé állítja a jogrendszert és általában véve a modern társadalmakat. Ugyanakkor nagyon sok területen valódi segítséget jelent a rendszer használata, vagy teljesen új területek születnek, melyek felfedezésre várnak. A mai kor emberének alkalmazkodnia kell ehhez az új környezethez, mert olyan mennyiségű adat és tartalom kerül elé, ami alapjaiban változtatja meg a médiafogyasztási szokásokat, a vizuális kultúrát, a médiumokat,

a híreket, egyáltalán a kommunikációt és a művészeteket.

Jogosan merül fel a kérdés: meddig van szükség ránk, emberekre? Ezt nehéz egzakt módon megválaszolni, de jelen pillanatban az ember megkerülhetetlen. A mesterséges intelligencia egy eszköz, egy felfoghatatlanul nagy adatbázis, ami egyelőre jobb esetben is csak imitálja az embert, de önmagában nincs öntudata, nincsenek érzései, nincs véleménye. Hogy ez változhat-e a jövőben, az talán a

A text2image modellt megalkotó Stability AI cég logója

legnagyobb kérdés manapság, de a fejlődés ütemét tekintve nem zárható ki. Ám az öntudat az univerzum legnagyobb talánya, és bár elméletileg jó esély van rá, a földönkívüliekre sincs ma még bizonyíték. Személy szerint mindenkit arra biztatok, hogy ismerkedjen meg ezzel a rendkívüli vívmánnyal, mert hihetetlenül izgalmas, és a jövőnkét bizonyosan meghatározó fő tényezők egyike, aminek ismerete nélkül a kort sem érthetjük igazán, amiben élünk.

Bedzsula Ádám

ULTRA family

ULTRA X80

ULTRA X40

ULTRA X20

Minden, amit szerettél az X20-ban és az X40-ben, most megérkezett a nagy színpadokra!

Színházi fesztiválok 2024

„Színház az egész világ”, írta Shakespeare – persze akkoriban még nem volt nyári holtsezon, amikor a közönség színházi élmény nélkül marad. A nyáron megrendezett fesztiválok azonban pótolják ezt a hiányt, óriási szervezőmunkával és kreatív ötletekkel kapcsolva össze egy-egy város vagy régió turizmusát a színház világával. A következő oldalakon az idei fesztiválszezon színházi programsorozataiból válogattunk, röviden bemutatva Kisvárdát, Budapest, Tata-bánya, Győr, Kecskemét, Szeged és a Zemplén vidékének színházi fókuszú fesztiváljait, azzal a céllal, hogy kifejezzük elismerésünket a szervezők, a fellépők és nem utolsósorban a színházszerető közönség felé.

Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja

Idén 36. alkalommal rendezték meg június 21. és 29. között Kisvárdán a hazai és határon túli színházak fesztiválját, melynek díszvendége ezúttal az alapítása 25. évfordulóját ünneplő székelyudvarhelyi Tomesa Sándor Színház volt.

Kilenc nap alatt huszonhét produkció került színre három helyszínen. A versenyprogram összeállításáért Balogh Tibor dramaturg, színikritikus, a fesztivál művészeti tanácsadója felelt. Előadások érkeztek Szabadkáról, Újvidékről, Kasásról, Székelyudvarhelyről, Kolozsvárról, Sepsiszentgyörgyről, Marosvásárhelyről, Nagyváradról, Csíkszeredából, Beregszászból és Gyergyószentmiklósról, valamint láthatók voltak a Térszínház, a Ferencvárosi Pincészínház és az Udvari Kama-

raszínház, a versenyprogramon kívül pedig az Új-színház, a Liliom Produkció, az Orlai Produkció és a Veres 1 Színház előadásai is.

A fesztiválon minden évben szakmai díjakat osztanak ki, a díjak odaítéléséről döntő zsűri tagjai idén Elek Tibor irodalomtörténész, Lőkös Ildikó dramaturg, Nagy Katica színművész, Pataki András rendező és Tapasztó Ernő színész-rendező voltak.

A fesztivál idei díjazottai:

A Kulturális és Innovációs Minisztérium fődíját a **Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat** részére, a *Csónak, avagy előttünk az öznívíz* című előadásért (rendező: Bocsa László) ítélte oda a zsűri.

A társulati munkáért megosztva vihették haza elismerést a **Nemzeti Színház és a Beregszászi Kárpátaljai Megyei Drámai Színház** közös produkciójában bemutatott *Háztűznéző* című előadás (rendezte: Vidnyánszky Attila). Megosztott díjban részesült a **Nagyvárad Szigligeti Színház** társulata a *Csárdáskirálynő* című előadásért (rendezte: Novák Eszter). A társulati munkáért a zsűri a **Zentai Magyar Kamaraszínház** *Handabasa, avagy a fátyol titka* című produkcióját díjazta (rendezte: László Sándor). Az ígéretes tehetségek számára alapított Teplánszky-díjban két fiatal színművész részesült: **Polyák Anita**, a Nemzeti Színház és a Beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház közös produkciójában bemutatott *Ház-*

Fotó: Gábor Tamás

Csárdáskirálynő, a Nagyvárad Szigligeti Színház előadása

Fotó: Gáncs Tamás

Csónak, avagy előttünk az özönvíz, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat előadása

tűznéző című előadásban nyújtott alakításáért, és **Szabó János Szilárd**, a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata által bemutatott *A kripli* című előadásban nyújtott alakításáért.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium és a Kisvárdai Várszínház és Művelődési Központ közös díjait a Bekees Táncszínház *Kit szerettél, Madách?* című előadásában komplex színházi szerepvállalás szerzőként, színészként, rendezőként és klasszikus téma újrafogalmazójaként elismerésben részesült **Györfi Csaba**. **Mészáros Gábor** és **Kucsor Borisz** pedig a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház *Árpád-ház* című előadásában nyújtott összehangolt közös játékért kaptak díjat. **László Csaba** a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat *Csónak, avagy előttünk az özönvíz* című előadásában nyújtott kiemelkedő színészi játékáért kapott elismerést. A Zentai Magyar Kamaraszínház *Handabasa, avagy a fátyol titkai* című előadásában nyújtott kiemelkedő színészi játékáért **László Judit** kapott díjat. Kisvárdai Város Polgármesterének díjában **Bajkó Blanka Alíz**, a Nagyvárad Szigligeti Színház *Csárdáskirálynő* című előadásának jelmeztervezője részesült.

Fotó: ILIUSZKIV BÉLA

Handabasa, avagy a fátyol titkai, a Zentai Magyar Kamaraszínház előadása

A fesztivál a színházi előadásokon túl számos kísérőprogramot kínált. Délelőttöként mindenki számára nyitott volt a Szakmai Klub, ahol a fesztivál vezetése által meghívott színházi szakembe-

rek, kritikusok, rendezők és színészek beszélgettek az előző napi versenyelőadásokról a produkciók közreműködőivel és alkotóival. A Művelődési Központban *Napról-napra* címmel a fesztivál előadásából, eseményeiből, mindennapi életéből készült fotókiállítás volt látható. Június 22-én szintén a Művelődési Központban mutatták be Nagy B. Sándor dramaturg, író Nemes Levente színművésszel, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház egykori igazgatójával készített beszélgetőkönyvét.

A hagyományokhoz híven idén is nyitott workshopok kísérték a fesztivált. Ismét meghirdették Balázs Zoltán, a Maladype Színház vezetőjének *Aranybogár-módszer* elnevezésű tréningjét középiskolásoknak. Béla Marcel rendező és Kozma Gábor Viktor színész, színésztrener, tanár *Tér és idő játéka a színházban* című egyhetes műhely-

munkájuk során a színésztrening egy specifikus megközelítésére, a jelenetalkotás különböző módszertanaira fókuszáltak. Kozma Gábor Viktor vezetésével a Six és a Nine Viewpoints szemléletét és eszközeit ismerhették meg a résztvevők, majd a műhelymunka végén nyilvános munkabemutatót tartottak. A *VIII (Villám Workshop)* a színház világával életvitelszerűen foglalkozó, szakíróként tudósító, az alkotókkal interjút készítő fiatal résztvevőket szólította meg. A mesterkurzus az idén mindenki számára nyitott volt; vezetői – Kovács Dezső kritikus, szerkesztő; Szabó Attila színház-történész, az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet igazgatóhelyettese, egyetemi oktató; valamint Szabó Réka dramaturg, egyetemi oktató – segítséget adtak a tájékozódásban azoknak is, akik nem szakíróként, hanem színházszerető érdeklődőként vettek részt a kurzuson.

Háztűznéző, a Nemzeti Színház és a Beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház előadása

Fotó: Gáncs Tamás

Szemle Plusz Fesztivál a Városmajorban

2024. augusztus 24. és szeptember 9. között zajlott a Városmajori Szabadtéri Színpad Szemle Plusz programsorozata, amelyen a vidéki és határon túli nagyszínpadi alkotásokon, illetve a budapesti kamaraelőadások versenyén túl idén először hat színészképző iskola is bemutatkozhatott egy-egy vizsgaelőadással. A fesztivál programját ezúttal is Peremartoni Krisztina, a Városmajori Színpad művészeti vezetője válogatta, vele beszélgettünk a készülődés időszakában, néhány héttel a Szemle Plusz előtt.

Tizenkettedik éve rendezi meg a Városmajori Szabadtéri Színpad ezt a rangos fesztivált, amely az Országos Színházi Találkozó mellett az egyetlen olyan színházi fesztivál, amelyet szakmai zsűrizés is kísér. Mi szerepel az idei programban?

Immár régi tradíció a Városmajor nyár végi színházi fesztiválja, amelyre vidéki és határon túli színházakat hívunk meg. A nevében a Plusz arra vonatkozik, hogy tavaly első alkalommal a margitszigeti Kristály Színtért is bevontuk a szemlébe, aminek egészen más a kapacitása, mint a Városmajori Színpadnak: itt 800 férőhely van, ami minden szinten meghatározza, hogy milyen előadást lehet ide hívni, ott viszont maximum 120 néző fér el, így a Margitszigetre monodrámat vagy kétszemélyes kamaradarabokat hívtunk, és ott mutatkoznak be a színiiskolák is. Tehát itt, a Városmajorban hat előadás lesz, a Kristály Színtérben pedig hat kamaraelőadás és hat színiiskolás produkció. Utóbbi természetesen nem zsűrizett, mivel ebben a szekcióban lehetőséget szeretnénk adni a főiskolásoknak, egyetemistáknak, hogy a budapesti közönség előtt bemutatkozhasanak. Az első két részhez én válogatom a produkeciókat, a színiiskolákra pedig

rábízzuk, hogy jelentkeznek-e, szeretnének-e fellépni a fesztiválon. Azt is tudjuk, hogy augusztus végén, szeptember elején már kezdődik a tanév, ezért ezeket a bemutatásokat nem könnyű megszervezni.

Milyen szempontok alapján válogatja a meghívott produkeciókat?

Három fő szempont van, aminek meg kell felelni. Az egyik technikai: az előadásnak be kell férnie a Városmajor színpadára. Valamikor ez egy mozi volt, és nagyon speciális adottságai vannak a magasságát illetően. Ráadásul a színpadtechnika is korlátozott, nincs süllyedő, nincs forgó, nincs emelő. Tehát itt már egy csomó dolog elbukik. A másik az anyagi szempont, hogy meg tudjuk-e engedni magunknak a produkeció meghívását. Minél messzebről jön, annál többbe kerül, ez is nagyon nehéz, de önmagában nem lehet kizáró ok, sőt, törekszünk rá, hogy kimagasló produkeciókat hozunk a határon túli színházaktól. A harmadik szempont maga a nyár: nem lehet hat véres drámat játszani egy nyár végi fesztiválon. Muszáj, hogy a programsorozat közönségbarát legyen – bár ez nem jelenti azt, hogy én nem csúsztatok be nehéz előadásokat, inkább csak az arányokra

kell figyelniük. Vagyis meglehetősen sokszínű a szempontrendszerünk. És ne felejtjük el: számlamunka ez egy küldetés, de eközben az üzemeltető elvárja, hogy bevételt is produkáljunk.

Hány előadást néz meg egy évad alatt?

Körülbelül 250-300-at. Ebből áll össze a Városmajori Színpad egész nyári műsora, és ebből lesz a Szemle Plusz programja is.

A határon túli színházak közül melyekben járt az idén?

Mindenhová elmegyek, ahol magyar nyelvű színházi játék van. Az idén jártam Szabadkán, Újvidéken, Nagyváradon, Marosvásárhelyen, Kolozsváron, és Erdélyben a belső területeken is: Csíkszeredán, Székelyudvarhelyen, Sepsiszentgyörgyön.

Milyen lesz a fesztivál felhozatala?

Valahogy minden évben úgy érzem, hogy eggyel erősebb, mint a tavalyi. Most különösen, mivel a határon túli előadások nagyon jók. És kaptam egy erős támogatást a vezetéstől, hogy a belső területekről is hozhatok, ahol tényleg nagyon jó színház van, például Marosvásárhelyről vagy Sepsiszentgyörgyről, annak ellenére, hogy a szállítás sokkal nagyobb költségekkel jár. Azután jön az Újvidéki Színház, amely most ünnepelte a 35. évfordulóját, szerintem óriási dolog egy idegen nyelvi környezetben 35 évig fennmaradni egy magyar nyelvű színházzal. Fergeteges előadást csináltak a saját történetükről, a címe: *Történet egyszer Újvidéken*, rengeteg részletet az általuk játszott nagy sikerekből, világhírű musicalekből, operettekből, óriási élmény. Marosvásárhelyről Székely Csaba új darabja érkezik, *Az igazság gyertyái*, egy elképesztően izgalmas történet az erdélyi falvak életéből. Sepsiszentgyörgyről az egyik kedvenc drámaíróm, Ivan Viripajev darabját hozzák, az *Iráni konferenciát*. Ez is egy rendhagyó előadás, mert a nézők is „résztevők” a konferencián, ami fontos kérdéseket feszeget a világ helyzetéről. A határon túli színházak mellett jönnek Tatabányáról egy remek Martin McDonagh-szatírával, csodálatos színészi

Fotó: BERECZNYI SÁNDOR

Az igazság gyertyái, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház előadása

alakításokkal, Budaörsről a *Liliomot* hívtuk meg Alföldi Róbert főszereplésével, Miskolcra pedig Ascher Tamás rendezésében Pintér Béla és Darvas Benedek *Gyévuska* című előadását. A nagyszínpadra mindig friss előadásokat választunk. A Kristály Színtérben nem feltétlenül az újak jönnek, hanem olyan produciók, amelyeket nagyon jónak érzek, de esetleg kevésbé figyeltek fel rájuk. Például a Magyar Színházból jön a *Tizenkét hattyú*, vagy a Hatszínből a Janikovszky Éva életét feldolgozó monodrámá Sodró Eliza főszereplésével, ami egy nagy formátumú előadás. A másik kedvencem Vizi Dávid és Pálos Hanna gyönyörű intim kettőse, a *Lélegezz*. Színrre kerül Bezerédi Zoltán előadásában Kácosor Zsolt *Cigány Mózés* című darabja, Márfi Márk önvallomás-szerű *Telik*-je, vagy a *Milf*, ami egy egészen radikális, vagány előadás egy idősebb nő és egy fiatal férfi kapcsolatáról.

A Kristály Színtérben milyen színháztechnikai adottságok vannak?

Minden előadásra újra kell teremteni, az eleve nem egy színházi használatú tér, semmi nincs beépítve.

Mennyire szereti és mennyire érti a közönség a Szemle Plusz felhozatalát az előző évek tapasztalatai alapján?

Az az igazság, hogy nehéz becsalni a nézőket a vidéki vagy határon túli előadásokra, mivel a közönségnek, különösen a nyári estéken, fontos, hogy ismerje a színészt vagy a darabot. Így a fesztiválunkra inkább a gourmandok jönnek, akik szeretik a színházat, és érdekli őket, hogy mi történik magyar nyelven egy másik országban. Nem egy könnyű nyáresti kikapcsolódásra vágnak, hanem erős színházi élményre. De évről évre egyre több előadás teltházas. És fontos tudni, hogy nyáron Budapesten Dunát lehet rekeszteni a koncertekkel, de színházat egyedül nálunk lehet látni. Az utóbbi években elmaradt a POSZT – az idén Kaposváron rendezték meg az Országos Színházi Találkozót, de előtte évekig nem volt –, egy kicsit annak a hiányát is próbáltuk Budapestre hozni.

A kaposvári találkozón is bemutatkozott néhány színiakadémiai produció.

Véletlen egybeesés, hogy idén először nálunk is színpadhoz jutnak a színinövendékek. De az ország-szerte zajló fesztiválokon ott vannak. Most jöttem vissza az Ördögkatlan fesztiválról, ott is láttam, de Kaposon is, hogy nagyon sokan hívnak főiskolás produciókat, ami egyrészt nyilván a fiatalok támogatása, de gazdasági okai is vannak.

Gyévuska, a Miskolci Nemzeti Színház előadása

Foto: ÉGER VÉRA

Liliom, a budaörsi Latinovits Színház előadása

Foto: BODNOR DÁNIEL

Kik lesznek a zsűri tagjai?

Az idén Kocsis Gergely, Hernádi Judit, Háy János és a Városmajori Színpad és a Kristály Színtér igazgatója, Benkő Nóra vállalta a zsűriben való részvételt. A Kristály Színtérben pedig Kerekes József, Zsurzs Kati, és a harmadik ott is Benkő Nóra lesz.

Milyen visszajelzéseket kaptak az elmúlt években a fesztivál sikerességéről?

Bár ezt nem nekem kellene kimondani, de nagyon jó a visszhang. Persze óriási munka áll mögötte. De küldetésként éljük meg. Pusztán az a tény, hogy a vidéki színházakba nem járnak le a budapestiek,

Történt egyszer Újvidéken, az Újvidéki Színház előadása

Foto: SZEREN DOROSKI

erősen korlátozza a mai színházról alkotott képünket. És a vidéki társulatoknak is nagyon fontos, hogy megmutassák magukat a fővárosban, nem beszélve a határon túli színházakról. Muszáj, hogy ne szigetszerűen működjön ez a szakma.

Nem marad úgy, ahogy van

Színpadai látvány a 34. THEALTER Fesztiválon

Az idei THEALTER Fesztivál változatos és bőséges programlistáján szereplő előadások nagy részében nem a látványé volt a főszerep. Sokkal inkább a történetek elmondása, a közös gondolkodás és az alternatív nézői magatartásformák kerültek előtérbe. A díszlet szempontjából inkább praktikus, mint esztétikus produciókat láthattunk Szegeden. Ennek ellenére akadt néhány olyan előadás, ami a scenika szempontjából említésre méltó, sőt: aminek látványáról hiba lenne nem beszélni.

A szabad ég alá, az újszegedi Tisza-partra pozicionálta *Szélesendélet* című performanszát, színházi sétaelőadását a magyar alkotókkal kiegészült holland Collectief Walden. A relativitáselméletből kiinduló, objektív és szubjektív idővel foglalkozó előadás nézői a természet és a belváros között, időmérő eszközöktől megszabadulva, különböző stációk révén tapasztalhatják meg a *most* relatív jelentéseit. Ilyen tapasztalat-út a zajszűrt erdőjárás, ahol a saját lélegzetünket hallgatva tárul eléink a néma, de mozgékony természet. Percekig csak az organikus, befolyásolhatatlan látvány létezik: képek, amelyekkel színházban ritkán találkozni. Ennek szöges ellentéte a sötét és füledt konténerben eltöltött idő, amikor a camera obscura technikájának köszönve az elszeparált helyiség váratlanul megtelik a külvilág képsongásával, a

fák zöld lombzatával és Bertolt Brecht egy belső falra vetülő szavaival: *nem marad úgy, ahogy van*. A konténerben minden, amit látunk, a valóság lenyomata és látszata. Bár minden érzékszerve aktívan hat a performansz, a látványtervezőt nem alkalmazó előadás középpontjában végig a látvány és a látás aktusa van. A változásról, az érzékelés sokféleségéről (is) szól ez az együtt töltött idő, amit a tér folyamatosan illusztrál: a sétaelőadás élő háttérben szegedi épületeket, felröppenő mádárrajokat, hídon átsuhanó trolit, strandoló embereket és egy-egy ringatózó hajót látunk és hallunk.

A Freeszfe Egyesület és a Trafó Kortárs Művészetek Háza Bernhard-adaptációja, az *Irtás* látványterve (Radetzky Anna) ízig-vérig posztmodern környezetet teremt. Bagossy Bálint rendezése egy temetéssel, a Régi Zsinagóga kertjében veszi kez-

detét: örült, tomboló színészek érkeznek a bejárat előtt várakozó tömegbe. Színpadra helyezve a korábbi tombolás pattanásig húzott feszültséggé koncentrálódik, a szigorú és elegáns, fekete öltözötű játsszók a közönségnek hátat fordítva monologizálnak. A díszlet (Cserhádi Dániel, Holecz Gál) központi eleme az irtást reprezentáló nagy, kör alakú, fűrészparral borított emelvény, aminek a közepén egy asztalként funkcionáló tuskó áll. A felület színészek által generált körforgása szépen illusztrálja a bernhard-i szöveg végtelennek tűnő körmondatait és a szereplők önkényes tehetetlenségét. A jellemző idegenségérzetet növelik a kellékek: az élénk kék ital és a gőzölgő, korallszínű leves az előadás fontos elemei. Az előadás összképének szakrális eleganciájához nagyban hozzájárul a zsinagóga leplezetlen belső tere: a játsszók

Fotó: THEALTERPHOTO2024

Árvácska, az Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház és a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem előadása

Fotó: THEATERPHOTO2024

Szélsendélet, a Collectief Walden előadása

mögött, a hátsó fal helyén a templom megvilágított, klasszicista bimája látható. Ez egészen misztikus hangulatot kölcsönöz az egyébként nagyon is prózai és valóságos problémákat boncolgató és ismételtető produkciónak.

Az absztrakció és a fantázia erejére támaszkodik Vidovszky György rendezése, az Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház és a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem *Árvácska* című előadása. A produkció a bábszínház lehetőségeit maximálisan kihasználja. A Móricz-mű főszereplőjét egy játékbaba-nagyságú, hófehér és sablonszerű figura testesíti meg, ami a fekete ruhás játékszerek mellett látványosan eltöprel, törekénynek hat. Mátravölgyi Ákos letisztult színpadképe a betont vagy kőtömböt imitáló kiemelt játéktéren kívül áttetsző nejlonokat, fehér lepedőt és nagy üvegtálat, egy fém lámpabúrát, illetve egy hatalmas, CD-lemezre emlékeztető, tükröfelületű korongot használ. Ezekből lesz újszülött borjú, méhlepény, tej és tejestál, nap az égen, templomoltár és szőlőcsész. A színészek több

Fotó: THEATERPHOTO2024

Irtás, a Freeszfe és a Trafó Kortárs Művészetek Háza előadása

jelenetben is saját testüket alkalmazzák bábként vagy díszletként, így válik a hajkorona pulikutyá-

Fotó: Olivás Dóra

MILF, a Füge Produkció előadása

vá, a lábak pedig hegyekké. Fontos szerepe van a fénytörésnek, a tükrös megoldásoknak, és mivel a színpadi tárgyak színe alapvetően semleges, az előadás hideg és meleg színeket váltakoztató fényjátéka különösen szimbolikussá válik. A produkció mindenekelőtt a vizuális megoldásoknak köszönhetően válik egyedivé – *Árvácska* megrázó történetét az alkotók a bábszínház határtalan eszköztára révén kellő finomsággal és képlettességgel tolmácsolják.

Egészen más világot teremtenek a Füge Produkció alkotói *MILF* című előadásukban. Gergye Krisztián rendezése és a nem konvencionális párkapcsolatot a nő szemszögéből megközelítő előadás díszlettervezői (Gergye Krisztián, Isépy

Andor, Pető Kata) egy részben realista, részben művi térben helyezik el az eseményeket. A rózsaszín hűtőgép, a fehér kanapé és a néhány szörmadarab csupán jelzésértékű, funkciójuk az egyes jelenetektől függ. A hűtő így nem csak hűtő, hanem például rage room minőségében is előfordul, a szürke szörmével borított hokedli pedig bábosan megszemélyesül, és örökbefogadott kutyává alakul. A látvány kreatív multifunkcionalitása fontos aspektusa az előadásnak – ezt bizonyítja a karácsonyfaként megjelenő táncrúd is. A játéktér felett szivárványként vagy egy nappali boltozataként egyetlen LED-esik színváltó íve húzódik, ami a lilás-kékes padlóvilágítással (Langó Ádám, Major Mátyás) kiegészülve lányos, szinte már *Barbies* hangulatot produkál. Élénk és pasztell színek harmóniája uralja a teret, amihez Nagy Fruzsina jelmeztervei remekül igazodnak. A végig csak egy alsónadrágban játszó férfi és a stílusosan öltözött, harsánypiros magassarkúban lépdelő nő látszólag tökéletes ellentétpontjai egymásnak.

Szabó Réka Dorottya

MOST Feszt, Tatabánya

MONodrÁma és STúdió, azaz MOST. Tatabányán tizedik éve rendezik meg a határon túli, független és vidéki társulatok speciális előadásainak tavaszi seregszemléjét.

A tatabányai Jászai Mari Színház

Tatabánya a fővárostól ideális távolságban fekszik ahhoz, hogy egy-egy színházi előadás kedvéért érdemes legyen leugrani a Jászai Mari Színházba. Kis túlzással színházi agglomerációnak is nevezhetjük, és ennek bizony jelentősége van; jól tudjuk, hogy Budapest minden egyéb mellett kulturális téren végképp abszolút vízfej. A vidéki városok jolly jokere a nyári szezon, amikor a nagyérdemű útra kel, és könnyed szórakozásra vágyik. Tatabánya keményebb fába vágta a fejszét, olyan területet választott, amely a nézőktől maximálisan odaadó figyelmet kíván – cserébe különleges elmélyülést kínál. Ahogy Crespo Rodrigo, a Jászai Mari Színház igazgatója a jubileumi esemény kapcsán fogalmazott: „Nem vágtunk volna bele ebbe a vállalkozásba, ha nem hittünk volna a színész egyéni erejének, jelenlétének és a kisebb tér intimitásának művészi értelemben vett fontosságában.”

Az évek alatt kiforrott tematika két, alapvetően speciális területre fókuszál: a monodrámákra és a stúdióelőadásokra. Mindkét műfaj bőven nyújt teret a kísérletezésre, és jellegénél fogva a közönséggel létrejövő bensőséges kapcsolatra épít. A fesztivál tíz éve alatt számos izgalmas produkciót láthatott a közönség, amelynek az idei évben a szakmai zsűri egy Képzlembeli Különdíjjal honorálta kitartó lelkesedését.

Ez a fesztivál ugyanis egyúttal verseny is, ahol eleve előzetes jelentkezés alapján válogatott darabok mérkőznek meg egy szakmai zsűri, illetve a közönségdíj zsűrije előtt. Utóbbi hagyományosan a bérletet váltott nézők közül kerül ki, három szerencsés bérletest sorsolnak ki, rájuk hárul a kitüntetett feladat, hogy a közönség véleményét artikulálják.

A fesztivál sikeresen túlélte a két, járvánnyal sújtott évet, akkor sem maradt el, de őrsze csú-

(Kreón) *Antigoné*, aTér 12 Kulturális Egyesület előadása

szott. Idén a 10. alkalommal került sor a találkozóra, hagyományosan kora tavasszal. A válogatásba ezúttal öt monodrÁma és öt stúdióelőadás került be a „hátrányos helyzetű” szintársulatok repertoárjából, versenyen kívüli bónuszként pedig a nézők láthatták a szintén független Orlai Produkció előadását, az *EL! Karádyáda* című „zenés életpróbát”.

A stúdiószínházi előadások sorában a *(Kreón) Antigoné* (Tér 12 Kulturális Egyesület), a *Férfi és*

Nő 4x (Összpróba Alapítvány), a *Jókedvvel, bőséggel* (győri RÉV Színház), a *Dehogyan jól* (Neptun Brigád, Füge Produkció) és a *Kutyabaj* (szombathelyi Weöres Sándor Színház, Függetlenül Egy mással Közhasznú Egyesület) című produkciók szerepeltek. A *Férfi és Nő 4x* bravúros beugrással, utolsó pillanatban került be a versenyprogramba, az eredetileg beválogatott, betegség miatt elmaradt *A varjúkirály* (DANTE Közösségi Alkotótér, Másik Produkció) című drÁma helyett.

Fotó: Mészáros Zsolt

Kutyabaj, a szombathelyi Weöres Sándor Színház és a Függetlenül Egymással Közhasznú Egyesület előadása

Fotó: Kállai-Tóth Anett

Született: Wágner Emese, a MaNNa Produkció, a Szentendrei Teátrum és a Füge Produkció előadása

Fotó: Mezősi Kriszta

Jókedvvel, bőséggel, a győri RÉV Színház előadása

A monodrámák között az *Ady és Adél – Lázalmok az életünkből* (marosvásárhelyi Spectrum Színház), az *A Monarchia utolsó hóhéra voltam* (Pécsi Nemzeti Színház), a *Szabad-ötletek jegyzéke* (Ülj Közelebb Produkció), az *Önarckép bábbal* (a sepsiszentgyörgyi Cimborák Bábszínház előadása a BBTE Magyar Színházi Intézet keretén belül), és a *Született: Wágner Emese* (MaNNa Produkció, Szentendrei Teátrum, Füge Produkció) című előadásokat láthatták a nézők.

A szakmai zsűri, melynek tagjai Dohy Balázs rendező, dramaturg, Molnár Zsófia szerkesztő, kritikus, műfordító és Zsurzs Kati színésznő voltak, a közönségnek adományozott Képzletbeli Különdíjon felül a legjobb monodrámát, a legjobb stúdióelőadást és a legjobb alakítást díjazta. A legjobb monodráma 2024-ben a *Született: Wágner Emese* produkció lett (rendező: Szenteczki Zita), amelyben Szalontay Tünde színésznő saját életének meghatározó és megrázó élményét – nevezetesen azt, hogy felnőtt korában tudta meg, hogy örökbe fogadták – tárja fel kíméletlen őszinteséggel. A stúdiódarabok közül a szakmai zsűri a *(Kreón) Antigoné* című produkciót díjazta, amely Szophoklész drámáján keresztül az esztelen, önmagától meggyötört hatalom és a tiszta erkölcs drámáját helyezi fókuszba (rendező: Viktor Balázs). A legjobb alakítás díjat hárman kapták, Samuel Bailey *Kutyabaj* című darabjában (rendező: Horváth János Antal) a három férfi főszerepet alakító László Gáspárt, Hajdu Péter Istvánt és Kuttner Bálintot a rabsors megjelölésében nyújtott összjátékukért megosztva díjazták.

A három tagból álló közönségzsűriben Béndek Lászlóné nyugdíjas pedagógus, Mező Eszter ügyvezető és Veszelka Anikó látszerész mester képviselte a nézők véleményét. A közönségzsűri által kiadott díj jellegét a fesztivál szervezői előzetesen nem határozták meg, annak végleges formáját a közönségzsűri tagjai alakították ki. A díjat a *Jókedvvel, bőséggel* című produkció kapta, az indoklás szerint: „aktuális társadalmi kérdésekre a humor eszközeinek felhasználásával reflektáló, rendkívül szórakoztató, mégis mélyen elgondolkodtató előadásáért.”

A fesztivál programját kísérő események is gazdagították: Itt és Most közönségtalálkozó, Itt és Most kóstoló, valamint az OSZMI egyszerűplős előadásokat rögzítő fotóanyagából, illetve a fesztivál elmúlt tíz évének fotóiból válogatott Itt és Most kiállítások várták a Tatabányára látogatókat a multiszenzoros élmények jegyében. A fesztivál szervezői a jubileumra készített kiadvánnyal tisztelegtek a MOST FESZT-en eddig fellépett alkotók és előadások előtt.

Zöldi Anna

A zempléni Déryné Fesztivál

Negyedik alkalommal rendezték meg Sátoraljaújhelyen és környékén a Déryné program égisze alatt a Déryné Fesztivált. A színház mellett a zene vitte a főszerepet, a fellépők között nemzetközi mércével mérve nagy nevek is felbukkantak.

Sátoraljaújhely már tényleg majdnem az Óperencián is túl van, magas hegyek között, világszép természeti környezetben. A vidék történelmi, kultúrtörténelmi szerepe sem lebecsülendő, a ma már a határ túoldalán lévő, de valójában a várossal majdnem összenőtt Borsiban született II. Rákóczi Ferenc, a magyar és szlovák állam együttműködésével felújított kis kastély remek kiállítással teszi élvezetessé a kötelező történelemleckét. Szintén csak egy ugrás a várostól Széphalom, ahol Kazinczy Ferenc, a magyar nyelvújítás kulcsfigurája nyugszik az Ybl Miklós által tervezett neoklasszicista mauzóleumban. Kazinczyt Széphalmon – melyet ő nevezett el így – érte a halál, saját birtokán, ma a Magyar Nyelv Múzeuma őrzi itt munkásságának emlékét. A környék természeti értékekben igen csak gazdag, arany és ezüstbányáinak emlékét őrzik a településnevek: Telkibánya, Rudabányácska. A táj gyönyörű és sok helyen szinte érintetlen, a turista jól teszi, ha nem téved le a jelzett útról.

A Déryné program itt, az ország egyik legtávolabbi pontján rendezi meg nyár derekán immár hagyományos fesztiválját, ami igazi fieszta, rengeteg ingyenes programmal kicsiknek és nagyoknak. Különlegessége, hogy a válogatott fellépők előadásai belépőjegy nélkül látogathatók, ráadásul nem mindennapi előadókkal találkozhat a közönség. A zene mellett öt színpadi produkció és számtalan gyerekprogram is vonzotta a környék lakóit és a turistákat, akiket Sátoraljaújhelyen a természet mellett számtalan attrakció, kalandpark, libegő, az újonnan átadott függőhíd is elcsalogathat idáig, de leginkább a pazar természeti környezet miatt érdemes leküzdeni a kilométereket. Na meg a Déryné fesztivál miatt; az idei program közel 8000 érdeklődő számára nyújtott kikapcsolódást, kulturális feltöltődést.

A Déryné programot a Nemzeti Színház támogatásával hozták létre 2020-ban, hiánypótló kezdeményezésként, a hazai színházi kultúra széleskörű elterjesztésének szándékával. A vándorszínházzal, országjáró előadásokkal, pályakezdőket támogató drámaíró műhellyel és saját társulattal rendelkező program jelmondata: „Színház mindenkinek”. Külön alprogramok szólnak az óvodás és iskolás korosztálynak, az országjáró alprogram keretében pedig a legtávolabbi, amúgy színházi élményben csak kivételes alkalmakkor részesülő településekre is eljuthatnak produkciók. A program saját társula-

Előadás az Ungvári Pincekert színpadán

Fotók: Déryné Program

Előadás a Zsolyomkai Pincésoron

ta évente 4-5 bemutató létrehozására törekszik, saját előadásaiából mindjárt hármat is elhoztak a fesztiválra. A nyitó darab Heltai Jenő *Tündérlányok* című klasszikusa volt, amely mindenki számára ismerős témákat, a családi iránti hűség, a szerelem, a pénzügyi válság, a társadalmi beilleszkedés kérdéseit járja körül a szerzőre jellemző könnyed stílusban, fanyar humorral a 20. század eleji Budapestre repítve a nézőket. Szép Ernő *Patika* című darabja ugyanebbe az időszakba, de

vidéki közegbe, egy poros kisváros mulatságos nyúgei közé kalauzol. A fesztivált záró *Nem élhetek muzikaszó nélkül* Móricz Zsigmond karakterein keresztül mesélt az emberi boldogság személyes és társadalmi korlátairól. A záró előadást fergeteges táncház követte, a zene, a tánc egyébként is végigkísérte az igazi nyárközépi mulatságot. A két helyszínen, a Kossuth Művelődési Házban és a Völgyszínházban zajló színpadi előadások sorát a Viharsarok Táncszínház *A szóke ciklon* című játéka

Pataki Szilvia Karády-estje a Zsólyomkai Pincesoron

Koncert az Ungvári Pincekert színpadán

és a kaposvári Csiky Gergely Színház *Ájlávjú* című produkciója egészítette ki, a TheaterWagen pedig a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház előadásában *A helység kalapácsa* című előadást utaztatta Filkeháza, Alsóregmec, Füzérradvány, Füzérkajata, Kishuta és Füzérkomlós településekre.

A zenei kínálat igazán pazar volt, olyan klasszikusokkal, mint Dresch Mihály, a Kaláka – amely itt adta 55 éves jubileumi koncertjét – Ferenczy György, vagy a fesztivál sztárja, a Boban Markovic Orkestar. De a fiatalabb generáció is szóhoz jutott, a műfajok pedig az etnótól a klasszikus rockon át a kuplékig terjedtek és tovább – a kapos az öröm volt, amelyből a legkisebbek sem maradhattak ki természetesen. Nekik Széphalom kínált programokat, bábszínház, kézműveskedés, mese, papírszínház, hangszersimogató: igazi vásári kavalkád fogadta az ide érkezőket.

A fesztiválhoz kapcsolódott a KultCamp elnevezésű esemény, amely verseny, fesztivál és tábor volt egyszerre, közel négyszáz diák részvételével a Déryné program és a Rákóczi Szövetség közös szervezésében. A résztvevők fele a határon túlról érkezett a Rákóczi Szövetség jóvoltából, másik részük az egész éves KultUp témanapok résztvevői közül került ki. A tehetségkutató versennyel összefonódott táborban zenei, képzőművészeti és színházi workshopok zajlottak igazi fesztiválhangulatban.

Zöldi Anna

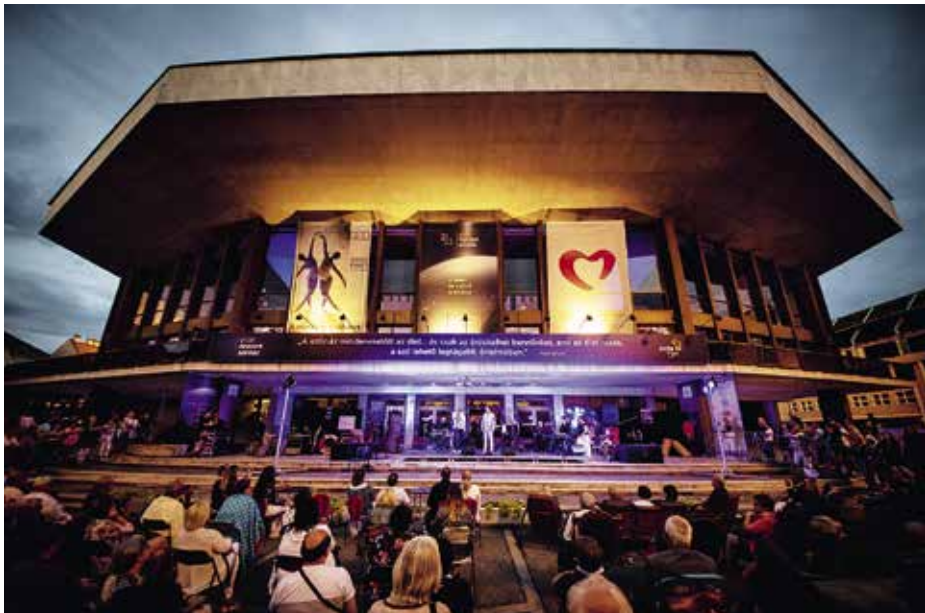
Előadás a Völgyszínházban

DUNA FESZT, Győr

Június elején rendezték meg Győrben a második Nemzetközi Színházi Fesztivált. A nyárindító találkozó programjába ezúttal a Győri Nemzeti Színház mellett új helyszíneként a II. János Pál pápa tér is bekapcsolódott. Idén öt ország nyolc városából érkeztek produkciók, esténként pedig szabadtéri koncertek színesítették a fesztivál programját.

2023-ban a 10. Színházi Olimpia részeként rendezték meg az első DUNA FESZTet. Az esemény célkitűzése szerint a Duna-menti országok színházművészetének színes palettáját kívánta hagyományteremtő céllal bemutatni. A koncepció alapja, hogy a Duna sokszínű és változatos kultúrákat köt össze, melyek mindegyike sajátos identitással bír. A találkozás viszont mindegyiküknek, és főképp a közönség számára izgalmas és tanulságos. A badeni Fekete-erdő forrásától a Fekete-tengerbe való érkezéséig a Duna tíz országon folyik át, mindegyikük figyelemreméltó kulturális és színházi értékekkel rendelkezik, ebből nyújtott immár másodszer színvonalas ízelítőt a fesztivál.

2024-ben Győr öt ország nyolc városából fogadott előadásokat. A Győri Nemzeti Színház mellett Magyarország képviseletében a Budapesti Nemzeti Színház vendégszerepelt, ezen felül Romániából, Újvidékről, a szlovákiai Komarnóból, Szé-

A Győri Nemzeti Színház társulatának fesztiválnyitó műsora

Fotók: Győri Nemzeti Színház

Leenane szépe, a székeljudvarhelyi Tomosa Sándor Színház előadása

kelyudvarhelyről, illetve Győr testvérvárosából, Ingolstadtból érkeztek társulatok.

A házigazda társulat a Padlásszínházban futó, az évadban bemutatott Mrožek-darabbal, a *Strip-tease*-zel indította a fesztivál programját, amely Zakariás Zalán, a darab rendezője szerint jutalomjáték a teátrum két oszlopos tagjának, Fejzsés Attilának és Sárközi Józsefnek. Az abszurd kortárs dráma a győri repertoárban kuriózum, és a fesztivál révén most szélesebb közönséghez is eljuthatott. A győri társulat ezen kívül a *Képtelen királyság* című darabot tűzte a fesztivál műsorára, Szerb Antal regényét Bereczki Ágota dolgozta zenés darabbá. A Győri Nemzeti Színház művészei a fesztivál első napján a színház előtti téren zenés

Neoplanta, az Újvidéki Színház előadása

műsorral nyitották meg a fesztivált kísérő szabadtéri koncertek sorát.

A program legalább olyan változatos volt, mint a résztvevő nemzetek sora, kortárs és klasszikus, dráma és zene egyaránt szerepelt a műsorban. A romániai társulat egy Tennessee Williams darabot, az *Üvegfigurákat* hozta, az Újvidéki Színház szintén magyar szerzőtől választott darabot, a Végel László regénye alapján készült *Neoplanta*

tíz éve szerepel a színház repertoárján. Ugyancsak regényfeldolgozással érkezett a budapesti Nemzeti Színház, Szabó Magda *Ajtó* című remekének főszerepében a színháztól azóta már megvált Udvaros Dorottyt láthatta a közönség. A Komáromi Jókai Színház is kortárs klasszikust választott, Spiró György *Prah* című művét hozták a fesztiválra. Győr testvérvárosa, Ingolstadt a házigazdához hasonlóan zenés darabbal érkezett. A Stadttheater német

Old Friends, az ingolstadti Stadttheater előadása

nyelven játszott az *Old Friends* című játékot, amely utcazenészek barátságán keresztül beszélt múlt, jelen és jövő emberi dimenzióiról. Az ötnapos programot a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház előadása zárta, Martin McDonagh *Leenane szépe* című fekete komédiájával. Kuriózum volt Hobó egész estés fellépése a Nagyszínpadon, ahol a *Vadászat* című legendás album dalai is felcsendültek.

Az idei fesztivál újdonságát nemcsak az esti szabadtéri koncertek sora jelentette, hanem az úgynevezett nulladik napi program, a középiskolásoknak meghirdetett „Stage4U/GyNSz” kvíz is,

amely kilépett a könnyed nyáresti szórakoztatás kategóriájából, és a teátrumi nevelés terepére merészkedett. Az ötletgazda Werner Krisztina és a Győri Nemzeti Színház igazgatója az ifjúságot hívta színpadra olyan játékra, amely becsalogatja a fiatalokat a színjátszás kulisszái közé. A kocsmai kvíz manapság hihetetlenül nagy divat, ennek nyomán indultak el a szervezők, kihasználva a színpadi technika adta lehetőségeket. A társasjátékban 4-6 fős csapatok vettek részt, több, mint 70 fő, köztük egy szlovákiai társaság. Az est kvíz-mestere, Horváth Petra a nővérével együtt állította

össze a kérdéseket, melyek a korosztály ismeretanyagára támaszkodva irodalmi és színházi témákra fókuszáltak. A győri teátrum színész-rendezője, Móczár Bence koreografálta a több modulból álló versengést, ami valódi színházi élményt nyújtott a résztvevőknek, latba vetve a scenikai lehetőségeket is. A különleges kvíz legjobbjai, a Primadonnák csapatának tagjai a fesztivál megnyitóján vehették át jutalmukat, a polgármesteri különdíjat.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium és Győr városa által támogatott kora nyári győri fesztivál minden bizonnyal folytatódik jövőre is, amire garanciát nyújt az idei év sikere.

Zöldi Anna

Úvegfigurák, a Teatrul Maria Filotti előadása

 GÉPBÉR-Színpad

Vetítőfóliák a profi vetítéstechnikához

A kép minősége nem csak a projektoron múlik, ezt fontos tudnod!

A Gerriets vetítőfólia termékcsaládja professzionális vetítési felületeket kínál számos felhasználási területre.

A klasszikus OPERA® fólia mellett, több típusból választhatsz:

- előlről,
- hátulról,
- valamint előlről és hátulról vetíthető fóliákat is találsz a kínálatban.

A vetítőfóliák fóliamozgató rendszereinkkel sérülés- és deformációmentesen fel- és lecsévéelhetőek!

Web: gepbersizinpad.com
Facebook: #GÉPBÉRSzínpad

Magyarországi Bábszínházak 16. Találkozója, Kecskemét

Idén is Kecskeméten rendezték meg a hazai bábszínházak országos találkozóját. A június 22–27. között lezajlott szakmai rendezvényt nagy érdeklődés övezte, több mint 400 szakmai vendég részvételével. A találkozó programjában 33 színháztermi és 7 szabadtéri előadást mutattak be.

A hagyományokhoz hűen, a rendezvényt ezúttal is az egyetemi képzésben résztvevő bábszínész hallgatók produkciója nyitotta meg az első napon.

Ponttól pontig, a Budapest Bábszínház előadása

Magyar Képzőművészeti Egyetem és a MATE Rippl-Rónai Művészeti Intézet látványtervező hallgatóinak kiállítása

Idén az SZFE harmadéves hallgatóinak *Erzsóka* című vizsgálódását láthatta a szakmai közönség, Fabók Mariann osztályvezető tanár rendezésében.

A házigazda Círóka Bábszínház a találkozón mutatta be *Tóték* című produkcióját, Örkény klasszikus drámáját Szikszai Rémusz állította színpadra.

Az eseményhez második alkalommal kapcsolódott a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a MATE Rippl-Rónai Művészeti Intézet látványtervező hallgatóinak kiállítása, amely a Tudomány és Művészetek Házában kapott helyet. A tárlat nem csak a szakmai vendégek számára volt izgalmas, a városi közönséget is vonzották a látványos báb- és díszlettervek, makettek, bábok és jelmezkonceptiók.

A rendezvény fontos részét képezték a bemutatott előadásokat megvitató napi szakmai beszélgetések, amelyek koncepcióját Végvári Viktória

A bábjátékos, az Illaberek Bábszínház produkciója

Erzsóka, az SZFE bábszínész hallgatóinak előadása

színházpedagógus dolgozta ki. A résztvevő társulatok és a meghívott alkotók mellett színikritikusok és határon túli bábszínházak képviselői is részt vettek az eseményen.

A Magyarországi Bábszínházak Találkozója nem verseny jellegű, a Magyar Bábművész Szövetség azonban minden alkalommal kiemeli egy alkotót, akit szakmai teljesítményéért elismerésben részesít. A rangos elismerést ezúttal **Kovács Géza**, a Mesebolt Bábszínház leköszönő igazgatója ve-

hette át. Kovács Géza 1992-ben, a Círóka Bábszínház akkori igazgatójaként hívta életre a Magyarországi Bábszínházak Találkozóját, amely az elmúlt 32 év alatt a hazai bábszínházak legfontosabb szakmai rendezvényévé vált.

A Magyarországi Bábszínházak 16. Találkozásának megrendezését a Kulturális és Innovációs Minisztérium, valamint az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő támogatta.

Cziráki Judit

Mindenek feletti színházi élmény:

PC-alapú vezérlés a szórakoztatóipar számára

PC- és EtherCAT-alapú vezérléstechnika a szórakoztatóipar számára:

- Integrált és széles határok között skálázható automatizálási rendszer
- vezérléstechnika bármely szórakoztatóipari terület számára: színpad-, színház- és koncerttechnika, filmstúdiók, élményparkok, 4D/5D mozik, speciális effektusok, épületautomatizálás
- sokrétű hang- és képtechnikai multimédiás illesztőfelületek
- DMX, Art-Net™, sACN, PosiStageNet protokoll, SMPTE időbélyeg és hang integrálása
- professzionális műsorelemek megvalósítása bevált vezérléstechnikával

Olvassa be a QR-kódot és élvezze előben a szórakoztatóiparban alkalmazott PC-alapú vezérlés lehetőségeit!

New Automation Technology

BECKHOFF

Színház a Margitszigeten

A Margitszigeti Szabadtéri Színházban évadonként 30-35 különböző darab kerül bemutatásra. Ha hozzászámoljuk az építési, próba és bontási napokat, könnyen kiszámítható, hogy a május közepétől szeptember közepéig terjedő mintegy 120 nap alatt nemigen van üresjárat a színházban, minden nap történik valami.

Éppen ezért is nagyon fontos, hogy évadkezdesre készen álljon minden műszaki kiszolgáló terület, minden háttér strukturális egység, hiszen évad közben már csak a produkciónak kiszolgálására van idő.

A színházban legfontosabb egység a színpad. Ennek mérete itt, a Margitszigeten az előszínpaddal együtt meghaladja az 550 nm-t. Hatalmas méretei sokszor komoly fejtörést okoznak olyan vendégprodukciónak, amelyek darabjaikat kisebb színpadokra tervezték. A színpad fölét 2023-ban

Fotó: SZABADTÉRI SZÍNHÁZ

Fotó: MARGITSZIGETI SZÍNHÁZ, ÉBER VERA

Mária főhadnagy

egy új rácsos tartószerkezet épült részben minisztériumi támogatásból, amely jelentős előrelépést jelentett a terhelhetőség szempontjából.

A tartószerkezet az Alkotás Szolgáltató Kft. kivitelezésében készült, és karbantartási szerződés keretében minden évadkezdet megelőzően ellenőrzik többek között a szerkezet 604 db csavarkötésének nyomatékát, az 52 db merevítő feszességét, és szükség esetén korrigálják azokat.

Mivel szabadtéri színpadról van szó, ami ugyan rendelkezik fedéssel, az időjárás viszontagságai így sem kímélik azt. A színpadelemek 30 mm rétegelt lemezből állnak, alattuk 60×60mm-es fagerendák találhatók. A színpadelemek állapotát az évad kezdése előtt egyenként ellenőrizni kell,

szükség esetén pedig cserélni. A 2024-es évad előtt is cseréltünk színpadelemet, és már most bizonyos, hogy a következő évben is kell majd, hiszen ezek az elemek a hosszú évek során folyamatosan veszítenek terhelhetőségükből, valamint egyben esztétikai állapotuk is romlik.

A színpaddal szemben egy kb. 3000 néző befogadására alkalmas nézőtér van. A nézőtéri székeket az évad végén ellátjuk védőfóliával, így azok a májusi kezdés előtt csak egy alapos takarítást igényelnek, de a téli időjárást viszonylag jól átvészelik. Ugyanakkor ennél jobban megsínyli a telet sajnos a nézőteret borító műgyanta burkolat, így a májusi indulás előtt a felületen hibajavításokat kell végrehajtani. Itt időszerű lenne egy 3 komponensű kültéri esúszásmentes műgyanta burkolat kialakítása, amely rugalmasan képes követni a hőmérséklet-ingadozásokból eredő hőtágulást és

Fotó: MARGITSZIGETI SZÍNHÁZ

Caramel koncert

Fotó: Gálos Mihály Samu

Ébredés, Kókény Attila és Rakonczai Viktor koncertje

az UV-sugárzással szemben is ellenállóbb, ehhez azonban pályázati forrásokat kell feltárni.

A színház nézőfogadó tere az ún. kerengő, egy félig nyitott, félig ponyvával fedett, galériázott építmény. Időnként egy-egy erősebb vihar bizony képes károkat okozni a ponyvaszerkezetben, a csapadékosabb időjárás a faggal együtt pedig a kerengő vasbeton szerkezetét teszi próbára. Az esetleges hibák folyamatos kezelése mellett itt is szükséges az alapos ellenőrzés évadkezdést megelőzően, hiszen, mint említettem, évad közben már nem nagyon van lehetőség a beavatkozásokra, leszámítva természetesen a vis major helyzeteket.

A kerengőben található a színház büféje 4+1 kiszolgáló egységgel, előkészítő és melegítőkonyhával, mosogatóhelyiséggel és minden egyéb szükséges egységgel. Az őszi zárás során ezek a helyiségek a benne található berendezésekkel együtt téliesítve lettek, ugyanakkor a tervek között szerepel annak a lehetőségnek a megvizsgálása, hogy képes-e a

Fotó: Szabóné Viktor

Fotó: Gálos Mihály Samu

Ébredés, Kókény Attila és Rakonczai Viktor koncertje

'Margit terasz' a színházi évadon kívül is működni. Így vagy úgy, de a már említett időjárási viszontagságokból adódó hibák folyamatos kezelése mellett a terület teljes tisztasági festése természetesen visszatérő feladata az üzemeltetésnek.

A színház kerengője a Margitsziget egyik legszebb építményét, az 1911-ben Zielinsky Szilárd tervezésével és irányításával felépült Margitszigeti víztornyot öleli körül. Az 57 méter magas víztornyot 1970-ben városképi jelentőségű műemlékké nyilvánították. A műemlék épület kezelése is a színház feladatai közé tartozik, legutóbb 2022-ben volt egy átfogó felújítás benne, amikor is a belső falak hibáit kijavítottuk, majd kapott egy teljes belső újrafestést a torony. Ezenkívül a nyílászárók is javítva

Fotó: Szabadai Viktor

Napelemek kerültek a díszletraktár tetejére

▶ lettek, és a nyolc erkéllyel rendelkező ún. Csók teremig felvezető 152 lépcsőfok is felújításra került. A víztoronyban jelentkező hibák javítása folyamatos feladatot jelent a színház számára, hiszen az épület nemcsak mint turisztikai látványosság, hanem mint művészeti kiállító tér is funkcionál. Több alkalommal rendeztek nálunk kiállítást a MOME és más művészeti iskolák fiataljai, emellett egy-egy bemutásra kerülő darabunkhoz összeállított tematikus kiállítással is találkozhattak a vendégeink. Ilyen volt korábban Attila, a hun vezér vagy Báthory Erzsébet életét bemutató kiállításunk, idén pedig Evita Peron életét mutattuk be a víztoronyban. A víztorony látogathatósága elvlik a színház működésétől, tavasszal korábban kinyit, ősszel pedig tovább van nyitva, mint ahogy az évad tart.

A színház energiaigénye jelentős. A színpadi hang- és fénytechnikai berendezések, a ledfalak és esetenként a közvetítőkocsik kiszolgálása komoly áramigénnyel bír. Emellett további áramigényt jelentek a vendéglátó egységek és az öltözők, műhelyek, raktárak. Ezért is vágott bele a színház néhány évvel ezelőtt egy korszerűsítésbe, amelynek következtében a Solartech Tamási Naperőmű Kft. közreműködésével 85 db Reisen RSM110 típusú napelem panel került felhelyezésre a stailkailag megerősített díszletraktárak tetejére.

A fotovoltaiikus erőmű DC teljesítménye 34,00 Wp, ami a napsütéses órák számától függően évente kb. 35 MWh megtermelt energiát szolgáltat. Ha az erőmű felügyeleti alkalmazásának, a Solaredge-nek az adatait vesszük figyelembe, működése során a naperőmű kb. 16 ezer kg CO₂ kibocsátását takarította meg, ami az alkalmazás számítása szerint egyenértékű 480 db fa elültetésével.

Az idei ősz a színházat kiszolgáló villamosfőelosztó teljes rekonstrukcióját fogja hozni. Az elosztóhelyiségünk közvetlenül a szolgáltató trafóállomása mellett található, ugyanakkor a helyiségben található berendezések szakvélemények alapján mára cserére érettekké váltak.

A fenntartó minisztérium szerepvállalásával sikerül elindítanunk egy beruházást, aminek következtében az új szekrények és a további szükséges berendezések már leszállításra kerültek a színház területére, itt várják az évad végét, hogy egy rövidebb leállás során hadrendbe állhassanak.

Szabadai Viktor
műszaki igazgató

Caramel koncert

Fotó: MARGITSZBETI SZÍNHÁZ

Jonathan Tetelman The Great Puccini operagálája

Fotó: MARGITSZBETI SZÍNHÁZ

A hattyúk tava, a Ballet Preljocaj előadása

Fotó: MARGITSZBETI SZÍNHÁZ, ÉDER VERONIKA

Itt az idő a mobilitásra!
Az új Avolites T3 konzollal bárhova elviheted a show-t.

Magyarországi forgalmazó: www.avltrade.hu

A Csokonai Fórum színházüzemeltetési tapasztalatai

2022-ben nyitott meg Debrecenben a Fórum bevásárlóközpont feleső emeletein a Csokonai Fórum. A 9000 m²-es kulturális komplexumban 350 fős kamaraszínház, 150 fős stúdiószínház, 100 fős multifunkcionális rendezvényter, valamint öltözők, próbatermek, irodák és szakmai képzési helyiségek vannak. Két év után utánajártunk, hogyan vált be az épület, milyen tapasztalatokat szereztek az új játszóhelyről a színház dolgozói. Erről Nagy Istvánt, a létesítmény üzemeltetési vezetőjét kérdeztük.

A Csokonai Fórum üzemeltetési szempontból az elvárásoknak megfelelően működik. Az épület technikai felszereltsége a mai kornak megfelelő, komoly számítástechnikai és vezérléstechnikai rendszerrel van felszerelve. Az épületautomatizálási rendszer a teljes épületet átfogóan felügyeli, kényelmi és biztonsági szempontból egyaránt. Ennek ellenére egy ilyen nagy létesítmény bőven ad feladatot az ott dolgozók számára. Az ide érkezők Kelet-Magyarország leghosszabb mozgólépcsőjén juthatnak fel az előcsarnokba, ahonnan a nézők megcsodálhatják a várost és az épület egyedi dizájnnal kialakított belső területeit. Az autóval érkező vendégek a szomszédos parkolóházon keresztül több szinten, akár akadálymentesen is megközelíthetik a színház területeit. A Csokonai Fórum előcsarnoka, amely egyben az épület központi része

is, nagyon modern, amit tovább fokoz a korszerű világítástechnika. Az előcsarnok akár több száz fős rendezvények lebonyolítására is alkalmas. Ehhez igazítható a rendezvényekhez szükséges világítás intenzitása a mennyezeten és a padlózatán egyaránt. A korszerű légkezelésnek köszönhetően kellemes klíma biztosítható a nézőforgalmi részeken és a műszaki területeken is. A Latinovits Zoltán Terem, a Kóti Árpád Terem, a Simor Ottó Orfeum és a foyer területén egyaránt külön-külön szabályozható a légkezelés, ami akár 20 000 légköbméter/óra klimatizált légeserét is biztosít. A megnyitás óta felénk érkező visszajelzések alapján a nézők és az itt dolgozók nagy megelégedéssel fogadták az épület kényelmi és biztonságtechnikai funkcióit.

A Csokonai Fórum számtalan új lehetőséget nyitott meg a város kulturális színtereinek so-

rában. Nemcsak új játszóhelyekkel, hanem egy teljesen új dimenzióval gazdagodott a Csokonai Nemzeti Színház és egész Debrecen. Ez egy eddig példátlan kiteljesedés: a város színházi életének fejlődését mutatja az, hogy van igény egy ilyen mértékű beruházásra. Folyamatosan azon dolgozunk, hogy a lehető legszélesebb közönséget

Fotók: CSOKONAI FÓRUM

vonjuk be a színház világába – úgy tűnik, sikerrel járunk, hiszen a közönség folytonos érdeklődésének köszönhető, hogy egy új, modern és mérész létesítménnyel ajándékozhatjuk meg a helyi kultúrát. A Csokonai Fórum egyrésztől nagyobb befogadóképességet biztosít népes közönségünk számára, másrésztől három változatos játszóhellyel szolgál: a Latinovits Zoltán Terem a maga 350 férőhelyével nagyszabású előadásoknak biztosít teret, a Kóti Árpád Terem pedig alternatív előadások megvalósítását teszi lehetővé. A Csokonai Fórum harmadik helyszíne, a Simor Ottó Orfeum már számos rendezvény helyszínéül szolgált – ez egy változatos tér, amely képes a legkülönbözőbb kulturális programok befogadására, hozzáférhetőségével pedig ösztönzi az új és feltörekvő események szervezését. Az új létesítmény tehát

pontosan azt adja a nézőknek, amire vágnak: egy korszerű, komplex színházi lehetőségeket rejtő játszóhelyet.

Nagy István

TÜCHLER®

**SÍNEN
VAGYUNK!**

**LECSERÉLNÉ NAGYSÚLYÚ
FÜGGÖNYÉT?**

Nálunk megtalálja a hozzá illő sínrendszert. Legyen szó akár kézi mozgatásról, motoros vezérlésről, vagy egyedi kivitelezésű hajlított sínrendszerről, csapatunk megvalósítja az Ön igényeinek megfelelő megoldást!

XT3 sínünk ideális többcélú színpadokhoz, TV stúdiókba, 5m-es függöny magasságig. TT1 és TT2-es rendszereink robusztus kialakításuknak köszönhetően „elbírnak” a legnehezebb súlyú bárnyokkal is. A görgőknel a speciális kialakításának köszönhetően a merőleges vezetőgörgők nagyon halk és könnyű gördülést biztosítanak akár hajlított sinszakaszok esetén is. A sínek többféle színben elérhetőek, akár egyedi színnel is rendelhetőek.

További kérdés esetén keresse magyar nyelvű munkatársainkat akik örömmel segítenek megtalálni az Önnek legmegfelelőbb rendszert.

« **TT1-8.0
Roller Standard**

**TT1-21.0-B »
Track TT1**

« **TT2-1.0-B
Track**

**XT3-1.0-B »
Track XT3**

■ info@tuechler.at
■ +43 1 4001032
■ 1220 Bécs/Ausztria,
■ Rennbahnweg 78

Hírek a hazai színházi világból

eSzínház Fesztivál '24

Szeptember 20. és 29. között immár negyedik alkalommal rendezik meg az ország egyetlen online színházi találkozóját, az eSzínház Fesztivált. A nyár során magyarországi és határon túli magyar színházak, valamint független társulatok pályázhattak előadásaikkal, melyek közül 14 produkció lesz látható az eszinhaz.hu-n. A legjobb előadásokat és alakításokat szakmai zsűri díjazza, továbbá az Art is Business, a Könyves Magazin, a Papageno és a radiocafé különdíjai, valamint egy közönségdíj is átadásra kerül. Az eSzínház Fesztivál '24 célja kettős: egyrészt a földrajzi korlátokat leküzdve megmutatni a színházak értékes alkotásait, másrészt bemutatni, hogy a streamre adaptált előadások miképpen hoznak létre új látásmódot, új megközelítést.

Konferenciabeszélgetés a színházi együttműködésről a VÉNÉgy Fesztiválon

A Visegrádi Országok neves színházi vezetői, kulturális szakemberei beszélgettek a színházi együttműködésről, az innovációs kihívásokról a térség Európai Uniói esatlakozásának 20 éves évfordulója kapcsán a VÉNÉgy Fesztiválon. „A művészeti együttműködés és innováció 20 éve” elnevezésű konferenciabeszélgetés résztvevői által érintett legfontosabb kérdés az volt, hogy mennyire járult hozzá a esatlakozás az új módszerek, ötletek bevezetéséhez a kulturális szférában, és milyen hatással volt ez a térség színházi együttműködésére, vérkeringésére. A konferencia résztvevői: Kis Domonkos Márk fesztiváligazgató, a Magyar Teátrumi Társaság alelnöke; Grzegorz Bral lengyel rendező és színészpedagógus, a Song of The Goat Theatre igazgatója; Fekete Péter, a Fővárosi Nagycirkusz főigazgatója, a Magyar Teátrumi Társaság alelnöke; Ondrej Šoth, a Kassai Nemzeti Színház igazgatója; David Gernes, a csehországi Olmützi (Olomouc) Morva Színház igazgatója, valamint Kutni Máttyás, a Nemzeti Innovációs Ügynökség edukációs szolgáltatásokért felelős igazgatója.

Különleges kiadvánnyal ünnepelték a 10 éves Kreatív Európa programot

2024. június 25-én az Európa Pontban rendezték meg a Kreatív Európa Iroda Kultúra ágának munkatársai a „20 éve az Európai Unióban, 10 éve a Kreatív Európa programban” című eseményt, amelynek keretében bemutakoztak a programban nyertes pályázók és bemutatták a *Kreatív Európa*

Történetek 2021–2023 című kiadványt. Az iroda az eseménnyel és a kiadvánnyal ünnepelte Magyarország európai uniós tagságának 20 éves, valamint a Kreatív Európa program 10 éves évfordulóját.

Illyés Ákos kapta a Várkonyi Zoltán-emlékdíjat

A Vígszínház egykori főrendezője, legendás igazgatója emlékére alapította 1984-ben az özvegye, Szemere Vera a Várkonyi Zoltán-emlékdíjat. Az elismerést minden évben az a műszaki vagy adminisztratív kolléga kapja, akit a Vígszínház munkatársai titkos szavazással megválasztanak. Az idei díjazott **Illyés Ákos** főmérnök, aki 1994 júniusában kezdett el dolgozni a Vígszínházban. Munkáját diszpécserként kezdte, közben műszaki informatikus mérnök diplomát, majd színháztechnikusi képesítést szerzett. 1998-tól az informatikai és rendszergazdai feladatokat is ő látta el. 2009-ben vette át a főmérnöki pozíciót. Ő szerkesztette a *Vígszínház 125 éves épületének története* című, 2023-ban megjelent könyvet is.

Új tagok a Halhatatlanok Társulatában

A közönség szavazatai alapján összeállított Halhatatlanok Társulatát 1996-ban az egykori *Stúdió* című televíziós kulturális hetilap alkotói, Érdi Sándor és Szegvári Katalin alapították. Az Alapítvány kuratóriumának többi tagja Kauzál Márton, Nagy Márta, Németh S. Szilárd és Rónai Egon, az elnöke Szinétár Miklós. A kezdeményezést 2020-ban, öt év kihagyás után az ATV keltette újra életre, és vállalta a szavazás lebonyolítását. A jelöltek idén a kuratórium mellett egy neves művészekből álló Művészeti Bizottság szavazta meg. A négy kategóriában – színész, színésznő, táncművész, operaénekes – négy jelölt közül két-két jelöltet választottak ki a szavazók. A Halhatatlanok Társulatának új örökös tagjai: Szirtes Ági, Für Anikó, László Zsolt, Csujá Imre, Pitti Katalin, Gulyás Dénes, Csarnóy Katalin és Lőrinc Katalin.

Básti Lajos-díj

A legendás színész, Básti Lajos emlékére és tiszteletére a Színházi Dolgozók Szakszervezete 2014-ben díjat alapított. A pénzjutalommal járó kitüntetést az Országos Színházi Találkozó versenyprogramjában kimagasló művészi teljesítményt nyújtó, 35 év alatti színész vagy színésznő nyerheti el. A zsűri döntése értelmében a Básti Lajos-díjat idén **Zsigmond Emőke** és **Karácsony Gergely** kapta.

Hollósi Frigyes-díj

A Kőszegi Várszínház 2022-ben alapította a Hollósi Frigyes-díjat, ezzel is emléket állítva a nagyszerű színművésznek, aki sok nyáron át játszott Kőszegen. Az elismerés odaítéléséről a nézők szavaznak, olyan színművész kaphatja meg, aki a Kőszegi Várszínház saját nagyszínpadi produkciójában kiemelkedő alakítást nyújt. Az idei díjazott **Kálid Artúr** lett, a *Hippolyt, a lakáj* előadás címszerepében nyújtott alakításáért.

A Radnóti Színház művészeti díjai

A Radnóti Színház évadzáró ünnepségén kiosztották a színház idei díjait. A színészek szavazatai alapján a legkisebb szerepben a legnagyobb alakítást nyújtó színésznek járó Kicsi-díjat **Martin Márta** és **Schneider Zoltán** kapta megosztva. A Legjobb színésznő **Tóth Ildikó**, a Legjobb színész **Major Erik** lett, a Közönségdíjat pedig **Sodró Eliza** nyerte el. A színház Legjobb dolgozója a társulat szavazatai alapján **Szabó Mónika** fodrásztárvezető lett. A titkárság tavaly alapított TITK-díjat, amit ezúttal a legstabilabb idegrendszerért járt, **Herfert Szabolcs** világosító kapta meg.

A Katona József Színház művészeti díjai

Az évad végén a Katona József Színház is kiosztotta a belső művészeti díjait. A kiemelkedő teljesítményért járó Máthé Erzsébet-díjat **Elek Ferenc** vehette át. A társulat szavazatai alapján a legjobb, harminc mondatnál kevesebb szöveggel járó alakításért odaítélt PUKK-díjat **Fullajtár Andrea** kapta.

A Vígszínház művészeti díjai

A hagyományoknak megfelelően a Vígszínház évadzáró társulati ülésén több művészeti díjat is átadtak. Az évad legjobb alakításaiért járó Ajtay Andor Emlékdíjat **Kovács Patrícia** és **Ötvös András**, a Szatmári István emlékére alapított, legjobb epizód szereplőnek járó „A kiseszillag is csillag” díjat **Hullan Zsuzsa** nyerte el. A Roboz Imre Művészeti Emlékdíjat **Kovács Krisztina** irodalmi munkatárs kapta. A társulat titkos szavazatai alapján a legjobb 32 év alatti színésznek járó Hegedűs Gyula-emlékgyűri díjazottja **Dino Benjamin** lett. A Venczel Vera Emlékdíjat, amellyel minden páros évben az évad legjobb díszlettervezőjét, páratlan évben a legjobb jelmeztervezőjét jutalmazták, 2024-ben **Auer Alexandra** és **Keresztes Tamás** nyerték el a *Pinokkió* díszleteiért. A Harsányi Zsolt Emlékdíjat **Valló Péter** rendező, a Vígszínház mű-

vészeti tanácsadója kapta meg. A társulatért végzett odaadó munkájáért **Láposi Réka** művészeti főtktár, **Markó Angéla** gazdasági vezető és **Sánta György** produkciós igazgató Vígszínház-díjat vehetett át. Az Üzemi Tanács által alapított Aranyforgó-díjat, amellyel a műszaki és adminisztratív kollégákat díjazták, **Cál Tünde** sűgó és **Horinka János** korábbi világosítótár-vezető kapták.

A Játékszín művészeti díjai

Évadzáró társulati ülésén a Játékszín a társulat több tagját is elismerésben részesítette. A Kránitz Lajos-díjat **Tóth Enikő** színművész, a Kishonti Ildikó-díjat **Nyisztoré Viniczai Gabriella** pénzügyi asszisztens vehette át. A közönségzavazatok alapján az évad színésznője **Liptai Claudia**, az évad színésze **Csonka András** lett.

Agárdy-emléklánc

A Magyar Színház évadtáró társulati ülésén adták át az Agárdy-emlékláncot, amelyet idén **Barsi Márton** színművész kapott. Az emlékláncot 2006 óta Agárdy Gábor Kossuth-díjas színművész özvegye, Rác Boriska adományozza minden évben férje emlékére.

Kaszás Attila-díj

A Kaszás Attila-díj a magyar nyelven játszó színművészek szakmai és emberi elismerésén túl Kaszás Attila színművész szellemi hagyatékának ápolását is szolgálja, hiszen a fiatalon elhunyt színész mindig komoly szerepet vállalt társulatai közösséggé formálásában. Idén összesen 33 társulat jelölte egy-egy tagját a Kaszás Attila-díjra, majd a jelöltek maguk közül választották ki titkos szavazáson azt a három színművészt, akik továbbjutottak a közönségzavazásra. Ebben az évben Balla Eszterre a 6SZÍN társulattól, Eesedi Erzsébetre, a celldömölki Soltis Lajos Színház jelöltjére, valamint Tóth Ildikóra, a Radnóti Színház tagjára adhatta le szavazatát a nagyközönség. Az elismerést 2024. augusztus 30-án a Szegeden, az Országos Színházi Évadnyitó keretein belül adták át, a díjat **Balla Eszter** nyerte el.

Elhunyt Tompos Kátya színésznő

Tompos Kátya 1983-ban született Budapesten, gimnazistaként néhány évig Földessy Margit stúdiójába járt. 2001 és 2005 között a Színház- és Filmművészeti Egyetem operett-musical szakára járt. 2004-ben megnyerte a színművészeti egyetem dalversenyét. 2005–2007 között a József Attila Színház, 2008 és 2018 között a Nemzeti Színház tagja volt. Énekesként is sikeres pályája volt, fellépett többek között Goran Bregovicsal, a Budapest Klezmer Banddel, Hrutka Róberttel, valamint a Söndörgő zenekarral. 2013-ban jelent meg első

szólólemeze. Több filmben is főszerepet játszott. Munkásságát 2005-ben Máthé Erzsi-díjjal ismerték el. 2007-ben a Bárka Színházban a legjobb színésznő közönségdíját nyerte el. 2009-ben Gundel Művészeti Díjjal, 2010-ben Junior Prima Díjjal tüntették ki. 2014-ben Jászai Mari-díjat kapott. 2019-ben átvehette a Vidor fesztivál legjobb női szereplőjének díját.

Elhunyt Pathó István színművész

A Jászai Mari-díjas színész 89 éves korában hunyt el. Színházi pályafutása Debrecenben, a Sztanyiszlavszkij Stúdióban indult, majd Téri Árpád szerződtette 1956-ban a Csokonai Színházhoz. Két év után az Egri Gárdonyi Géza Színház, majd 1959-től a Békés Megyei Jókai Színház tagja lett. 1961-ben a kecskeméti Katona József Színházban dolgozott tovább. 1965-től a Nemzeti Színház színésze lett, 2000-től a Pesti Magyar Színház előadásain szerepelt. Színpadi és filmes munkái mellett számtalan szinkronszerepben is emlékezetes alakítást nyújtott.

Elhunyt Mihályi Győző színművész

Hetvenéves korában elhunyt Mihályi Győző Jászai Mari-díjas színművész. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1976-ban végzett Szinetár Miklós osztályában, majd a kaposvári Csiky Gergely Színház társulatához szerződött. 1979-től a kecskeméti Katona József Színház, 1980-tól a miskolci Nemzeti Színház, 1988-tól a Radnóti Színház, 1989-től a Nemzeti Színház tagja, 1992 és 1994 között a Nyitott Színház művészeti vezetője, 1991-től a József Attila Színház tagja volt.

1998-tól ismét a Nemzeti Színház, 2000-től a Pesti Magyar Színház művészeként tevékenykedett, 2011-től a Színházi Dolgozók Szakszervezetének alelnöke, 2014-2024 között elnöke volt. 1990-ben Jászai Mari-díjat kapott, 2007-ben Érdemes Művész elismerésben részesült. 2015-ben megkapta a Bessenyei Ferenc Művészeti Díjat, 2024-ben pedig a Magyar Hollywood Tanács Paramount Premium díját.

Elhunyt Szatmári Liza színésznő

Szatmári Liza életének 97. évében hunyt el. 1928-ban született, balettozni és szteppelni tanult, artista iskolába járt, és már az 1930-as években színpadra lépett, kisgyerekként Lakner Bácsi Gyermekszínházában Ruttkai Évával játszott együtt. 1951-től haláláig a Vígszínház tagja volt. 1971-ben Varsányi Irén-emlékgyűrűt, 1995-ben Aase-díjat kapott, 1996-ban átvehette a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét, 2008-ban pedig megkapta a Gobbi Hildáról elnevezett életműdíjat. Utolsó szerepét a 2015-ben bemutatott *A testőr*-ben kapta. 2020 februárjában, 92 évesen lépett utoljára színpadra a Pesti Színházban.

Elhunyt Berczelly István operaénekes

A Kossuth- és Liszt-díjas érdemes és kiváló művész, a Magyar Állami Operaház Örökös Tagja és Mesterművésze, a Halhatatlanok Társulatának tagja 86 éves volt. Énekstanulmányait Feleki Rezső, Jámbor László és Szabó Miklós irányítása alatt végezte, majd 1965-ben a debreceni Csokonai Színház tagjává vált. Az Operaházban 1968-ban vendégként mutatkozott be, és 1970-ben a társulat teljes értékű tagja lett. 2000-es nyugdíjazása után még 16 éven át tért vissza vendégként a színpadra. Generációjának egyik legjelesebb Wagner-interpretátora volt.

Elhunyt Király Levente színművész

Király Levente 1959-ben szerzett diplomát a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, és még abban az évadban a Szegedi Nemzeti Színházhoz szerződött, ahol a társulat vezető művésze lett. Pályája kezdetén klasszikus nagyoperettek táncoskomikus szerepkörében aratott nagy sikereket. Később sorra játszotta el a világirodalom nagy klasszikusainak karakterszerepeit. 1967-ben Jászai Mari-díjat, 1969-ben Juhász Gyula-díjat, 1984-ben Makó Lajos-díjat kapott, 1986-ban elnyerte az Érdemes Művész címet. 2003-ban Kossuth-díjat kapott. Ő volt az első olyan színész, akit úgy választottak a Nemzet Színészei közé, hogy az egész pályáját vidéken töltötte.

Baleset történt a Vígszínházban

Június 21-én a külsős produkció által színre vitt *Vámpírok bálja* musical második felvonásának elején a Professzort alakító Jegercsik Csaba leesett egy 3-5 méter magas díszletelemről. A baleset után az előadást megszakították. A darabot végül a leállás után folytatták, a professzor szerepét is helyettesítették az esti előadásban.

Baleset érte a Nemzeti Színház csapatát

Augusztus 13-án a Gyulai Várszínház nyári programozata keretében bemutatásra kerülő Örökény István *Macskajáték* című művének a díszleteit pakolták, amikor a baleset történt: egy több száz kilós vascső egy díszletező munkás lábára zuhant.

Kampány a független színházak és társulatok támogatására

Az eSzínházat is működtető Alapítvány a Magyar Színházakért, a Katona József Színház, az Örökény István Színház és a Radnóti Színház közös támogatási kampányt indított és közösségi gyűjtést szervezett a független színházak és társulatok finanszírozásának megsegítésére június 12. és július 31. között. A kezdeményezéshez elismert színészek, rende-

zók, írók és dramaturgok is csatlakoztak, köztük Alföldi Róbert, Geszti Péter, Háy János, Kovács Adél, Mácsai Pál, Máté Gábor, Nyáry Krisztián, Radnóti Zsuzsa, Schmied Zoltán, Székely Csaba, Veisz Alinda és Závada Péter. Nyilatkozatuk szerint a független színházak és társulatok a '60-as évektől kezdve motorjai és részbeni megújítói a magyar színházi életnek. Időről-időre új látásmódot hoznak, kísérleteznek, és aktív szerepet vállalnak az új színházi generáció és alkotók bemutatásában, kinevelésében. Közös érdeke és felelőssége tehát úgy a színházi szcénának, mint a kultúrát szerető és fogyasztó közönségnek, hogy segítse és támogassa őket, különösen akkor, amikor drasztikusan lecsökkent a központi forrásokból számukra juttatott finanszírozás. Félő, hogy 2024 őszétől számos meghatározó társulat előadására már nem lehet jegyet váltani, a darabjaikat már nem lehet megnézni, mert a társulatok működése komoly veszélybe kerül. A közösen megfogalmazott cél az, hogy legalább a soron következő (azaz a 2024/2025-ös) színházi évad tekintetében biztosítható legyen a meghatározó független műhelyek

megfelelő működése. A célok elérése érdekében az Őrkény Színház, a Katona József Színház és a Radnóti Színház kijelölt előadásaiból befolyt teljes bevételt a független színházaknak és társulatoknak ajánlották fel. Az interneten és a közösségi médiában pedig ezzel párhuzamosan támogatói kampány és gyűjtés indult.

Utolsó előadás az Ódry Színpadon

Június 9-én Az Odeon Egyetemi Színház és a Színház- és Filmművészeti Egyetem közös előadásával, a *Cabaret* című musicallel búcsúzott az Ódry Színpad a közönségétől. Az előadást a Színház- és Filmművészeti Egyetem negyedéves színházrendező fizikai színházi koreográfus osztályának hallgatói, a Freeszfe Egyesület, a Magyar Táncművészeti Egyetem, a Pesti Magyar Színiakadémia, a Debreceni Egyetem, valamint a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának hallgatói közösen állították színpadra. Az Ódry 1959-től működött a Színház- és Filmművészeti Főiskola (később Egyetem) színpadaként, az első bemutatót Szinetár Miklós rendezte.

Béres Attila marad a Miskolci Nemzeti Színház igazgatója

Miskolc Vármegyei Jogú Város képviselőtestülete száz százalékosan támogatta Béres Attila igazgatói pályázatát, így újabb öt évig ő vezetheti a miskolci teátrumot a Művészeti Tanáccsal közösen.

Székely Kriszta indul a Katona József Színház igazgatói posztjéért

A Katona József Színház rendezője, Székely Kriszta jövőre megpályázza az intézmény igazgatói posztját, Máté Gábor jelenlegi igazgató megbízatása 2026. január 1-ig szól. Máté Gábor a színház évadnyitó társulati ülésén bejelentette, hogy jövőre nem indul az igazgatói posztért, hanem Székely Kriszta, a színház rendezőjének pályázatát támogatja.

Cameo ORON® H2

A világ első IP65-ös foszfor-lézer mozgófejes lámpája.

Modern és korszakalkotó hibrid.

A Cameo ORON® H2 sokoldalúságát bizonyítja, hogy 0,6°-32° között állítható zoommal, 12 forgó és 19 fix gobóval, valamint számos effekttel rendelkezik. A CMY színkeverésnek és a lineáris CTO korrekciónak köszönhetően, mindig a kívánt színeket érhetjük el. 260 W-os erőforrással is 330.000 Lx-ra képes 20 m-en, amivel hatékony és gazdaságos kiváltója a 480 W-os kisüléssel fényforrásoknak.

D.P. Music Kft.
2040 Budaörs, Gyár u. 2.
e-mail: info@dpmusic.hu

Külföldi hírek

DiGiCo berendezések a Reykjavíki Városi Színházban

Az izlandi Reykjavíki Városi Színház előadások széles skáláját kínálja, ehhez a hagyományos színpadok mellett renthagyó terek is rendelkezésre állnak. A nagyszínpad 546 fős nézőtérrel, forgószínpaddal és zenekari árokkal rendelkezik. Az Új Színpad egy kisebb, rugalmas black-box stúdió, míg a Kis Színpad körülbelül 200 férőhelyes, flexibilis ülőhelyekkel és erkélyekkel a körszínházi élmény érdekében.

Amikor a meglévő berendezések cseréjére kiírták a pályázatot, Teitur Ingi Sigurdsson, a reykjavíki Luxor Sales and Rental cég hangmérnöke egy DiGiCo Quantum sorozatú konzolt ajánlott megoldásként. Mivel a színházban folyamatosan játszanak prózai előadásokat és musicaleket, a csatornaszám mindig magas, és kulcsfontosságú volt egy olyan konzol beszerzése, amely képes megbirkózni az igényekkel. A DiGiCo Quantum7T kettős redundáns motorral és 256 bemene-ti csatornával rendelkezik. Miután elkezdtek a DiGiCo környezetben dolgozni, úgy döntöttek, hogy további konzolokat vásárolnak minden egyes kisebb helyiséghez, így beszerettek két Quantum225-öt is. Jón Örn Eiríksson hangmérnök szerint a tapasztalatok nagyon kedvezőek,

a felhasználói felület rendkívül kényelmes, és könnyen konfigurálható az egyedi munkakövetelményekhez.

A Meyer Sound bemutatta az Ultra-X80-at az InfoComm 2024-en

A Meyer Sound Ultra-X80 a Las Vegas-i InfoComm 2024 rendezvényen debütált az Ultra pontforrás hangszugárzó család legújabb, legerősebb tagjaként. „Az első reakciók rendkívül pozitívak voltak” – mondta John McMahon, a Meyer Sound vezető alelnöke. „Azt hiszem, az emberek valóban érezték, hogy a piacon hiány van egy nagy teljesítményű pontforrás hangszugárzó tekintetében, ezért volt fontos, hogy az Ultra-X80-as hangszugárzóval kielégítsük ezt az igényt. Izgalmas látni, hogy az embereket egy olyan hangszóró inspirálja, amely ugyanazt a zökkenőmentes hangzásvilágot kínálja, amit az Ultra-X20 és az Ultra-X40 esetében nagyobb léptékben is értékelni tudtak.”

A Meyer Sound ultrakönnnyű D-osztályú erősítő technológiáját kihasználva az Ultra-X80 141 dB SPL csúcs teljesítményt biztosít egy 59 kg-os szekrényből. Az InfoComm résztvevői első kézből tapasztalták meg az Ultra-X80 pontforrás hangszóró képességeit. „Az első benyomásom az Ultra-X80-

ról az volt, hogy egyszerűen elképesztő” – mondta Alex Rodriguez, az ALX Entertainment Group tulajdonosa. „Az a tény, hogy egy ekkora dobozból ilyen tisztaságot, minden árnyalatot, minden részletet ki lehet hozni – a teljesítményt és az ütést, a mélyhangokat –, bámulatra méltó. Akarok egy párat az arzenálomba.”

„A méretéhez képest hihetetlen a teljesítménye” – nyilatkozta a Poindexter elnöke, Bill Costigan. „Tipikus Meyer Sound tisztaságot kínál, és arra számítok, hogy a legtöbb Meyer termékhez hasonlóan 20-30 évig is kitart.”

Az Ultra-X80 az Ultra család koncentrikus meghajtó-kialakításán alapul, és két 12 hüvelykes neodímium-mágneses kúpos meghajtót kombinál egy forgatható 95×40°-os hullámvezetővel, amely egy 4 hüvelykes magas frekvenciájú kompressziós meghajtóval van összekapcsolva. A Meyer Sound szerint ez a konfiguráció biztosítja a sima, egyenletes választ és az irányíthatóságot.

A még koncentráltabb lefedettség érdekében az Ultra-X82 változat 50×40°-os szórásképet kínál. Mindkét modell zökkenőmentesen integrálódik a Meyer Sound rendszerébe, analóg és Milan csatlakoztathatóságot kínál, és a rugalmasság érdekében kihasználja a Nebra integrált szoftverplatformját.

A Leyard bemutatta a Luminare Ultra W sorozatot

A Leyard Europe bemutatta a Luminare Ultra W sorozatú MicroLED videófal-kijelzőit, amelyeket arra terveztek, hogy a kültéri környezetekbe is finom részletességű képeket hozzanak közeli látótávolságban.

Ez a megoldás a LED-technológia legújabb vívmányait 16:9 széles képaránnyal kombinálja. A finom pixelosztás akár 2,5 méteres közelségből is lehetővé teszi a megtekintést, így alkalmas

LED-videófal-kijelzők ezen sorozata az ügyfeleket mindennel felszereli, ami a hatékony és problémamentes telepítéshez szükséges, beleértve a LED-kijelzőszekrényeket, a tartalék modulokat, a fali tartókat, a kábeleket és a videóprocesszort.

„A Luminare Ultra W-t úgy terveztük, hogy megfeleljen a nagy fényerejű, finom pixelosztású kültéri LED-kijelzők iránti igénynek, amelyek fokozott vizuális teljesítményt, tartósságot, egyszerű telepítést és karbantartást biztosítanak” – mondta Cris Tanghe, a Leyard Europe termékfelelős ale-

együtt, amelyek kimeneti felülete optikai mikro-szerkezettel készült.

A Nando 502 Wash egy precíziós gép, amely 86-nál nagyobb színvisszaadási index mellett tökéletes színvisszaadásra képes. Képes 10 000 lumen fényt elérni, és homogén pasztell vagy telített színek tökéletesen homogén keverékét kínálja. Az előre beprogramozott színek teljes könyvtára finom, sűrű és kontrasztos színfoltokat tesz lehetővé. Az Ayrton minden wash változaton külön LED-forrásvezérlő csatornát helyezett el, ami gyakorlatilag végtelen számú effektkönyvtárat tartalmaz.

Természeténél fogva sokoldalú, azonnal képes átváltani beam fényről wash-ra, kiváló 15:1 zoomarányával és 3,5°-tól 53°-ig terjedő zoomtartományával. A fényforrások tökéletes elválasztása jelentősen növeli a kontraszt szintjét. A fényviszszaverődés-gátlóval kezelt üveglak optimális vizuális eredményt és fokozott teljesítményt garantál.

A Nando 502 Wash új, minimalista dizájnya könnyű és hatékony, és biztosítja az összes funkció teljes elérhetőségét. Az alumínium alkatrészek vastagságának csökkentésével, a hűtőrendszer optimalizálásával, a lenese vezetésének egyszerűsítésével, valamint az alacsony sűrűségű optikai alkatrészek integrálásával az Ayrton 20%-kal tudta csökkenteni a teljes súlyt. A nem vízálló rekeszben elhelyezett új, merülő szellőzőrendszer optimális hűtést tesz lehetővé.

A Nando 502 Wash egy 342×467×268 mm méretű és 15,6 kg tömegű ultrakompakt lámpatest, amely eleganciával és kifinomultsággal emeli ki a jeleneteket. A színmélységet kereső tervezőknek szánták, akik felejthetetlen wash-effektusokat szeretnének létrehozni.

Forrás: Entertainment Technology Magazin

full HD és 4K felbontású mozi- és sportmédiához, információs táblákhoz, kiskereskedelmi, vendéglátóipari és magas színvonalú lakossági alkalmazásokhoz.

A Leyard Europe szerint a MicroLED technológia alkalmazása még közvetlen napfényben is fokozott fekete szintet, színgyenletességet és nagy fényerőt eredményez. A vízálló Glue-On-Board (GOB) technológia és az IP65 besorolás azt jelenti, hogy a Luminare Ultra W ellenáll a zord időjárási körülményeknek, míg a megnövelt energiahatékonyság kevesebb hőt termel ugyanolyan fényerő mellett - tette hozzá a vállalat.

Az 1,2, 1,3, 1,5, 1,6, 1,8 és 2,0 mm-es pixelosztásban, legalább 3000 nit fényerősséggel kapható Luminare Ultra W a full HD és ultra HD felbontásoknak megfelelően konfigurálható. A vállalat szerint az előlapi telepítés és karbantartás csökkenti a videófal teljes alapterületét, és gyakorlatilag megszünteti a fal mögötti szervizhelyiségek szükségességét.

A Luminare Ultra W Complete előre konfigurált LED-videófalak 115, 145 és 173 hüvelykes full HD felbontásban, valamint 231 hüvelykes 4K felbontásban is kaphatók, a konfigurációs idő, a költségek és az összetettség csökkentése érdekében. A kész

nőke. „Az IP65-ös minősítéssel való kiegészítés, amely az időjárás viszontagságainak elviselésére tervezett LED-kezelést tartalmaz, beleértve az ultrabolya sugárzást, a por és a víz elleni védelmet, sokoldalúvá teszi ezeket a kijelzőket számos alkalmazáshoz.”

Forrás: Auditoria Magazin

Az Ayrton elindítja a Nando 502 Wash-t

Június 11-én az Ayrton bemutatta a Nando 502 Wash-t, az Ayrton Multi Sources IP65 6 sorozatának legújabb tagját, amely a sikeres NandoBeam termékcsalád továbbfejlesztése. A Nando 502 Wash egy kompakt IP65 lámpatest, amelyet kifejezetten vegyes felhasználású színpadi világításhoz terveztek, mind beltéren, mind kültéren, sőt még sós környezetben is.

A színpadi világításhoz tökéletesen alkalmas új LED-forrás előnye, hogy jobban illeszkedik a színtérbe, és megkönnyíti a színvisszaadást. A Nando 502 Wash 12 nagy teljesítményű 40 W-os LED-forrással van felszerelve, RGB-L additív színtézissel és egy szabadalmaztatott optikai rendszerrel, amely egy egyedülálló 210 mm-es PMMA klaszterből áll. Ez 12 üveg fényvezetővel működik

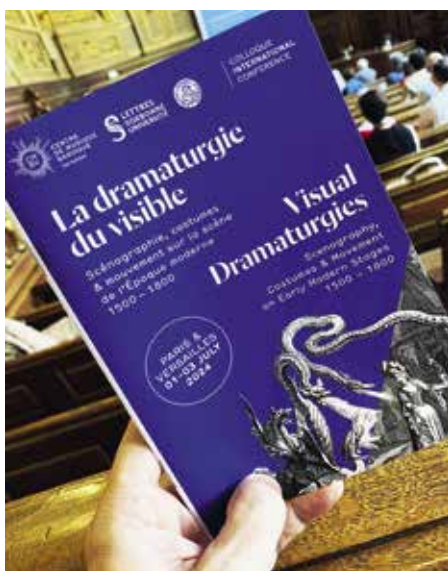
Pietro Travagliáról Versailles-ban

Beszámoló egy párizsi konferenciáról

Július első három napján rendezték Párizsban a *Visual Dramaturgies (1500–1800). Scenography, Costumes and Movement on Early Modern Stages* című konferenciát, melyen a barokk és klasszicista színház- és előadóművészet történetét kutató közel hatvan tudós vett részt.

A művészetek történetében a kora újkori időszak jelentős újításokat hozott a középkor után. A korszak eleje érintkezett a reneszánszsal, a művészek által „felfedezett” antikvitás hatásaival, és a különböző társadalmi rétegek saját, az egységes keresztény művészet kifejezőeszközeit megreformáló nyelveinek és intézményeinek létrehozását jelentette egyre bővülő körben az európai centrum körül. Így a francia művészet közvetlenül hatott Angliában és a Németalföldön, majd pedig a német nyelvterület egészén és Észak-Itáliában, később Közép-Európában is elterjedtek az új eszközök (mind tárgyi-anyagi, mind szellemi értelemben), melyekkel az adott közönség figyelmé, érdeklődése megragadható volt. A művészetek innovációja (és társadalmi hatóerőként való definiálása) tudatos, tervezett folyamat volt, és a szintén Párizsból indult felvilágosodás programjába illeszkedett.

Az új tartalom új formákat és eszközöket kívánt. A barokk pompája és szélsőségei, melyek a legfelső társadalmi réteg hatalmát fejezték ki s egyúttal igyekeztek indokolni is, fokozatosan, mintegy 150 év alatt átadták a helyüket a klasszicista letisztultságnak és racionalitásnak, ami a művészetek tereit a városi polgárságot is befogadóvá tágította. Erről a korszakról folytattunk az idén izgalmas, élvezetes (és meglehetősen intenzív és fárasztó) diskurzust a konferenciát szervező Lettres Sorbonne Université és a versailles-i Centre de musique baroque iniciatívája alapján, elsősorban a korszak színpadtörténetének látványelemeire koncentrálni (vagyis a dráma- és zenetörténeti vonatkozásokat csak érintőlegesen említve). A vizualitásra és a látványelemek történetére helyezett fókusz azonban nemhogy szűkítette volna a témák körét, de kibővítette a „hagyományos” színháztörténeti megközelítést a színpadi (előadó)művészetek (zenei előadóművészet, opera, tánc, gesztika), a jelmez- és díszletművészet, a színpadtechnika, sőt, az udvari kultúra társasági eseményei (bálok, álarcosbálok, látványosságok, reprezentációk, felvonulások, a pirotechnika és fénytechnika alkalmazása), valamint az építészet és a kertművészet területére is. Ezáltal valóban átfogó és összefüggéseiben is izgalmas képet kaphattunk (és adhattunk) a korszak európai látványművészetének már föltárt és még eléggé nem kutatott szegmenseiről.

A konferencia programfüzete

A konferenciahelyszínek és a kapcsolódó programok is segítettek, hogy behelyezkedjünk (a XXXIII. Olimpiai Játékokra intenzíven készülő Párizsban) a kora újkor kultúrájának változatos világába. Az első konferenciánapot a Sorbonne 19. században épült és a 17–19. századi francia tudósoknak, filozófusoknak, politikusoknak és művészeknek emléket állító Kancellária épületében található Salle Louis Liard-ban töltöttük. A pompázatos neobarokk bútorzat és a freskók igazán reprezentatív környezetet adtak a magas

színpadon előadásoknak, melyek angol és francia nyelven hangzottak el – többnyire szinkrontolmácsolás nélkül. Este egy úgynevezett „historically informed”, azaz történeti források alapján részben rekonstrukciónak is nevezhető színházi előadást láthattunk a Théâtre Molière Sorbonne produkciójában. Az egyetemi színjátszók előadását a művészettörténész Mickaël Bouffard (a konferencia egyik fő szervezője) rendezte. A nézőtérén ülve megérezhettünk valamit abból, hogyan is szólhattak Molière szavai a saját korában, és hogyan adhatták elő karaktereiket és a jeleneteket a 17. század második felében a színészek. A darab (*Les Précieuses ridicules, Kényeskedők*, 1659) itthon is jól ismert, értettük tehát a cselekményt, még a dialógusokat is, mégis pontosan érzékelhető volt, hogy Molière francia nyelve nem a mai francia nyelv. A beszéd tempója és dallama, hangzása is azt a teatralitást közvetítette, amit a szereplők mozdulatai és gesztusai, vagyis a 17. századi francia barokk-klasszicista (az évtizedek alatt kidolgozott udvari előadókultúra és a születőben lévő polgári színházi ízlés között elhelyezkedő) előadóművészet, ami természetesen már csak ilyen „múzeumszínházi” körülmények között látható, és a mai közönség számára idegen.

A másik „történeti kirándulásra” a konferencia második napján került sor, amikor a Marie Antoinette királyné számára épített Kis-Trianon kastély színházába látogathattunk. A versailles-i hatal-

Pietro Travaglia (?) jelmeztervei Salieri (?) Armida című operájához (Az Országos Széchényi Könyvtár színháztörténeti gyűjteményéből)

► mas királyi kastély parkjának „túlvégén” fölépített kisebb kastélyok (a Nagy-Trianon és a magyarok számára traumatikus emlékü Kis-Trianon) és a hozzájuk kapcsolódó „falu” és más melléképületek, kertek az 1789-ben kezdődött francia forradalom eseményeinek áldozatává vált királyné (XVI. Lajos felesége, a Bécsben uralkodó Mária Terézia lánya) étletteréül szolgáltak. A királyné színháza (Petit théâtre de la Reine) ideiglenesként épült 1780-ban. A színpad ugyan a legkorszerűbb barokk színpadtechnikával volt felszerelve (s ez látható működésben ma is), de a nézőtér (és az épület) kialakítása korántsem olyan igényes, mint a versailles-i nagy kastély színházterméé vagy a fontainebleau-i kastély színházé. A színházbelső díszítését nem drága márvánnyal vagy aranyozott fadaragványokkal oldották meg, hanem papírmásé imitációkkal, továbbá a kor szerény világítása mellett ugyan valamennyire látványos, de fizikai értelemben használhatatlan páholyokat és erkélyt alakítottak ki, csak a földszinti térben elhelyezett padokon vagy székeken foglalhatott helyet a szűk körű udvari közönség. A színpad és az előtte kiépített, körülbelül húsz muzsikust befogadni képes zenekari árok azonban funkciójában még a 19. századi igényeket is kielégítette. A mély kulisszaszínpadot, a színváltásokat és a speciális fény- és hangeffektusokat mindössze három színpadmunkás képes összehangoltan és gyorsan, jelentős vizuális hatást keltve működtetni.

A háromnapos tanácskozás második és harmadik napján párhuzamos szekciókban folytatódtak az előadások immár Versailles-ban, a királyi kastély főbejáratához vezető sugárúton található Barokk Zenetudományi Központ termeiben. A szervezők az egy időben zajló szekciókat videón rögzítették, hogy utóbb a konferencia résztvevői hozzáférhessenek azokhoz a prezentációkhoz is, melyeket kénytelenek voltak elmulasztani. A keddi napon került sor a tudományos konferenciákon szokatlan, de a színházkutatás körében új lehetőségeket biztosító „vásár” pultjainál, asztalainál a gyakorlati projektek bemutatására. A rendelkezésre álló kilencven percen a két konferenciateremben elhelyezett tizenhárom asztalnál az előre egyeztetett technikai eszközökkel a színházkutatáshoz, a színházi dokumentációhoz és archiváláshoz, a virtuális rekonstrukciókhoz kapcsolódó prezentációk és könyvbemutatók zajlottak. Így az adott projekt előadói nem csak húsz percen,

A Királyné Színháza a Kis-Trianonban

Barokk díszlet a Királyné Színházának színpadán

hanem gazdag vizuális illusztrációk segítségével lényegében a teljes másfél órát kihasználva mutathatták be a kollégáknak a munkájukat.

Ebben a formában tartottam meg magam is az *On Sketchbook of Pietro Travaglia in the Collection of Hungarian National Széchényi Library* (Pietro Travagliának az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött vázlatkönyvéről) című prezentációm. A nemzeti könyvtár színháztörténeti gyűjteményében található unikális dokumentum, a festő, színpadi tervező Travagliának² az Esterházy hercegek szolgálatában töltött éveiből, föltehetőleg az 1770-es évekből való füzet betekintést enged a kulisszaszínpadi látványtervezés titkaiba, de a színházi gyakorlat gazdasági hátterére, körülményeire is. A füzet ugyanis nem csak perspektivikus dísz-

letrajzokat és (plein-air hatású) grafikus vázlatokat tartalmaz, hanem levéltervezeteket, inventáriumokat, színelőadások díszleteinek költségvetési tervezetét is – így tökéletes és sokszínű forráskokumentuma a 18. század végi magyarországi professzionális kastélyszínházi működésnek. A projekt fő célja a vázlatkönyv hasonló kiadásának megjelentetése egy nemzetközi és interdiszciplináris tanulmánykötet kíséretében. A digitalizálás már 2022 őszén megtörtént, a felvételek nagy fölbontásban rendelkezésre állnak, de még nem született meg a szerződés a tanulmányok szerzőivel. S bár ez a legújabb, 2020 tavaszán indult kezdeményezés a korábbi, több évtizedes kiadási terv megvalósulásával kecsgetett végre, jelenleg mégsem tudjuk, lesz-e belőle valami, s mikor.

1 <https://en.chateauversailles.fr/discovers/estate/estate-trianon/queen-theatre#buy-your-ticket>

2 Pietro Travaglia (Milánó, 18. sz. közepe – Pozsony, 1809 után) 1771 és 1798 között állt az Esterházy család szolgálatában, felelősségi körébe tartozott a hercegi család otthonainak, a kismartoni és az esterházi kastélynak, valamint a pozsonyi városi palotának a belső díszítése mellett az udvari színházak díszleteinek (és egyes esetekben a jelmezeinek) a megtervezése és kivitelezése is.

Foto: Szendrői László

Foto: Szendrői László

A tudós közönség lelkesen fogadta a Travaglia vázlatkönyvére vonatkozó adatokat és képeket, melyek legérdekesebbjeit színes print változatban is lapozhatták, és határozottan örültek a facsimile kiadás remélhető publikálása hírének, sőt, javasolták, hogy a nemzetközi tervvel akár EU-s forrásokra is pályázhatnánk, lévén ez a különleges és egyedülálló dokumentum a közép-európai színháztörténet kiemelkedő jelentőségű forrása. Erről én és a munkatársaim is meg vagyunk győződve, és kitartóan igyekszünk megvalósítani a kiadás tervét, hogy a vázlatkönyvhöz minél több szakember, érdeklődő könnyen hozzáférhessen, és tovább folyhassanak a művészettörténeti, színház- és zenetörténeti kutatások, összehasonlító vizsgálatok.

A „vásár” keretében bemutatott változatos projektek között volt például a színháztechnika-történet jelen- és jövőbeli technológiai megoldásait demonstráló, a francia királyi színház virtuális makettjét Molière és Lully működésének idejére aktualizáló, a 17–18. század fordulójának mozdulat- (tánc-) és gesztusnyelvének rekonstruálásával foglalkozó, a *Kényeskedők* mellett Molière *Képzelt beteg* című komédiájának színpadi rekonstruálását célzó, a Česky krumlovi, illetve a drottning-

holmi kastélyszínház jelmeztárainak történetét, valamint a konferencia másik fő szervezőjének, Petra Dotlačilovának a vezetésével épülő 18. századi európai jelmeztörténeti adatbázist prezentáló bemutató. A konferenciaprogramban szereplő projektek anyagait, képeit, hivatkozásait is megosztották a szervezők a konferencia előadói között, hiszen éppen a „vásár” előadói nem tudták a többiek bemutatóit követni.

A konferencia harmadik napjának délutánján azután sor került a két plenáris prezentáció, a tizenkét szekcióban elhangzott harminckét előadás, a projektek bemutatója és a gazdag off-programok összefoglalására és lezárására – mind a gyakorlati szakembereket kerekasztalhoz ültető beszélgetésen, mind a szintézis megfogalmazására az előre fölklért két ko-referens előadásában. A vizualitás dramaturgiáját tárgyaló tudományos konferencia nagyon változatos metódusokat demonstrált, melyek mindegyike a kora újkor látványművészeteinek kutatását szolgálja. Az elméleti megközelítések mellett a történeti rekonstrukciók gyakorlata is a fókuszba került, hiszen ez úton lehet a művészetek történetét a mai korról párbeszédbe léptetni. A párizsi és versailles-i tudományos konferencia

igen tartalmas és egyúttal nagyon jó hangulatú volt. A résztvevők ismét megtapasztalhatták, hogy a szakmai-tudományos, valamint a művészeti-művészetelméleti és gyakorlati diskurzus milyen erős kapcsolatokat képes létrehozni. Az egyes és az érintkező szakterületek képviselői pontosan megértik egymást, a hagyományos és az új módszerek, információk és technikák segítenek a történeti narratívákat a mai tudományos-kulturális tapasztalatainkkal is szinkronba hozni. Sajnálatos, hogy a nemzetközi konferencián való részvételem (s az Országos Széchényi Könyvtár facsimile-kiadási projektjének bemutatása) nem talált intézményi támogatásra, így a konferenciautat teljes egészében magam voltam kénytelen finanszírozni.

Július elején Párizsban és Versailles-ban nagyon sikeres és sok eredményt hozó tanácskozáson találkozhatott a 16–18. század (előadó) művészeit kutató tudósok nemzetközi köre, s a 18. század utolsó harmadát meghatározó magyarországi színháztörténeti forrás, Pietro Travaglia vázlatkönyve és az azt bemutató prezentációm nagy érdeklődést keltett, és intenzív beszélgetéseket indukált.

dr. Sirató Ildikó

 GÉPBÉR-Színpad

Válaszd a professzionális színpadgépészeti megoldásainkat!

Az egyedi színpadi alsó- és felsőgépészeti berendezéseket mi magunk tervezzük és készítjük el.

Gépészmérnöki és vezérlés tervezői szakértelemre van szükség, az ilyen színpadtechnikai gépek tervezéséhez. Mi több mint 20 éves tapasztalattal rendelkezünk ebben.

Az egyedi gépeket a legszigorúbb tervezői, gyártói, telepítési előírások betartásának igazolásával, valamint hatósági minősítéssel adjuk át.

Web: gepbersizinpad.com
Facebook: #GÉPBÉRSzínpad

LED there be light

reddot winner 2020

F-SOROZAT

LED-ES FRESNEL REFLEKTOROK SZÍNHÁZBA, TV- ÉS STREAMING STÚDIÓKBA.

Ön is ragaszkodik ahhoz, hogy színházi, tévés vagy streaming produkcói gyönyörűen, teljesen természetes, pontos színekkel és bőrtónusokkal legyenek megvilágítva. Természetesen a világításnak villódzásmentesnek és csendesnek kell lennie, hogy ne zavarja az előadást. Nos, a Cameo® F-sorozat minden eleme tökéletes az Ön számára. Válasszon a legkorszerűbb LED technológiára épülő Fresnel spottlámpák nappali (Daylight), volfrám (Tungsten), vagy a hangolható fehér színhőmérsékletű RGBW fényű változatai közül. És ha a helyszín a szabadban van, az F-sorozat erre is kínál IP65-ös megoldásokat. Tehát: Legyen világosság.

A nemtudás bátorsága

A látványtervezőket bemutató sorozatunk harmadik darabjában a jelmezek felé fordulunk. Bár Remete Kriszta és Szabados Luca egészen más motivációkkal és célokkal érkezett el mostani hivatásához, beszélgetés közben kiderült, hogy nagyon is sok tapasztalatban osztoznak, sőt még az is lehet, hogy más keretek között, de valójában ugyanazt keresik a színpadon. A beszélgetést ezúttal is Jászay Tamás színikritikus vezette.

Fotó: VIGSZÍNHÁZ, SZALONTAI ÁBEL

Istenítélet, a Vigszínház előadása Remete Kriszta jelmezei

Fotó: NEMZETI SZÍNHÁZ, ÉHR SZABÓ ZSOLT

Sárga liliom, a Nemzeti Színház előadása, Remete Kriszta jelmezei

A korábbi, tervezőkkel folytatott beszélgetéseimből világos lett, hogy főleg generációs ismeretségek, esetenként alkotócsapatok működnek. Ez rátok is igaz?

Szabados Luca: Én főleg azokat ismerem, akikkel egyszerre jártam egyetemre, például Balázs Julit, meg azokat, akikkel dolgoztam. A generációs buborék működik, de például Izsák Lilivel Gáspár Ildi hozott össze minket, megismerkedtünk, és azóta ragaszkodunk is egymáshoz, ajánljuk egymást rendezőkhöz. A szakmai szövetség más tervezőkkel sokszor így születik.

Remete Kriszta: Hasonlóak a tapasztalataim: Nagy Fruzsínával osztálytársak voltunk, a szorosabb kapcsolat onnan származik. De általánosságban igaz, hogy mindig mindenki rohan, senkinek semmire sincs ideje, így leginkább akkor ismerkedem tervező kollégákkal, amikor ugyanabban az épületben dolgozunk.

SzL: Tényleg nincs erre fórum, legfeljebb egy színházi büfében ha összefutsz valakivel. Viszont én például nem tudok odamenni és közölni, hogy szerettem egy tervedet.

RK: Én odamegyek, mert imádom a jó munkát! Amikor Horváth Jennytől láttam a *Piros fűvet* Marosvásárhelyen, azonnal ráírtam, annyira inspiráló volt. Szoktam is piszkálni a körülöttem lévő alkotókat, hogy fiatalítsanak a bevált csapatukon. Nagyon izgalmas, új tapasztalat volt nekem Bodó Viktorral dolgozni a 6SZÍN-ben *A csoporton*, és Hamburgban a Knausgård-regényből készült *Hajnaleszillagon*.

SzL: Valahol törvényszerű, hogy a saját generációnk tagjaival dolgozunk. Ugyanakkor nekem egyetemistaként nem volt kapcsolatom színművészeti hallgatókkal, tehát nem alapélményem, hogy egy osztályteremben együtt dolgozunk hajnalig, és ez alakul állandó munkakapcsolattá.

Luca, te a Képzőművészeti Egyetemen látványtervező alapszakon diplomáztál.

SzL: Igen, ráadásul mi a legelső BA évfolyam voltunk, ami több szempontból sem volt leányálom. Gyakran úgy éreztük, hogy rajtunk kísérleteznek, mert nem volt még igazi koncepció. Sok bizonytalanság jellemezte a képzést, a BA és a MA határai körvonalazatlanok voltak. Kicsit gazdátlanul éreztük magunkat.

RK: Én húsz éve dolgozom felsőoktatásban, és szomorúan hallom, amit mondasz. A BA és a MA közötti különbségtétel ugyanakkor valóban komoly kérdés, amire csak nemrég lett saját válaszom. Míg alapszakon egy képességrendszer tanulsz meg, mesterszakon már tudod értelmezni a tevékenységedet, a doktori képzésben pedig mindezt kulturálisan helyezed el. Az alkalmazott és az autonóm művészet területén egyaránt fontos a tevékenység értelmezése. Színházban már csak azért is, mert itt legtöbbször szöveggel dolgozunk.

SzL: Érettségi után, tizennyolc évesen kerültem be a Képzőre. Óriási elvárásokkal, naiv lelkesedéssel és egyfajta sérülékenységgel érkeztem. Lehet, hogy ha öt évvel később megyek oda, már jobban működnek az önvédelmi stratégiáim.

Középiskolásként határozta el, hogy jelmeztervező leszel?

SzL: Igen, a Toldy Ferenc Gimnáziumba jártam, ahol erősek a drámás-színjátszós hagyományok. Amikor nyolcadikosok lettünk, a jó rajzos lányoknak kellett megoldani az aktuális bemutatóra a jelmezeket: anyukámmal maradék függönyökből varrtuk a szoknyákat egy Molière-darabhoz. Aztán jöttek az újabb jelmezek az iskolában, és pár év után rájöttem, hogy ez egy szakma. Elkezdtem rajzolni tanulni, különórát vettem.

RK: Én a MOME-n végeztem 1998-ban, és divattervező akartam lenni. Megtanultam a kötöttanyag-tervezést, a kötött anyag struktúrájával való foglalkozást, azt, hogy mindez hogyan hat a formaalakításra. A ruhaalkotás nálam komponálási problémákat vet fel: az érdekel, hogy a test becsomagolása milyen térbeli kompozíciót alkot. A színházi karakterépítéssel épp emiatt sokáig hadilábon álltam. Autodidakta módon, egyre több darabban foglalkozva húztam ki rendezőkből olyan színházi szakkönyveket, amelyek segítettek. Az egyetemen viselet-, textil-, építészet- és dizájn-történetet tanultam, géptant, szabásméleletet, technológiát, de színháztörténetet vagy dramaturgiát nem. Amikor lediplomáztam, Goda Gábor megkeresett, így életem első fizető munkája a *Káin kalapja* jelmeztervezése volt, Pintér Béla szereplésével. Gábort egy gimnáziumi barátnőmön keresztül ismertem meg, azonos körben mozogtunk. Intenzív időszak volt ez az életemben: a néptáncotól a képzőművészeten át a független színházig terjedt a baráti, ismerősi háló. Én akkor a ruhatervező agyammal közelítettem meg a problémát, Gábor pedig erre

Fotó: Bujnyovszky Tamás

Megjegyzem, különös: éppen a város közepén, a TÁP Színház előadása, Szabados Luca installációja

Fotó: KÖRNYEK CSÓFI

Lufthase, a Pneuma Szöv. produkeciója, Szabados Luca színpadképe

Fotó: Jókai Színház, Koss Gábor

Mátyás király krónikái, a Komáromi Jókai Színház előadása, Szabados Luca jelmeze

Remete Kriszta divatbemutatója

Fotó: CSIKY GERGELY SZÍNHÁZ, KLEINSÁR GÁBOR

Oidipusz, a kaposvári Csiky Gergely Színház előadása, Remete Kriszta jelmeze

nyitott volt, mert a mozgás miatt játszhattam a formával. És bár jött még színházi felkérés, nem gondoltam, hogy jelmeztervező leszek, inkább elkezdtem a doktori képzést a MOME-n. Mohácsi Jánossal ismerjük egymást, felkért, és a Nemzetiben a *Sárga liliom* lett az első közös munkánk.

Ami eléggé mélyvíznek hangzik az előzmények után.

RK: A mai fejemmel nem is adnám magamnak azt a munkát. Semmit sem tudtam a színházon belüli kommunikációról, de a költségvetésről se volt fogalmam. Menet közben tanultam meg mindent, de nagy lecke volt: ma a saját háztartásomat nem vezetem olyan szigorral, mint egy munkarendet. Ugyanakkor a közösség, a csapatban dolgozás nagyon jót tett. Előtte divatbemutatókat csináltam színésznőkkel, Gryllus Dorkán keresztül többjüket megismertem, akik benne voltak az előadásban. A *Sárga liliom* így lett egyszerre csodálatos és traumatikus élmény. Janó azt mondta utána, látja, hogy minden erőmmel az előadást szolgálom.

Luca, a te pályakezdedés hogyan alakult az alapszakos diploma után?

SzL: Bekerültem a TÁP Színházba, amivel valószínűleg sokan találkoznak pályájuk elején. Juhász András hívott el, akitől sokat tanultam az egyetemen: a *Megjegyzem, különös: éppen a város közepén* című előadásban egy Margit utcai üres építkezési telken hoztunk létre installációkat. Csodálatos élmény volt. A közösség nekem is meghatározó: az együtt létrehozás érzésére már gimnáziumban vágytam, de ebből a szempontból az egyetem csalódás volt. Az egyetem első éve utánról való egy negatív élményem: a Vígszínház pályázatban kereste az *Othello* jelmeztervezőit, amin el kellett indulnunk. Nulla tapasztalattal bekerülni egy ekkora üzembe félelmetes és kiábrándító volt.

Hogyan lehet innen felállni? De azt is kérdezhetném, miért maradtál a pályán?

SzL: Mert megtaláltam olyan projekteket, ahol megtaláltam a helyem. Egyetemistaként ismertem meg a Pneuma Szöv. művészcsoportot, amely performanszokban és köztéri művészetben gondolkodik. A Blaha Lujza téren a bezárt Corvin Áruházban csináltuk a *Lufthase* című kiállítás-előadást. A fikció szerint ez légglyár, ahol Budapest légszennyezettsége készül, amin keresztül befolyásolni lehet

a lakókat. Kétszintnyi irodahelyiségben különböző emberek jöttek össze, akiket a *Pesti Est*-ben feladott hirdetés alapján találtunk. Az előadások valójában nyitott alkalmak voltak, részt vehettél, vagy csak nézelődtél. Szabad struktúra volt, ahol a forma idomult az újonnan érkezőkhöz. Az alapítók egyike sem az itteni színházi hagyományokból jön: Sarah Günther Giessenben tanult, Berecz Zsuzsa Frankfurtban diplomázott dramaturgiából Hans-Thies Lehmann tanszékén. Mi nem tanultunk az egyetemen színházelméletet, a kortárs színházról semmit sem tudtam, színházba nem jártunk, emiatt is lett ez gyökeresen új tapasztalat. A kérdésedre visszatérve: megértettem, hogy a nagy intézményekhez semmi közöm. Engem már gimnazistaként is a Krétakör meg Pintér Béla kötött le. Inkább mentem a Sirály pincéjébe kortárs felnőttbáb-előadásokra, mint a Nemzetibe.

RK: Mit gondolsz, honnan jöhet a függetlenek iránti érdeklődésed? A család vagy a középiskola miatt van ez így?

SzL: Nem sokgenerációs értelmiségi családból jövök, Pintér vagy Schilling nek is új felfedezés volt. Azt hiszem, a közös lelkesedés, a demokratikus, horizontális gondolkodás, a minél kevésbé hierarchikus, kötött szerepek vonzottak igazán. Azóta

Fotó: NEMZETI SZÍNHÁZ, EÖR SZABÓ ZSOLT

Egyszer élünk, a Nemzeti Színház előadása, Remete Kriszta jelmezei

Fotó: THOMAS JÜRGEN

Morgenstern, a hamburgi Schauspielhaus előadása, Remete Kriszta jelmezei

Fotó: HÖRQUITH JUROT

Solness, az Örkényi Színház előadása, Szabados Luca jelmezei

Fotó: HÖRQUITH JUROT

Az ajtó, az Örkényi Színház előadása, Szabados Luca jelmezei

rájöttem, hogy mik a buktatók itt, és üdítő tud lenni, ha pontosan behatárolható a saját felelősségem.

RK: Milyen élmény volt, amikor először kellett színházban igazi művezetőként dolgoznod?

SzL: 2018-ban Komáromban a *Mátyás király krónikái* című gyerekdarab volt az első alkalom, amikor egy igazi varrodával dolgoztam. Elképesztő élmény volt: itt van valaki, aki megbeszéli, amit lerajzolok, tehát nem az kerül színpadra, amit én összehozok. Az elmúlt öt-hat évben sokat tanultam a szakma praktikus részéről, az is segített, hogy elkezdtem más tervezőkkel együtt dolgozni, és láttam, ki hogyan visz végig egy tervezést.

Kriszta, kívülállóként a divattervezést inkább magányos sportnak gondolom, mint a jelmezkészítést. Tévedek?

RK: Ott is mindig műhellyel együtt kell dolgozni, hiszen tervező vagy, nem varrónő. Az viszont tény, hogy a színházban muszáj a rendezővel, a színészekkel és rengeteg más emberrel egyeztetni. Mohácsi János például szabad kezét ad, de kell ahhoz érzék, hogy az adott munka karakterét megérezd akkor, amikor – mint nála gyakran – nincs szövegkönyv. Eleinte a divattervezői vénám követelte, hogy mindig valami nagyon különlegeset csináljak: legyen problémafelvetés, szóljon valamiről a ruha.

De ez nem megy szembe a színházzal mint sokszereplős, hierarchikus szervezettel?

RK: Ne feledd, divattervezőként nem tudtam, hogy a jelmeztervező hogyan szolgálja az előadást. Ma már néha hiányzik az a naivitás, ami abból eredt, hogy nem tanultam a szabályokat, ezért át tudtam lépni őket. Az ideális a két iránynak valamiféle elegye lenne: ne ismételd önmagadat és tudj megújulni. Amikor 2011-ben a Nemzetiben csináltuk az *Egyszer élünk...*-et, tizenegy oldallal álltunk neki a három külön világban játszódó felvonásnak, amelyben két tucat színész és egy hattagú zenekar játszott. És ugyan még bennem volt a *Sárga liliom* nehéz élménye, de már megtanultam, amit kellett. Kimentem a Nemzeti külső raktárába, ahol elem kerültek a *Sárga liliom* jelmezei. Kettős élmény volt: egyrészt eltűnődtem, hogy mi szükség volt ezekre az aprólékos megoldásokra, másrészt ráesodálkoztam, mi mindenre figyeltem oda... Mondhatod, hogy fölösleges minden ruhán a rejtett gombolás, de az ilyen apróságok megemelik az előadást. Szerencés vagyok, hogy Bagossy László, Rusznyák Gábor, Mohácsi János révén a nem kommersz színház képviselőivel dolgozhattam, akiknél mindig ott az erőteljes ízlés és a világról alkotott vízió. Tőlük olyan színházi szocializációt kaptam, ami nagyban hatott a ruháról való gondolkodásomra. Valahol persze sajnálom, hogy a nemtudás bátorságára mára átalakult.

Olyan rendezőket említesz, akikkel egytől egyig nagyon másképp kell kommunikálni.

RK: A jelmeztervezői munka sikerének több mint ötven százaléka a kommunikáción múlik: rendezővel, színészekkel, gazdasági osztállyal, mindenki.

Tudnod kell, hogy milyen pillanatban mit kérdezhetsz meg. Fontos, hogy ne gyárts több problémát annál, ami egyébként van. A rendező leggyakrabban nem a jelmeztervező, hanem a színész mellé áll, mert neki az a fontos, hogy a színész jól érezze magát. Sokat segít a tanítási gyakorlatom: komoly energiát fektetek abba, hogy elérjem, a színész ne csak a rendezőben bizzon, hanem bennem is. A színészek nagy része introvertált, és élmény látni, ha valaki egy rossz tapasztalat után felenged, és hagy közelíteni magához.

A díszlettervezők funkcionálisan kezelik a színészt, de a ti esetetek azért is érzékenyebb, mert itt a test a lényeg, illetve az, hogy mi van rajta.

SzL: Igen, és ezt csak gyakorlatban lehet megtanulni. Időbe telik letapogatni, ha valamivel problémája van egy színésznek. A legkevésbé jellemző, hogy nem passzol egy ruha a karakterhez, sokszor kiderül, hogy valójában inkább a szerepben bizonytalan, de a feszültséget a ruhán vezeti le. És akkor belép, hogy mi a viszonya a saját testéhez, amiről szinte képtelenség beszélni. Rá kell jönnöd, mi a valódi gond, és hogyan lehet ezt kommunikálni.

RK: Pszichológusnak is kell lenni, igen. Egy komoly, nagy munkába én szó szerint belebetegszem: lelkiileg annyira kifacsar, hogy a premier után összeomlik a szerveztem.

Fotó: GORDON ESZTER

Liliomfi, az Őrkény Színház előadása, Szabados Luca jelmezei

Váltunk témát! Mondhatjuk, hogy a jelmeztervezés kizárólag alkalmazott terület, nincs autonóm művészeti leágazása?

RK: Jó ideig párhuzamosan csináltam a színházat és a divattervezést, csak azután rengeteg munka lett a színházban. Nem tudok olyan rendezővel dolgozni, aki kivitelezőként tekint rám: szellemi alkotópartnerre van szükségem. Éreznem kell a bizalmat, hogy az én agyam kell neki. Volt lehetőségem rá, hogy technikai vagy formai dilemmákon gondolkodjam munka közben, kipróbálhattam, kikísérletezhettem ezeket. Van, hogy leülök varrni, mert nem hiszik el, hogy meg lehet csinálni, amit kérek. Például amikor szünyoghálókból csináltam jelmezt, nem utolsó sorban pénzügyi megfontolásból, megmutattam a varrodában, hogy működhet. Kísérlet volt az Operában az *Aidá*ban a fóliafestés, az Őrkényben a *Liliomfi*ban az, amikor ponyvanyomó céggel dolgoztam.

SZL: Az én szakmai identitásomnak továbbra is meghatározó része a Pneuma Szöv. keretében végzett munka. Nem vagyok képzőművész, de amit ott csinálók, az nagyon távol esik a jelmeztervezéstől. A tágabb vizualitásért felelek, ami az esetek többségében egy nem színházi térben zajló eseményt, performatív beavatkozást jelent, de a grafika, a honlaptervezés vagy a videó is belefér ebbe. Ez mentálisan is másfajta kihívás, mert sokszor nem egy szöveg az alap, hanem nagyon is valóságos és jelen idejű témák és helyzetek. 2012-ben egy négyméteres óriásmódkust építettünk, ami kerekében guruló csónakon közlekedett. Emberi haj volt a fején, amit fodrásztononcok vágtak, a teste kannás bor palackjaiból állt. Karnevált csináltunk, közben hajléktalan írók és költők művei hangzottak el, így vonultunk az utcán. Ez volt a legszínházból élmény számomra: együtt vagyunk, van egy közös gondolati tér, működik a színház rituálé jellege. Ötven különböző jelmezt gyártattam le hozzá: a Menhely Alapítvány adott számukra nem használható ruhákat és tizenkét doboz karácsonyfádszt, ezekből született a végeredmény.

Luca, te hogyan látod, mi a rendezők viszonya a jelmezhez?

SZL: A jelmez kevésbé működik önállóan, mint a díszlet. A nagy kép része, már csak azért is, mert először a díszlet készül el. A rendezők gyakran kevésbé tudják megragadni a jelmezt, mint a teret: sokkal határozottabb víziójuk van arról, hogyan tud egy test a térben valamit jelenteni. Viszont ez azt is maga után vonja, hogy nagyobb a szabadságom, mint a díszlettervezőnek. Irányokat kapok a rendezőktől: Nagy Péter István képekben gondolkodik, Czukor Balázs inkább érzeteket közöl. Gáspár Ildinél ez változatos: a *Solness*nél valami nagyon közvetlent akart, mintha a nézők állnának fel és kezdenének beszélni, de *Az ajtónál* a space-age hommage-t én hoztam, ami nagyon hálás feladat is lett. Ritkán, kis terekben van olyan, hogy a díszlet is hozzám tartozik, de nem ez a jellemző: az Őrkény Stúdióban az *Andromakhé* vagy a *Solness* esetében nincs hagyományosan értett díszlet.

Hogyan gondolkodik a mai magyar színház az újrahazsnosításról?

SZL: A fenntarthatóság mint szempont alig van jelen. Kevés színháznak van olyan raktára, ahol értelmezhető minőségben maradnak meg a ruhák: az Őrkény jelmezraktára egy légópince a Madách tér alatt, a Katonáéban felegyenesedni sem lehet. Nem adottak a feltételek, hogy könnyen hozzáférj ahhoz, ami megvan. Néha álmodozom arról, hogy a színházaknak közös adatbázisa van, és lehet cserélni, hogy ne kelljen fölöslegesen ruhákat gyártani.

RK: A díszlet és a jelmez esetében is jóval bonyolultabb és pénzigényesebb bontani, mint újat létrehozni. Gondolj arra, hogy egy új lakást építeni egyszerűbb, mint felújítani egy régit. Én sokat szoktam raktározni, férfinget például már nem veszek, de nem mindegyik színházban lehet számítani a raktárra. Ott lehet jó raktári újrafelhasználást csinálni, ahol van saját varroda, például Miskoleon, Szegeden, az Operában, vagy a Vígben, mert így nem kerül plusz pénzbe a ruha átalakítása. Ha ezeket külön varroda készíti óradíjban, akkor egyszerűbb venni egy kész zakót. Valljuk be: tíz munkára jut egy olyan, amikor a tervezői fantáziád elszabadulhat, de általában a realizmus uralkodik a jelmezekben. Volt már, hogy rendező szóvá tette, hogy egy nehéz

Andromakhé, az Őrkény Színház előadása, Szabados Luca jelmezei

Fotó: HONVÍZ JUDIT

sorsú kisember a Zarában vett ruhában jelenik meg a színpadon, de tényleg olcsóbb ott megvenni és kicsit módosítani rajta, mint egy meglévőt átalkottatni.

SZL: Én magánemberként nem veszek új ruhát, de jelmeztervezőként sokszor rákényszerülök, hogy fast fashion boltokban vásároljak. A fő ok, hogy vissza tudom vinni, ha valami mégsem jó, és olcsóbb is. A jelmez kivitelezésnek fontos része az a tudás, hogy mit hova lehet visszavinni, hány napig, mennyi ruhát vesznek vissza. Problematikusnak gondolom ezeknek a cégeknek a működését, de sajnos rengeteg pénzt költök el ilyen helyeken.

RK: Nekem több előadásom az újrahazsnosításról szólt: a pécsi *Parasztopera* dizájn szempontjából is nagyon izgalmas lett, tehát nem a kompromisszumkeresés mozgatott, hanem a kreativitás. Imádom, ha korokat lehet összekeverni, ott a divattervező énem kiélheti magát. A vígszínházi *Istenítélet* az egyik legnagyobb élményem volt: a varrodában szétvágtuk a jelmezeket, és újra összeraktuk őket a babákon. Nem tudtam lerajzolni, mit akarok, muszáj volt megcsinálni élesben.

Mostanában többször előkerült a tervezői jogdíj kérdése. Ti hogy gondolkodtok erről?

RK: Elképesztően fontos lenne, hogy a jogdíj viszszerüljön a tervezőkkel kapcsolatos diskurzusba. Önálló szellemi termékekről beszélünk, amiket meg kell becsülni. Külföldön nem kapok jogdíjat, de ott eleve akkora a gázi, hogy ez nem jelent problémát. A nagy, minisztériumi fenntartású intézmények már fizetnek jogdíjat, de ez például a függetlenektől nem elvárható.

SZL: A jogdíj helyzetének tisztázása azért is volna lényeges, mert tervezőként esélyed sincs fix állásra egy színháznál. Egy színész, aki társulati tag lehet, ezt a fajta kiszolgáltatottságot nem tapasztalja meg. És míg a rendező, az író, a zeneszerző automatikusan kap jogdíjat, a tervezőknél ez korántsem evidens. Szellemi síkon is sokat adna a megbeesültséghez, ha itt is más alkotókkal azonos szinten kezelnék minket.

Jászay Tamás

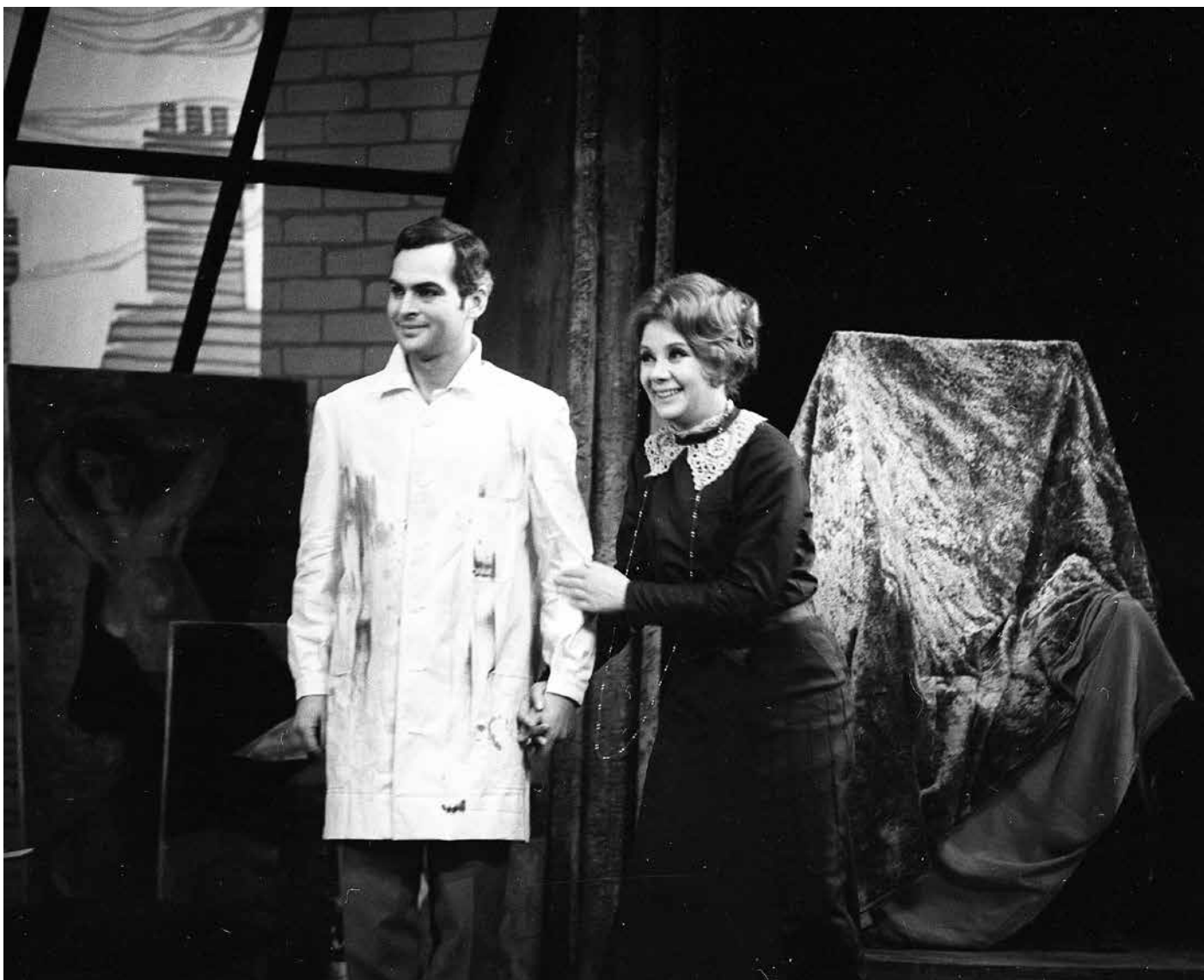
Oltár vagy színpad? Az Ódry Színpad történetéből (1959–2024)

A budapesti Vas utca 2/c sokáig nagyon sokak számára az Ódry Színpadot jelentette. A 2024. június 9-i Cabaret előadást¹ követően azonban, 2021 óta talán harmadízben bejelentve, „hivatalosan” is bezárták a Színház- és Filmművészeti Egyetem színházának helyet adó épületet.

Az 1865-ben alapított (és eleinte egy bérházbeli hámoszobás lakásban működött) Színészeti Tanoda növendékei többnyire a Kerepesi (ma Rákóczi) út elején állt Nemzeti Színház színpadán gyakorolhatták a mesterséget, a későbbi diákok is bemutattak vizsgálódásokat és fölléptek kisebb szerepekben, statisztáltak a nemzet első színházában. 1905-ben költözött be a színészképzés központi intézménye az Uránia² épületébe és játszhatott annak színpadán. A második világhá-

ború után megújult felsőfokú színész- és rendezőképzés kibővített oktatási programja azonban már saját színpad, színház kialakítását tette szükségessé. Az Uránia Filmszínház épületének emeletein berendezkedett Főiskola tantermeiben voltak pódiumok, ám ott csak a tanárok láthatták a fiatal tehetségeket. Gyakorolniuk kellett a teljes színelőadások vizuális, térbeli, technikai részleteit is – lehetőség szerint közönség jelenlétében.

A Rákóczi úti Urániához közeli mellékutcában 1943-ban épült föl a Keresztény Ifjúsági Egyesület (1883–1950) hétemeletes, modernista székháza Várady-Szabó Lajos tervei alapján. A bejárati szinten alakították ki a helyőrségi imatermet, melynek karzata az első emeletről volt megközelíthető. A felsőbb szinteken irodák és vendégszobák kaptak helyet. Az imaterem igazán nagyvonalú lehetett, különleges világítást kapott, és a főváros legkorszerűbb orgonáját építették a szóközi emel-

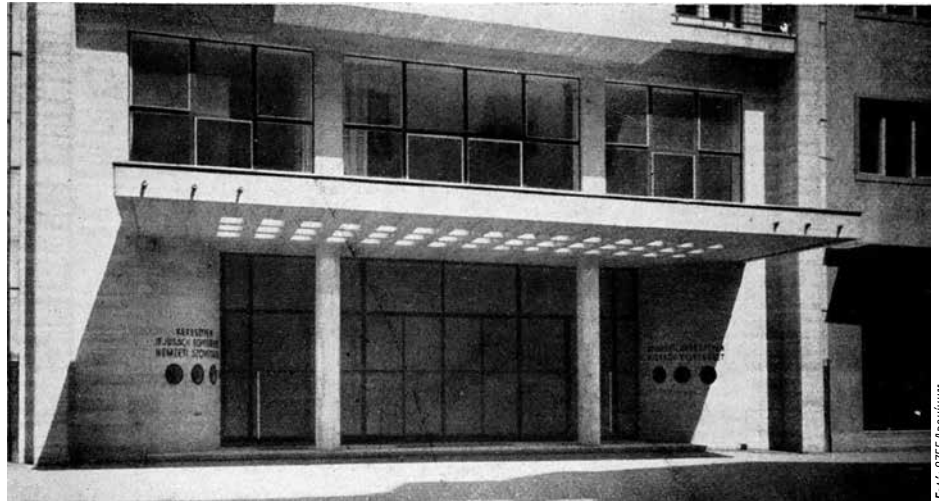
G. B. Shaw: Az orvos dilemmája, a Vígszínház kamaraelőadása az Ódry Színpadon, 1965, Latinovits Zoltán és Ruttkai Éva

vény mögé.³ A főváros ostroma során súlyosan megsérült az épület (az orgona is megsemmisült), és bár 1946-ban még jótékonyági koncerttel próbálták pénzt gyűjteni a helyreállítására, a politikai hatalomváltás után a tulajdonos, a protestáns szellemű egyesület nem működhetett tovább.⁴

Az 1950-ben állami tulajdonba vett épületbe azután a Színház- és Filmművészeti Főiskola tánc- és film főtanszakai költöztek be. Major Tamás, a Nemzeti Színház 1945-ben kinevezett igazgatója, a főiskola tanára egyetemi, kísérleti színpadot képzelte el a korábbi székházban, majd 1958-ban a főiskola igazgatója, Olthy Magda építtette át az egykori imatermet 340 főt befogadni képes kisszínházzá.⁵

Az Ódry Színpadot (melynek névadója Ódry Árpád,⁶ a hírneves színész, rendező, a Nemzeti Színház örökös tagja, 1929-től színiakadémiai tanár és igazgató) 1959. február 19-én nyitották meg a főiskolások és közönségük előtt. A rendező- és színészhallgatók vizsgaelőadásai mellett alkalmanként a Vígszínház és más színházak is itt tartották kamaraelőadásait, később emiatt is újabb játszóhelyeket kellett nyitni, melyek a korszerű színházi nyelveken készülő előadások számára is megfelelő teret biztosíthattak. Az 1970-es évektől újra játszottak a főiskolások az Uránia-épület első emeletén kialakított kamarateremben, majd sor került 1991-ben a Padlás 50-70 fős kamaratermének megnyitására, valamint a Vas utcai tanterem némelyikében is fogadták a közönséget (Várkonyi terem, Nádasdy terem), illetve az alagsori Klub is helyet adott egyes előadásoknak.

Major Tamásnak a kísérletező színház igényével megfogalmazott tervei tehát végül megvalósultak,

Az Ódry Színpad bejárata

Fotó: SZTE ARCHIVUM

bár az Ódry Színpad hagyományos dobozszínházi kialakítása 1959-ben még éppen nem ezt a Major által avangárdnak nevezett fölfogást képviselte. A színházművészeti felsőoktatás gyakorlati képzéséhez azonban mindenképpen szükséges volt, hogy mind technikai szempontból, mind a színpad-nézőtér viszonyt tekintve hagyományos színházi térben is kipróbálhassák a tehetségüket, gyakorolhassák a mesterséget a növendékek. A magyar színházi terek többsége ma is „kukucskáló doboz-színpad”,⁷ a 18. században a korábbi barokk színházi (és színpadi) terek fölnagyításával létrehozott színháztípus képviselője, s csak a legutóbbi évtizedekben terjedtek el a 20. század eleji „szobaszínházak” korszerű változatai, a nézőtér és játéktér változtatható, szabad elrendezésére lehetőséget adó black-boxok.

Az Ódry Színpadon 1959 óta 2024 júniusáig gyakorlatilag a magyar színi élet minden rendezője és előadóművésze, dramaturgia, aki a Színház- és Filmművészeti Főiskola / Egyetem hallgatója volt, valamint minden, más művészeti ágakat és alkalmazott művészeteket (a filmet, a zenét, a díszlet- és jelmeztervezést, a fény- és hangtechnikát) képviselő alkotója dolgozhatott és dolgozott. A teljes hazai színházi szféra a magáénak érezte ezt a kis, kopott, nem is mindig korszerű, nem is mindenre alkalmas, mégis otthonos színházat. Elvesztése akkor is szomorúságot és hiányérzetet szül, ha a fiatal művészek másutt is találhatnak játszóhelyet, bemutatkozási lehetőséget, s ha majd esetleg lesz egyszer egy fényes, csillogó, minden igényt kielégítő új egyetemi épület és benne egy 21. századi kisszínház a diákok és közönségük számára.

 SZÍNPAD
AUTOMATIKA

www.szinpadautomatika.hu

SOKÉVES TAPASZTALAT
A SZÍNHÁZTECHNIKÁBAN

automatizálás

tervezés

telepítés

karbantartás

Fotók: SFPE Archívum

Az Ódry színpada a nézőtér felől...

...és a nézőtér a színpad felől

Az Ódry Színpad előcsarnoka

A Vas utcai imateremből – ami csak az 1943 és 1950 közötti hét esztendőben működött a protestáns ifjúsági közösség székházában – 1959-ben lett egyetemi színház. Nem ez az egyetlen eset színház-történetünkben, amikor az oltárt a színpad váltotta föl. A Várszínház 1787 és 2014 között – a magyarországi színházépületek közül a leghosszabb időn át – adott otthont a színpadi művészeteknek, előtte azonban a karmelita kolostor templomaként szolgált. Igaz, csak rövid ideig.⁸ A másik templom, pontosabban kápolna a Piarista Gimnázium (ma Piarista Teológiai Akadémia, Piarista Gimnázium, Piarista köz 1.) 1917-ben fölavatott, Hüttl Dezső tervezte épületében volt (és van ismét, 2011 óta).

Az Ódry Színpad emeleti klubhelyisége

Miután az 1950-ben államosított iskolaépületet 1953-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara vehette birtokába, a kápolnából alakították ki és nyitották meg 1957-ben az Egyetemi Színpadot. Az 1956-os forradalom elfojtása után a kormánypolitika határozottan ki akarta zárni egy újabb ellenzéki megmozdulás, tiltakozás esélyét, ezért az egyetemisták energiáit a kulturális-művészeti területre terelendő, amolyan szelep funkciójában engedélyezte egy kísérleti, a színjátás, az új zenei irányzatok, a szavalóművészet és az úgynevezett énekelte versek bemutatására, az ELTE művészeti együtteseinek befogadására szolgáló intézmény létrehozását. Az Egyetemi Színpad 1991-ig működhetett a piarista kápolna terébe épített helyén, utána hosszú adminisztratív folyamatot és följújtási munkákat követően 2011-ben szentelték föl a visszaépített kápolnát a Piarista közben. Mindkét esetben az oltár helyét, a templom/kápolna apszisát foglalta el a színpad, a templomhajóiban alakították ki a nézőteret, a piarista kápolna karzatát pedig a kamaraszínház erkélyeként használták.

Néhány keresztény templomunk terét tehát a művészet szentélye foglalta el, majd egy valódi vagy képzelt rekonstrukció szellemében elvették az épületek színházi funkcióját és visszaépítették a liturgikus teret, vagy új, ha nem is szakrális, de nem színházi teret alakították ki a történelmi falak között. Így lesz-e vajon a Vas utcában is? Aligha, hiszen sem a Keresztény Ifjúsági Egyesület, sem a református egyház nem igényelte vissza az épületet. A Várszínház 227 esztendeig működött Buda

udvari és polgári színházaként, míg karmelita templom mindössze 21/48 évig lehetett. A piaristák kápolnája 33 évig volt templom, mígnem (az azóta eltelt 13 évet megelőzően) 34 esztendeig az Egyetemi Színpad működött a helyén. Az Ódry Színpad 65 éves színházi működése előtt mindössze hét évig volt imaterem.

„Az Ódry” jelentősége színház-történetünkben messze túlmutat a KIE-székház rövid történetjének fontosságán. Amint a Várszínház, ez a kamaraterem is a bölcsője volt a magyar színjátszásnak. Az előbbi a magyar nyelvű hivatásos színház első előadásának adott helyet 1790-ben, az utóbbi 1959 óta a magyar színházi alkotók (lényegében) mindegyikének a pályakezdését meghatározta, ez volt a helyszíne első szárnypróbálgatásainak, itt mutathatták meg első ízben orosz-lánkörmeiket. Most lakat került erre a színházra, erre a fészekre. Sajnáljuk.

dr. Sírátó Ildikó

- 1 A debreceni Odeon Színház, a Színház- és Filmművészeti Egyetem, a Freesze Egyesület, a Magyar Táncművészeti Egyetem, a Pesti Magyar Színakadémia, a Debreceni Egyetem és a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kara hallgatóinak közösen színrre állított előadását, Csáki Benedek (rendező-koreográfus) és Ferenczy-Nagy Boglárka (dramaturg-főszereplő) produkcióját 2024. április 19-én és 20-án mutatták be Debrecenben.
- 2 Az épületet úgynevezett mór stílusban, a historizmus és a kezdődő szecesszió hatása alatt tervezte Schmahl Henrik, és az 1890-es évek közepén (1893-ban vagy 1895-ben) nyílt meg orfeumként (1896 és 1898 között Oroszi Caprice). 1899-ben kezdett itt működni a már vetítéseket is műsorára vevő Uránia Tudományos Színház. 1916-tól már nagyrészt, azután 1930-tól teljes egészében filmszínházként működött az Uránia. Ma a felújított termekben az Uránia Nemzeti Filmszínház vetítéseit és programjait láthatjuk.
- 3 Az épület történetére lásd Kelecsényi Kristóf írását (A színházvá lett templom, hg.hu, 2010. július 17), <https://web.archive.org/web/20180328102848/http://hg.hu/cikkek/varos/9726-a-szinhaz-za-lett-templom>
- 4 A KIE 1989-ben újjáalakult, de a Vas utcai épületet nem kérhette vissza (mivel nem egyházként, hanem társadalmi szervezetként került nyilvántartásba). Pályázati úton vidéken jutott ingatlanokhoz, illetve ideiglenesen egy Horánszky utcai székházban működtek, később annak veszélyes műszaki állapota miatt Balatongyöröknön rendezkedtek be. A Vas utcai ingatlanról véglegesen lemondtak.
- 5 A nézőtér befogadóképessége a későbbi átalakítások eredményeképpen 261-re csökkent.
- 6 Ódry Árpád (1876–1937) színházi családba született, Ódry Lehel operanékes és Radeczky Jozefa balerina másodszületett fia volt, és bár ezzel a teherrel is meg kellett küzdenie, a pátosztól mentes színjátás, a nemzeti színpadon új irány, a lélektani realizmus képviselője lett. Igazi, hiteles színészpédagógussá, beszédtanárrá az tehette, hogy született beszédhibáját saját módszerével maga küzdötte le.
- 7 Németül: Guckkastenbühne
- 8 Az 1725 és 1736 között fölépített templomot csak 1763-ban szentelték föl, s miután II. József 1784-ben föloszlatta a rendeket, az épület elvesztette templom-funkcióját. A színházról sorsáról lapunk XI. évfolyamának 5. számában (2015 márciusában) írtunk: Sírátó Ildikó, Requiem? A Várszínház története, 37–40. http://msztsz.hu/wp-content/uploads/2019/03/Szinpada_2015_ma%C3%9Circius.pdf Az épületben a karmelita kolostorba 2019-ben beköltözött Miniszterelnökség számára alakították ki reprezentatív teret, melyben hangversenyeket is rendeznek. Minthogy nem állnak rendelkezésre hiteles tervek vagy dokumentumok, így a lebontott színház belső helyére nem lehetett visszaépíteni egy rekonstruált templomteret.

Elöttem az utódom

Elnézést, hogy címnek egy régi TV műsor címet választottam, de ahogy a tesztelés során készült képekből is kiderül, ez a kifejezés tökéletesen illik ehhez az íráshoz. Néhány éve, az egyik utolsó SceniTech-en láttam a Meyer Sound Ultra X40-es hangfalát, amit a legendás UPA utódjaként mutattak be.

Sajnos akkor és ott meghallgatni nem volt lehetőségem, de erre a körülmények amúgy sem lettek volna ideálisak. Már akkor említettem a gyártó hazai képviselőjét ellátó Chromasound vezetőjének, Makkay Imrének, hogy egyszer szívesen „rávetném füleimet” az új hangfalra. Most tavasszal hívtott Rédei Bálint, a cég vezető tervezője, hogy ez a már-már feledésbe merült kívánságom most megvalósulhat, mert szívesen rendelkezésemre bocsátanak egy pár X40-est egy tesztelés erejéig.

Örömmel fogadtam a hírt, mert úgy gondoltam, ha csak a fele igaz a kiállítás megismert paramétereknek, már az is döbbenetes lenne. Mint elégedett Meyer-felhasználó, tudom, hogy a gyár által közölt specifikációkban nem kell kételkedni, így nagy várakozással tekintettem a tesztre, amelyhez kiváló apropót biztosított a 24. Lamantin Jazz Fesztivál és Tábor, aminek néhány éve színházunk ad otthont. Azt kértem Bálinttól, hogy a hangfalak még a fesztivál előtt érkezzenek meg hozzánk, hogy legyen idő megismerkedni velük, és majd az egy hét éles bevetés után fogjuk visszaadni őket. Válik Lászlóval, a fesztivál vezető hangmérnökével előzetesen egyeztettem a csere tényéről és a tervezett elhelyezésről, mert semmiképpen nem akartam olyan döntést hozni, amivel ő nem ért egyet. A fesztivál idején a Krúdy Klubban zajlott.

Jordán Tamás alapító igazgatónk a Merlin Színház mintájára Szombathegyen is fontosnak tartotta az „agora, fórum, találkozóhely” modell megvalósítását, aminek ideális helyszíne egy olyan kulturális színtér, ami étterem/klub is egyben. Ezért a felújítás során igyekeztünk ennek a feladatnak a műszaki hátterét is megadni. Színházépületünket a korábbi Helyőrségi Művelődési Otthonból alakították ki, ahol étterem is működött, az átalakítás után ebből létrejött új játszóhely sok tekintetben megfelel az elvárásoknak, de sajnos nem lett tökéletes. Az épület sajátosságai miatt nem lehetett itt egy kimagaslóan jó akusztikával rendelkező multifunkcionális teret létrehozni. Tudtuk, hogy a korábban ott használt Nexo Ps 10-es rendszer 1-1 sub 2-2 top felállással hangerőben éppenhogy elegendő, de hangosabb koncerteknél már gyengének bizonyult. Ezért olyan rendszert kerestünk, amelyet egy végleges installációnál függesztve tudunk elhelyezni, és ami nagyobb hangnyomásra képes, mint a Nexo. Jómagam nagyon elégedett voltam a kezdeti időszakban a nagytermi front pozícióban használt Meyer Sound UPJ hangfalakkal, de ott is bebizonyosodott, hogy 2-2 db egy koncerthez szükséges hangnyomáshoz már nem elégséges. Így fájó szívvel elfogadtam kollégáim figyelmeztetését, hogy a hangerőhöz azért kell membránfelület is. A Meyer választékában az eggyel nagyobb, nem 10", hanem 12"-os hangszórót használó UPA 1P-t választottuk a feladatra, ami világszinten is nagyon komoly referenciákkal bír. Az UPA 100x40 fokos tölcéssel rendelkezik, ami ezen a kedvezőtlenül alacsony belmagasságú helyen esélyt adott arra, hogy a kissé előre döntve befüggesztett hangfalak segítségével viszonylag jó lefedettséget érjünk el. Sokat kísérleteztünk a beállításokkal, de végül a hangfalakhoz és az USW sub-okhoz ajánlott analóg processzort elvetettük, és a Yamaha LS9 keverő kimeneteinek beállításával oldottuk meg a mély és a középmagas tartományok szétválasztását. Az eredménnyel így sem voltunk igazán elégedettek, de az építészeti adottságok és a működtetés miatt elfogadott kompromisszumok behatárolták lehetőségeinket.

A júliusi Lamantin Jazz Fesztivál és a velük közös szervezésben megvalósuló év közbeni koncertek idejére, Válik László javaslatára, az étterem bal oldali

Fotók: Simon Ottó

Hátul az UPA, elől az X40 és a subok

hangfalát ideiglenesen állványra helyeztük és előrébb hoztuk. Ebbe a már jól ismert akusztikai környezetbe érkeztek az új Ultra X40-ek, hogy bizonyítsák, mire képesek. Simon Zoltán (Kecske) kollégám jogos kritikát fogalmazott meg a Krúdy Klubban elérhető hangminőséggel szemben, mondván: ezen a helyen az UPA sem tudta igazán kifutni magát. Ezek alapján én is azt gondoltam, hogy ha az „utód” az étteremben bizonyítani tud, akkor valóban egy kiváló hangfállal bővült a kínálat.

Ennél a pontnál persze felvetődik, hogy mi alapján próbálunk megítélni egy hangfalat. Otthon „hifista” módszerrel működik, hogy a jól ismert és bevált teszt zenéinket hallgatjuk. Ha ehhez kellő idő áll rendelkezésünkre, néhány hangfalcseré után reális esélyünk van arra, hogy az adott rendszerben nyújtott hangminőség-változást megítéljük, amit némi óvatossággal általánosíthatunk is. Az első körben, amikor az X40-eket elkezdtük elhelyezni a későbbi koncertekhez, a Krúdy Klubban is ezt a módszert használtuk.

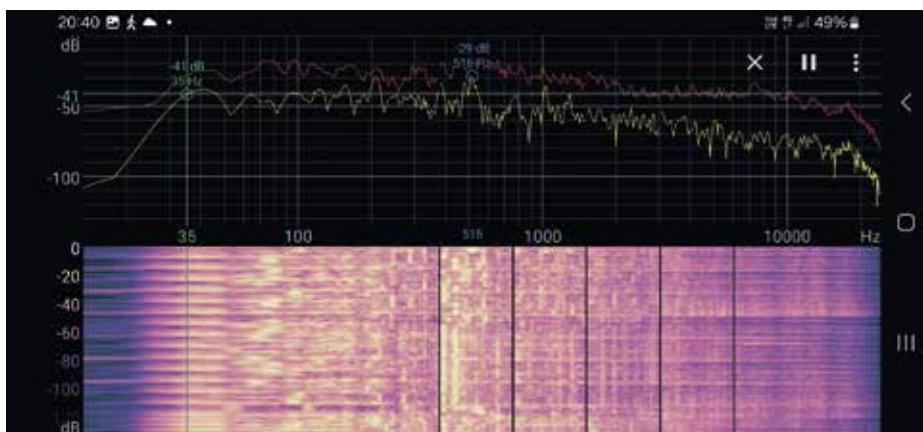
Mindkét X40-et állványra tettük. Pontosabban csak én emeltem fel egyedül, mert kíváncsi voltam, hogy a könnyebb X40-el elboldogulok-e. Mindez azért volt fontos kiderítenem, mert az elődhez tartozó „tudományos” bonyolultságú, szinte bármilyen szögű billentést lehetővé tévő keret nem volt az ergonómia csúcsa, és az állványra helyezést jobb volt két embernek végeznie. Ezzel szemben az új változaton már van szabványos hangfalhüvely, és a hátoldalra került két markolat könnyű mozgathatóságot biztosít.

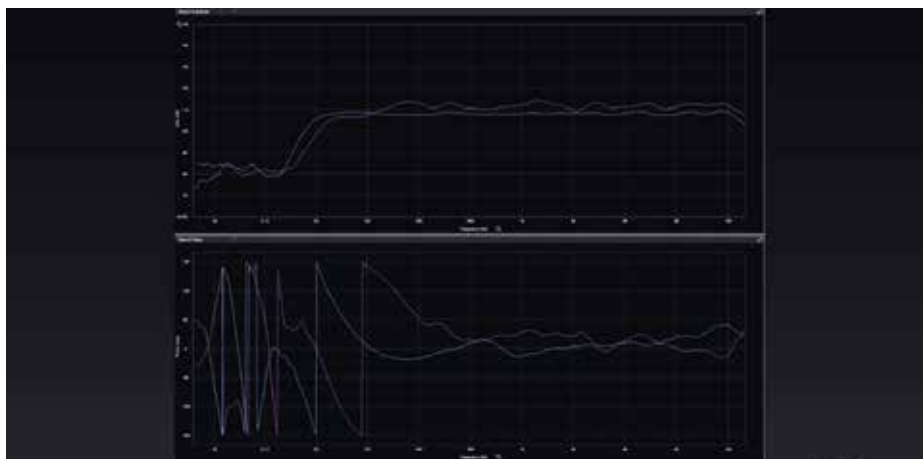
Zajlik a beállítás

Egyértelmű volt, hogy a „top” hangfalak nagyjából ott lesznek, ahol eddig is voltak. Az alapvető változást a meglévő USW sub-ok elhelyezésében hajtottuk végre. Eddig jobb oldalon, kicsit a terem felé fordítva, a fal mellett használtunk egy darabot, idén viszont kipróbáltuk, mi lenne, ha a mély bázis átkerülne jobb oldalra, ami szinte a terem középtengelyére esik, lévén a színpad a jobb hátsó sarokban van. Ez az aszimmetrikus elrendezés beszélgetős rendezvényeknél nem hátrány, de koncertekhez messze nem ideális. Az első kipróbálásnál kiderült, hogy az új pozícióban egy USW nem tud egyensúlyt tartani a „top”

ládákkal. A terem burkolata rezeg, zörög, de nincsen meg az elvárható „alsó támaszték”. Simon Zoltán lényegesen több mélyet várt el, mint én, de szerintem sem volt elégséges, ami hallatszott. Ezért indítványoztam, hogy vessük be a második USW-t is, amit már régóta nem használtunk ott. A megduplázott mélyszekecióival már sokkal jobb hangzást tudunk elérni. Ezek után még némi finomhangolással, a keresztelési frekvencia lejjebb állításával sikerült tovább javítani rajta. Az USW-eket hajtó kimeneten 67 Hz fölött kezdünk vágni, míg a „top” -okat a 60 Hz alatti hangoktól igyekeztünk megkímélni. Ezek után meghallgattunk még több olyan zenét, amit jól ismertünk, és egyetértettünk abban, hogy amit hallunk, az jobb, mint amit itt eddig megszoktunk. Azért sem bántam, hogy itt és ilyen körülmények között zajlott a tesztelés, mert ha bármelyik másik termünkben fülünk, ahol Borsiné Arató Éva által tervezett akusztikai környezet van, akkor azok a hifista finomságok derülnek ki leginkább, amelyek otthon élet-halál kérdései, de egy hangosítási hangfal alapvetően munkaeszköz, amelynek nem ideális körülmények között is bizonyítania kell a képességeit. Egyetértet-

Telefonos mérés-szerűség a keverőpultnál

Gyári specifikáció a frekvencia- és fázismenetről

Előttem az utódom!

Csak annyi csatlakozó, amennyi tényleg kell

tünk, hogy a helyszín adottságai a legnagyobb akadályozó tényezői a hangfal teljesítményének, illetve egy bemért rendszerprocesszorral jelentősen jobb eredményt lehetne elérni. Viszont lineáris hangszín beállítások mellett, a kimeneten lévő EQ-kat is csak keresztváltónak használva, már megszólaltak a zenék! Ezt nehéz bármilyen módon számszerűsíteni, de az, hogy egy hango-sítási rendszeren probléma, kellemetlen érzés nélkül szólaljanak meg igen-csak komoly kihívást jelentő hanganyagok, sajnos még most sem evidens. Az egyik, tesztelésre használt Mozart-ária kezdő 30 másodpercén rengeteg, ré-gebben kipróbált hangfal nem jutott túl. Persze mindig kérdéses, hogy milyen hanganyaggal kell jól szólnia egy rendszernek, hiszen egy színházban gyakor-latilag bármi előfordulhat, amíg egy techno-diszkóban, vagy egy rockklubban erre kicsi az esély. Viszont egy olyan rendszer, amely kamarazenén korrekt és kiegyenlített, csúnyán elvérezhet a „zűzössabb” tartalmaktól. Ez a meghallga-tás üres teremben történt, és csak annyi hangerő mellett, amennyit az adott zene megkívánt, viszont a hangszerhűség, semlegesség, térábrázolás már értelmezhető fogalmak lettek itt is!

Én egy másik napon még további finomításokat végeztem. Egyrészt meg-hallgatva és centiméterrel kimérve beállítottam a szükséges késleltetést a mély és a „top” ládák között. Ez inkább a lelkiismeretnyugtató kategória volt, de kicsi javulást azért hozott. A másik, pénzbe szintén nem kerülő „varázslat” a 230-as csatlakozók fázishelyes beforgatása volt. Ezt otthon a hifi-rendszeren évtizedek óta csinálom, és meglehetősen biztos vagyok a hatásában. Amúgy a Meyer-eken lévő PowerCon csatlakozókon is egyértelműen jelölve van a fázis és a nulla szabványos bekötési helye. Hazánkban is HT dugók használata ese-tében a szabványos bekötésnek 50%-os esélye van, viszont némi időt fordítva a dologra, könnyedén kimérhetjük, mi a helyzet. Egy kollégámnak sikerrel de-

monstráltam az egységesen szabványos bekötés és annak ellentéte közötti különbséget. Ezek után azt gondoltam, megtettem, amire lehetőségem volt, elégedett voltam azzal, amit hallottam, jöhetnek a zenészek!

Az első koncertet a tábor tanári kara adta, akik a hazai jazzélet jeles kép-viselői. A teljesség igénye nélkül: Márkus Tibor zongorán, Csuhaj-Barna Tibor nagybőgővel, Gyárfás István gitárral, Lakatos Ágnes énekkel. Aztán a követ-kező napokban további hazai és külföldi előadók váltották egymást a színpa-don, a legnagyobb érdeklődést nem meglepő módon az angol Ian Siagal blues formációja váltotta ki, ők két gitáralapot használtak egyszerre, és igazán erős, elsöprő erejű koncertet adtak. A Meyerek ennél a gorombább igénybevétel-nél sem „térdeltek be”, bőven felérték az alapokból, a dobokból és a hat útnyi monitorból áradó hangerőt, miközben továbbra sem lett nazális, kellemetlen a hangzás. Könnyű volt dolgozni a rendszerrel, amit kellemesen nyílt hangkép jellemzett, és ritkán kellett komolyabb emelést vagy vágást eszközölni a esa-torna hangszíneken. Ehhez persze kellett egy nivós mikrofonpark is, amit Laci hozott magával. Természetesen rengeteg formáció, hangszer és előadói stílus fellépett a fesztivál alatt: volt vibrafon, hangversenyongora, szinte az összes fűvös hangszer, természetesen nagybőgő és basszusgitár is. A dobosok is na-gyon eltérő stílusokban játszottak, volt, aki seprűvel csak simogatta a cin-tányérokat, és volt, aki rock stílusban rendesen megütötte a dobfelszerelést. Mindezek alapján tehát elmondhatjuk, hogy a hangfalakat sokszínű kihívás elé állítottuk.

És akkor jöhet a lényeg: Válik László sem nyúlt bele a front EQ-ba, ugyanis nem volt rá szükség! A Meyereket lineáris kimenettel használtuk, a sub-ok külön aux úton kapták a jelet, természetesen csak olyan csatornákról, ahol volt értelmezhető mélyhang tartalom. Többen a fellépők és sokan a közönség közül is dicsérték a hangzást, ami valóban jobb volt, mint eddig. Ezt meg-erősítették a koncerteket rögzítő rádiós hangmérnökök is. Tehát a gyár 40. születésnapjáról elnevezett Ultra X40 bizonyította, hogy jobb, mint az előd, ami rendkívül hosszú pályát futott be, és számos rangos elismerést kapott. A fesztivál után fájó szívvel adtam vissza a két hangfalat, és elkezdtem lob-bizni annak érdekében, hogy jövőre immár a hozzá ajánlott sub-okkal, bemért Galileo rendszerprocesszorral megtámogatva, újból meghallgathassam, hogy mennyivel több van még bennük.

Meglepő tény, de megjelenésekor az X40 olcsóbb volt, mint az akkor még gyártásban lévő UPA! A Meyer Sound sok új tapasztalatát beépítette az új szé-riába, amiben a középnyomás tartományt immár két, némileg szögbe fordított 8"-os hangszóró biztosítja. Ezek együttes felülete kisebb, mint az előd 12" hang-szórójáé, de a szolgáltatott hangnyomás azonos mértékű. A frekvencia és a fázis átvitel viszont lényegesen jobb annál. A lesugárzás irányítotttsága és egyenle-tessége is sokat javult, ami jóval tervezhetőbbé teszi az installálást. Az eltérő helyszínekhez való alkalmazkodást jelentősen javítja, hogy a magas tölsére forgatható, így a hangfalak immár vízszintesen is beállíthatók, és ha szükséges, 2-3 darab egymás mellett is elhelyezhető, egyfajta line array-t képezve. Ennek ellenére szerintem a tipikus felhasználási területe a közepes méretű terekben lesz, ahol fontos a magas hangminőség, de nincsen szükség extrém nagy hang-nyomásra. Ideális lehet front L-R pozícióban, vagy effektsugárzóknak, side fill monitornak. Ezzel a hangfállal lenne esély a nagytermünkben egy center bázis kialakítására, ami kiegészíthetné MID fűrtjeinket.

Összefoglalva nyugodtan kijelenthetem, hogy az utód méltó neves előd-jéhez, és komoly kihívást jelent a konkurens gyártóknak. Az X40 a zene olyan dimenzióit képes megszólaltatni, amit egy nivós hifi vagy high-end kategó-riájú hangfaltól várhatunk el, olyan átvittel, ami egy stúdiómonitornak is beesületére válna, és mindemellett 138 dB maximális hangnyomásra is képes. A gyári katalógus adatai ezúttal sem bizonyultak valótlanoknak, a kapott élmény igazolta őket.

Simon Ottó

ELATION
PROFESSIONAL

luminis

KL PROFILE FC

Széles zoom tartomány 6° to 50°

Beépített írisz

10.000 lumen fényáram

RGBWA LED modul

Forgó gobó tartó 10 darabos üveg gobókészlettel

93.5 CRI színvisszaadás

SpectraColor
BROUGHT TO LIGHT

KL SERIES

Nagy fényerejű, magas színvisszaadású csendes profillámpa színházi környezetbe tervezve, kiváló késeléssel.

Opcionálisan rendelhető fresnel előtétlencsével.

Filmzenei koncert 2024, Zalaegerszeg

A filmzenei koncert Zalaegerszegnek mára már meghatározó nyáresti rendezvénye lett, ahol a legnagyobb filmszlágerek csendülnek fel élőben szimfonikus zenekar előadásában. A Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekart az idei koncerten Pejtsik Péter vezényelte, a hangtechnikai részt az Audmax Kft. biztosította. Tóth László, a szimfonikus zenekar vezetőjének és a szervező stáb tagjának rövid beszámolója a koncertről:

Idén negyedik alkalommal rendeztük meg az eseményt, amelyet minden évben nagy érdeklődés övezett. Az első koncertre 2021-ben került sor, akkor még a koronavírus-járvány miatt korlátoznunk kellett a nézőszámot, mindössze 500 fő hallgathatta az előadást. Egy évvel később már Zalaegerszeg fő terén, a Dísz téren tarthattuk meg a programot. A résztvevők száma minden várakozást felülmúlt, ám mi, szervezők, technikailag sajnos nem megfelelően készültünk fel az eseményre, így a közönség kétharmada számára élvezhetetlen volt a hangzás, ők a koncert közben el is mentek. 2023-ban a város egyik nagy fesztiváljának keretén belül tartottuk meg a rendezvényt. Sajnos itt is ugyanabba a hiányosságba ütköztünk, mint egy évvel korábban, tetéve azzal, hogy a programsorban kevesebb beállási idő volt, így a meglévő technikából nem sikerült kihozni a maximumot. Idén, számítva a 4-5 ezer fős közönségre, a rendezvény technikai kiszolgálását teljesen új alapokra helyeztük: Ditzmann Tamás hangmérnök segítségét kértük, aki elfogadta a felkérést.

Véletlenek találkozása – a koncert a hangmérnök szemével

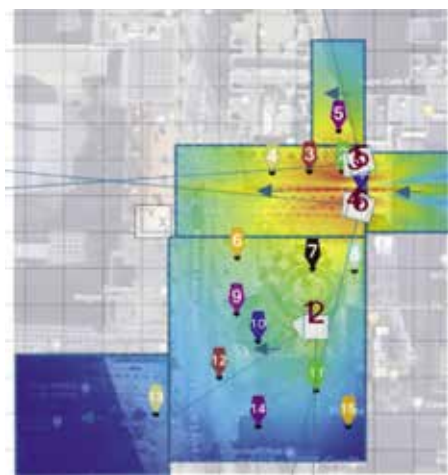
„Tóth László, a zenekar vezetője kért fel, hogy hangmérnökként vegyek részt az eseményen. Örömmel mondtam igent. Csodás dolog, amikor megkeresnek egy-egy izgalmas feladattal, és az egész folyamatot szerencsés éggállás kíséri. Az egész örömfaktort fokozta, hogy a karmester Pejtsik Péter lesz (ismét egy kis ajándék).

Hosszas egyeztetések következtek, helyszínbejárás stb. A vége az lett, hogy az Audmax Kft., a dB Technologies cég magyarországi képviselője technikai segítséget nyújtott a rendezvénynek. A hely (Dísz tér) adottságai és az extrém nézőszám miatt ez szükséges és indokolt is volt.

Kovács Dénessel közösen álmotunk egy installt, és utólag mondhatom, hogy remekül sikerült a megvalósítás is. A koncert nem igényelt nagy sub tartományt, de viszonylag nagy területet kellett homogéne lefedni. Ezt 2-2 VIO S218 ládával tudtuk megvalósítani. Persze ehhez hozzátartozik,

Fotó: PEZZETA UNGERÓ

hogy a top szekciói VIO L1610-ből (8-8db) állt, mely már 56Hz-től szól. Az oldalra szólást a VIO X310 oldotta meg kiválóan.

A tervezés nem a gyári tervező szoftveren történt, mert bár a feladatát tökéletesen teljesíti a saját tervező, de az Ease Focusszal több a lehetőségünk, és sokkal finomabb tervezést tudunk készíteni. A kinyerhető kísérődokumentum is nagyobb részletességű végeredményt ad. A gyár nagyon precíz gll fájlokat biztosít. Természetesen a dB Technologies Composerrel (a gyári szimulációs programmal) is

ezeket az eredményeket kapjuk, ám a kísérő dokumentum részletesebb a másik programmal.

A rendszer vezérlését az Aurora Net nevű szoftverrel tudjuk elvégezni. Az eszközökben saját dsp-k működnek, és ezeket tudjuk manipulálni ezen a felületen. Ebben a programban a teljes monitorozás és processzáls történik. A felügyelet a teljes felszerelésen előre tervezhető, helyszínen szoftveresen párosítható, és utána nagyon egyszerűen vezérelhető. A tervezésre fordított idő meghálálja magát, gyors és igen könnyű beüzemelését tesz lehetővé. A rendszer teljesen fázisköherens, így tökéletesen egészítették ki egymást.

Szimfonikus zene esetén nem elvárás a nagy hangerő, de képzeljük el a *Star Wars*-t, a *Rocky*-t, vagy még sok más filmszláger megfelelő dinamika és hangerő nélkül.

Érdekes élmény volt a hangrendszer telepítése. Az eszközöket egy kiváló munkatárs (Móré Lajos, HM Kft.) telepítette. Egyedül szállította, pakolta. Megkaptam a fokolásra vonatkozó leírást, minket elzavart, hogy ne akadályozzuk a munkában (csodálkozva vettük tudomásul, és bár vonatkozta, de csak távolról figyeltünk). 25 perc, kábelezéssel, fokolással/oldal. Ez mindenképp kívánja a csodálatunkat: összesen egy óra elég volt egy embernek a teljes felszerelés installálásához, az autóról való lepakolással együtt!

A felszerelés remekül helytállt. Öröm volt vele dolgozni. Minden kis mozdulatra (bármilyen processzáls) azonnal, igen érzékenyen reagált. A végeredmény, hogy jövőre is visszavárnak.”

A visszhang

Ditzmann Tamás kiváló munkájának és az Audmax igen magas minőségű hangfalainak köszönhetően jelentős áttörést sikerült elérni. Rengeteg a pozitív visszajelzés. Rendezvényszervezőként azt tapasztalom, hogy a hangosítást a közönség általában leszólja, jobb esetben nem tesz rá megjegyzést. Ez után a koncert után azonban nagyon sokan dicsérték a hangzást. Talán a legkomolyabb visszajelzés mégis az, hogy a teljes közönség a koncert végéig a helyszínen maradt, ami egyértelműen annak köszönhető, hogy a tér valamennyi pontján élvezhető volt az előadás. Ezt magam is megerősíthetem, hiszen végigjártam a helyszínen minden pontját. Az arányok, a hangszínek szépek voltak, a szólókat mindig lehetett hallani.

A szervezők nevében ezúton is nagyon köszönjük Ditzmann Tamásnak és az Audmax Kft.-nek a szakmai, technikai segítségét! Bízunk benne, hogy jövőre ugyanezzel a csapattal, ugyanilyen minőségben szólalnak meg a népszerű filmszlágerek.

Tóth László

Ha a hegy nem megy...

Kis hazánkban pezsgő színházi élet folyik. Elég csak a színtársulatok és az előadások kavalkádjára egy pillantást vetni, látható, hogy ebben az iparban nincs megállás. A dömpingszerű forgatagban a perifériára szorulnak a kulturális élet napszámái, a folyamatos üzemet biztosító műszaki személyzet.

Van a színházi, szórakoztatóipari üzemnek egy olyan szakága, amely – véleményem szerint – az alkotói közösség részét képezi, de csak kis számú példát tudok felhozni a világítási szakemberek munkájának elismerésére. Ez a „háttérszakma” jó szemet, kreativitást, szépérzékét, komoly műszaki hozzáértést igényel, amit folyamatosan ápolni, fejleszteni kell. Ezeknek az értékes képességeknek a fenntartásához és fejlesztéséhez folyamatos tájékozódás szükséges. Erre számos lehetőség kínálkozik, melyek az egyéneket saját ismeretanyagát bővítik, ilyenek például a szakmai kiállítások. A külföldi események természetesen tárt karokkal várják az érdeklődőket és szakembereket, ezeken szemelvényes módon bővíthető az ismeretanyag. Az elmúlt években mi is számos ilyen kiállításon vettünk részt, ahol mindig öröm volt összefutni a kollégákkal. Néhány perces, a legalapvetőbb témákat érintő beszélgetésre mindig jutott idő, ám igazi szakmai eszmecsere soha nem maradt igazán lehetőség. Ez rendszerint hiányérzetet hagyott a találkozó után. Hiányzott a leülős, kivesézős, egy teli pohár társaságában töltött oldott hangulat. A Covid-járvány előtt a Magyar SzínházTechnikai Szövetség kiállítási formában lehetőséget biztosított a színpadvilágítási (és egyéb) szakiknak a találkozásra, egy kötetlen tréceselésre, ami nem csak az eszközismeretet bővítette, hanem segítette megismerni egymást, az elért sikereket és a megtapasztalt kudarcokat. Az utolsó kiállítás óta nagyon sok idő telt el, és a pandémia eléggé átrendezte az emberanyagot, sokan kiszálltak, új emberek jöttek, szinte egy teljesen új generáció került a fényszabályzó pultok mögé – és nem csak oda. Az összetartás nagyon hiányzott a „fényesek” életéből. Találkozási lehetőségek híján mindenki jóformán csak a saját kis „szemétdombján” kapirgált.

Valamikor kora tavasszal, vagy inkább év elején kezdett érelődni egy ötlet a fejünkben – persze hallgattunk a külhoni képviselőtekrre is, hogy toljuk az arcokba a termékeket –, hogy össze kellene hozni egy eseményt, ahol találkozhat régi és új, fiatal pályakezdő és „vén” róka, akik ugyanazt a verket tolják. Nem utolsó sorban összeismerkedhetnének egymással a műfaj más-más szegmensében dolgozók, enyhítendő a pályára jellemző szakemberhiányt. Az ötlet megszületett, és mint minden újszülöttnak, nevet kellett adni neki. Elindult az ötletelés, mi is lenne elég csábító, ami felkelti az érdeklődését a célközönségnek, bevonzza a szakmabelieket, és nem utolsó sorban ránk is jellemző. A több órás formázgatás eredménye végül is úgy érzem, elég jó lett:

legyen ránk jellemző: **Pelyhe!** Ez pipa, ennél nincs ránk jellemzőbb adat a szakmában. Az egyik kedvence cégünk, a Claypaky felajánlott demó anyagot és emberi támogatást, amikor említettük nekik a terveinket. Megvan a második kritérium: keltsen érdeklődést: **Paky!** Ha már vendégeket várunk, illik megkínálni őket: a harmadik a csábítás: **Pizza!** A vonzerő már nem is volt kérdés: negyedik feltétel a névben: **Party!**

Az elnevezés ütős lett, csak kissé hosszú, némi nyirbálás után a névreform eredménye **PPPP.** Rövid, frappáns, és még rövidebb is tud lenni: **4P.** Egy fontos dolgot kellett még kitárolni: az esemény napját. Ez sem volt oly egyszerű, mert jó néhány feltételnek kellett megfelelni: a színházi, a rendezvényes, a szolgáltató, a TV-s és a többi mellékági világosító is érjen rá. Ja, és ne legyen a közelben olyan koncert, ami érdekelheti a minket érdeklő embereket. A választás végül egy gyönyörű

keddi napra esett (június 11, délután 4-től a végéig, ami nyitott volt). Nyár eleje, ilyenkor a színházak általában már készülnek a kőszínházi leállításra. Kedd a „rockszakmában” azt jelenti, hogy a hétvégi buli letudva, kamion kipakolva, a következő csak legközelebb esütörtökön indul, addigra ki lehet pihenni a PPPP-t is. És főleg mindenkinek jó a „gyere és legyél, mindegy, mikor jössz és meddig tudsz maradni”.

Kezdődhet a megvalósítás, a kampány, hogy ne csak hárman ücsörögjünk a kiválasztott napon. Attól a naptól kezdve nálunk a csapból is ez folyt: „gyere, június 11, jó lesz!” Ahogy közeledett a dátum, úgy fokozódott nálunk az izgalom. Lassan beérkeztek a szükséges készülékek, kiválasztásra kerültek a hangulatért felelős kiegészítők. A remény, amit az érdeklődők számának előjelzéséből merítettünk, arra is rávett minket, hogy átrendezzük a tíz éve változatlan fogadóterületet, és így nagyobb helyet szorítsunk a rendezvény résztvevőinek. Ez jó döntésnek bizonyult, azóta is ámulva jönnek be az ügyfelek, akik nem voltak a partyn. Az utolsó nap az iroda gyönyörűen és szakmai csemegékkel fel lett díszítve, a fogóanyag betárazva, az ajtók nyitva.

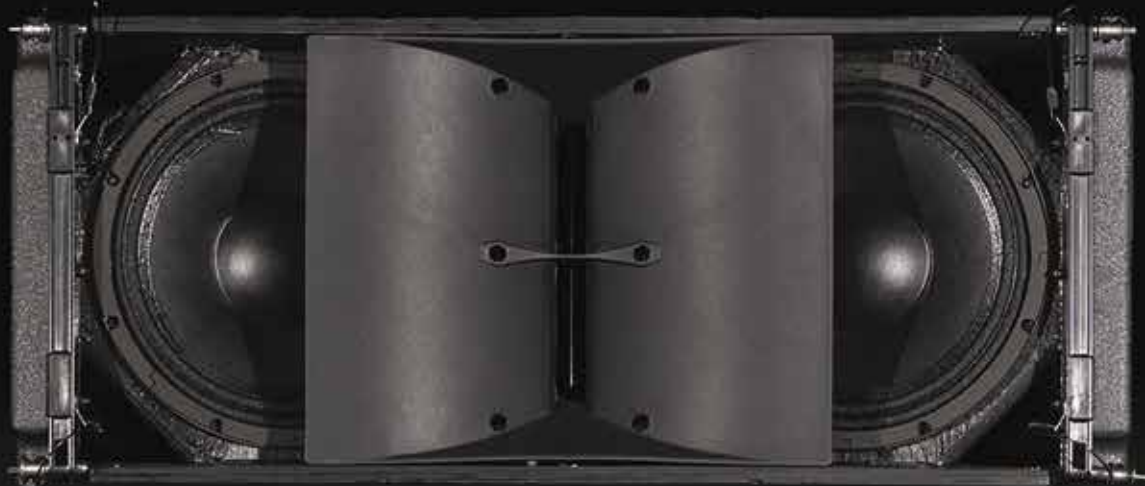
Eljött a nagy nap, az idő szép, a délután kellemes nyári estébe fordult. Jó érzés volt, hogy az első emberek, barátok már a tervezett kezdés előtt megérkeztek, és ez a beáramlási tendencia az egész napra jellemző maradt. Szép számmal összegyűltünk, jöttek a budapesti és a vidéki színházakból, az amúgy egymással versengő „rental” világból, szinte az összes szakmai bugyorból, és olyanok is, akik ugyan már semmilyen módon nem kapcsolódnak az iparhoz, de régebben a részesei voltak. Elmondható, hogy ami az alap célkitűzés volt – hogy végre egyszer a mi kis zárt világunk képviselői nyugodt körülmények között tudjanak egymással beszélgetni, élményeket, tapasztalatokat, megoldásokat, átbeszélni, megosztani –, maximálisan meg is valósult. Új és hasznos ismeretségek kötődtek, amelyeknél sikerült bábáskodni, ezek remélhetőleg tovább nemesítik a híret ennek a szép szakmának.

Végezetül, de nem utolsó sorban egy kis ’színes’ azoknak, akik lemaradtak. Mire ezt olvassátok, már ismét lezajlott egy szakmai jellegű összeborulás, ami csak miattatok, és csak nektek van összehozva. Az Abrak a „DAB”-ra, Szín Orgia a szórakoztatóipar felvilágosult társadalmának új fóruma kíván lenni, amit mi, „pelyhések”, a lehetőségeink szerint igyekszünk tradícióvá érlelni.

Jerzsa Attila

V.O. L1610

ASTONISHING 3-WAY POWER

TELJES HÁLÓZATI
FELÜGYELET AURORA
NET-TEL

HÁROM UTAS
ASZIMMETRIKUS
DESIGN

CLASS-D DIGIPRO G4
1600 W RMS AMPLIFIER

MF/HF (coaxial):
1x 1.4" exit
4" v.c. MF
2.5" v.c. HF

NEODÍMIUM HANGSUGÁRZÓK

KOMPLEX RIGGELÉSI LEHETŐSÉGEK

LF:
2x 10" woofers
2.5" v.c

Audmax Kft.
1107 Budapest,
Fogadó utca 3.

dBTechnologies

www.dbtechnologies.com

A jövő nyitva áll – A Cameo bemutatta az ORON® H2-t, a világ első IP65-ös hibrid mozgófejes lámpáját foszfor-lézer erőforrással .....

Az ORON H2-vel a Cameo bemutatta a világ első IP65-ös foszfor-lézeres erőforrással ellátott hibrid mozgófejes lámpáját. A reflektor, a spot és a wash kombinációjával, valamint a lézeres mozgófejekhez képest páratlan zoomtartományával az ORON H2 különösen sokoldalúan használható közepes és nagy színpadokon – beltéren és kültéren egyaránt. Lézer technológiájának köszönhetően az ORON H2 a jövőbe mutató és fenntartható alternatívát

jelent a kisüléssel rendelkező lámpák 2027-től esedékes uniós betiltására. A Cameo ORON H2 alapja egy 260 wattos foszfor-lézer erőforrás, amely a 480 wattos osztályba tartozó kisüléssel rendelkező lámpák energiatakarékos, hosszú élettartamú helyettesítőjeként működik. Az ORON H2 lézere 20 méteres távolságból is hatalmas, 330 000 lux fényteljesítményt nyújt, és rendkívül keskeny, 0,6°-os minimális sugárzási szögét biztosítja, amelyet sugárszűkítő használata nélkül ér el. A rugalmas hibrid felhasználás érdekében az ORON H2 a piacon kapható más lézeres mozgófejekhez képest nagyobb, akár 32°-os zoomtartományt kínál, így a

gobo kivetítések és egyéb effektek is gond nélkül megvalósíthatók.

19 fix és 12 forgó gobóval – valamint két kombinálható effekttárcsával, hat prizmával, ovalizátorokkal és frost filterekkel – ez a lézeres mozgófejes lámpa nem hagy kívánnivalót maga után, ha kreatív fénytervezésről van szó. A CMY színkeverés hozzáférést biztosít a felhasználók számára a teljes CMY színtérhez, beleértve a fehéret is, lineáris CTO korrekcióval kiegészítve.

Az ORON H2 egy különösen kompakt mozgófejes lámpa, amely mindössze 32 kg-ot nyom, így gyorsan és egyszerűen kezelhető és beállítható. IP65-ös védettségű készülékként a hibrid lámpa teljes egészében alkalmas kültéri használatra is. A felhasználók a vezérléshez az összes piaci szempontból releváns technológiát és protokollt felhasználhatják. DMX/RDM, Art-Net, sACN, W-DMX és CRMX áll rendelkezésre. A biztonságos szállítás érdekében a Cameo az ORON H2-t méretre szabott, ütésálló szállítóláda-betéttel együtt hozza forgalomba. A Cameo termékek hazai forgalmazója az ElimeX Kft.

További információ:
www.elimex.hu

Újabb wash megoldásokkal bővült a Maverick család .....

Korábbi cikkünkben bemutattuk a Chauvet Professional Maverick család két új tagját, a színházi felhasználásra megalkotott Silens 2X és Silens 1X mozgófejes profil fényvetőket. A Maverick széria két csoportja, a beltéri használatú Force és a kültéri felhasználásra kialakított, időjárásálló Storm tovább gyarapodott egy-egy új családtaggal, amelyek szintén a jellemzően színházakban használt lámpatestek skáláját szélesítik.

Annak ellenére, hogy a nagy népszerűségnek örvendő, több fényforrású, sokféle méretű és kialakítású wash fényvetők a legtöbb felhasználói környezetben kielégítik a tervezők és operátorok igényeit, színházban történő alkalmazásukkor mégsem teljesítik be maximálisan a wash

lámpákkal szemben támasztott követelményeket.

A színházi szakemberek növekvő igényeire reagálva a Chauvet Professional fejlesztői megalkották a két, klasszikus felépítésű, színházi lámpaparkba remekül illeszkedő, fresnel lenses Force 2 Solowash és Storm 4 Solowash fényvetőket. A lámpatestek fejlesztésénél alapkonceptió volt, hogy mindkét termékeslád tagjai közé simán illeszkedjen intenzitás, színhőmérséklet és azonos árnyalatokra keverhető színek tekintetében. Fényforrásuk egyetlen hidegfehér LED, amely a Force 2 Solowash esetében 480W teljesítményű, közel 31 000 lumen kilépő fényáramot, míg a Storm 4 Solowash 1250W teljesítményű fényforrással 78 000 lumen feletti fényáramot produkál. Mindkét lámpatestre jellemző a CMY színkeverés mellett a fokozatmentesen alkalmazható CTO korrekciós szűrő, amellyel a fénycsóva színhőmérsékletét 7000K feletti értékről 3000K-ig szabályozhatjuk. A lámpatesteket változatos geometriai alakzatokat megformáló gobókészlettel látták el, amelyeknek köszönhetően az egyébként teljesen homogén, mosottan vetített szabályos kör helyett egyedi alakzatokat hozhatunk létre. Ezen felül a Storm 4 Solowash-ba egy animációs tárcsa, illetve – ha a geometriai formákat kirajzoló gobók nem lennének elegendőek a kívánt forma eléréséhez – egy négy pengéből álló késrendszer is bekerült, ezzel

lehetővé téve a még változatosabb effektek és formák kirajzolását. A Force 2 Solowash funkcióinak repertoárját gazdagítja még az öt lapból álló prizma, egy írisz, valamint egy fókusz funkció a minták mosottságának további állíthatóságára.

Az új fényvetőkre jellemző a kamera-barát PWM frekvencia állíthatósága, a lámpatest pozíciójához automatikusan igazodó kijelző orientáció, az üzembiztos Ethernet kommunikáció, amely feszültségkimaradás, vagy lámpa hiba esetén is biztonságosan továbbítja a vezérlőjelet.

Vezérlésük a hagyományos DMX mellett történhet az Ethernet alapú sACN, illetve Art-Net protokollokon keresztül, illetve a beépített W-DMX vevő alkalmazásával vezeték nélküli jelátvitellel. A lámpatest funkcióinak beállításai nem csak a helyi menüből, hanem az RDM protokoll segítségével, távolból is végrehajthatók.

További információ:
www.chromasound.hu

Meyer Sound ULTRA-X80 – az ULTRA-X család megérkezett a nagyobb színpadokra! .....

Alacsony tömegű, könnyen függeszthető hangszugárzó, mely kivált akár egy kisebb line-arrayt is. Az ULTRA-X80 sokoldalú pontforrású hangszugárzó az ULTRA-X családban megismert és megszeretett akusztikus tulajdonságokra, valamint az úttörő PANTHER nagy formátumú, lineáris line-array rendszer mögött meghúzódó technológiai újításokra épít. Példátlan pontosságot, teljesítményt, és tisztaságot kínál egy kompakt, egyszerűen telepíthető csomagban.

Mint minden Meyer Sound hangszugárzó, az ULTRA-X80 is a frekvenciaválaszra, a fáziskoherecióra és a hanghűsítésre összpontosítva illeszkedik a Meyer Sound ökoszisztémájába. Az ULTRA-X80 és ULTRA-X82 alapfelszereltségként kínál analóg és MILAN esatlakozást, ezáltal lehetővé téve az egyszerű jel elosztást és a telemetriai adatok begyűjtését a Meyer Sound díjnyer-

tes Nebra szoftver platformjának segítségével.

„Az ULTRA családunkkal bizonyítottuk, hogy miként hasznosíthatjuk akusztikai újításainkat, a PANTHER-rel pedig megmutattuk, hogyan tudunk újraszámolni és hihetetlen teljesítményt biztosítani kompakt méretben. Az ULTRA-X80 mindkét világ legjobbja-it képviseli; osztályteremtő eszköz” – nyilatkozta Andy Davies.

„Sok olyan magas SPL-t igénylő alkalmazás létezik a világon, ahol a két-, három- vagy négy modulos line-array fűrtök jelentették a megoldást, mivel a hagyományos pontforrás termékek egyszerűen nem tudták biztosítani a szükséges lefedettséget és teljesítményt” – mondja Davies. „Az ULTRA-X80 sokkal egyszerűbb, költséghatékonyabb módszert kínál ezen esetek megközelítésére, anélkül, hogy a teljesítmény veszélybe kerülne.”

A technika számokban: 2x12”+1x4”, 95°x40° / 50°x40°, 141 dB max. SPL, 59 kg.

Legyen szó akár nézőtéri fő hangrendszerrel, akár combosabb monitor (sidefill) igényről, akár subokra halmozott közeltéri sugárzókról, az ULTRA-X80 kompromisszummentes megoldást kínál.

Rédei Bálint balint@chromasound.hu +36 30 523 7383

További információ:
www.chromasound.hu

MuxLab termékek a Chromasoundnál

A Chromasound AV disztribútor eszközökkel bővítette kínálatát. A kanadai MuxLab cég elsősorban minőségi, de remek ár-érték arányú

eszközeivel arathat osztatlan sikert a hazai piacon. A kis „problémamegoldó” eszközöktől a strapabíró broadcast megoldásokig a MuxLab portfóliójában szinte biztosan rendelkezésre áll eszköz a feladat elvégzéséhez!

- HDMI megoldások: Klasszikus HDMI hosszabbítók, elosztók (splitters), hagyományos és prezentációs bemenetválasztók (switchers), komplex mátrixok, multiviewer-ek, hang leválasztók (de-embedders) és injektálók (embedders), KVM switchek, fali és asztali bemeneti panelek, de mindig egy kis unikum funkcióval megfűszerezve! Kimondottan izgalmas az integrált audio de-embedderrel rendelkező, 5x1 prezentációs switcher, mely többek között laptopot tölteni képes USB-C bemenettel és közvetlen HDBaseT és Dante kimenettel is rendelkezik!
- HDBaseT eszközök: A HDBaseT technológia lehetővé teszi több jel, így a video, audio, Ethernet, vezérlőjelek és akár a tápellátás egyetlen kábelen való továbbítását akár 100 méteres távolságig. A MuxLab HDBaseT eszközei megbízható megoldást kínálnak bármilyen ipari vagy kereskedelmi alkalmazáshoz. Elérhető többféle, eleve HDBaseT kimenettel rendelkező mátrix a kínálatban, így nem szükséges rögtön egy konverter-erdővel indítani a videotechnikai állásban...
- AV over IP: A MuxLab AV over IP megoldásai lehetővé teszik az audio- és videójelek hálózaton keresztüli továbbítását. Az IP-alapú rendszerek rugalmasságot és skálázhatóságot biztosítanak, így ideálisak olyan területeken, ahol

sok kijelző vagy forrás található, mint például sportbárok, éttermek vagy nagyvállalati környezetek. A különböző családok eltérő tömörítést (MJPEG, JPEG2K 4:2:0, JPEG2K 4:4:4, H.264, SDVoE, SMPTE2110) alkalmaznak, így mindig az adott igényeknek és hálózati struktúra/kapacitás függvényében választhat a felhasználó. Az egyedülálló Muximus hálózati kontroller pedig teljes felügyeletet biztosít a felhasználó számára.

- Videokonferencia rendszerek: A cég videokonferencia rendszerei kompatibilisek a legnépszerűbb platformokkal, mint például a Zoom, Microsoft Teams vagy a Google Meet, de választhatjuk a cég saját MuxMeet nevű felületét is. A BYOD (bring your own device) szemléletű eszközök nem kötik meg a felhasználó kezét, hogy milyen távrecsegő platformot használjon. Kis-közepes tárgyalókban kimondottan ügyesen

forogtja a „szemét” a Videobar, mely egyben hangszóró, mikrofon, és a mikrofontomb által vezérelt, beszélőkövető kamera.

- Digital Signage megoldások: Kevés gyártó képes arra, hogy mindössze egyetlen Ethernet kábelen tudjon élőképet és DS tartalmat is eljuttatni a végpontig, de a MuxLab termékei ezt lehetővé teszik. A rendszer futhat lokális tartományban, de akár nagyobb kiterjedésű, felhőalapú (előfizetéses) rendszerek is építhetők!
- Kollaborációs eszközök: A Barco ClickShare eszközeit szinte mindenki ismeri, iparági sztenderdnek számítanak. Ehhez hasonló funkciókat is biztosít a kétféle ShareBase és a különböző csatlakozójú, akár USB-C-s adók, melyek natív módon képesek vezeték nélküli kép- és hang továbbításra. Azonban kellően okos eszközről (modern laptop, tablet, telefon) a különféle –Cast és AirPlay funkciókkal közvetlenül (dongle nélkül) is küldhetünk tartalmat a ShareBase-re, annak jegyzetelő és whiteboard funkcióiról már nem is beszélve.
- Broadcast megoldások: a MuxLab műsorszóró eszközei tökéletesek professzionális audio- és video átvitelhez. A cég kínálata magában foglalja a magas minőségű konvertereket, osztókat, és hosszabbítókat, amelyek könnyedén integrálhatók stúdió környezetekbe. Ezek a megoldások biztosítják a kiváló jelátvitelt és megbízhatóságot, amit a broadcast iparág megkövetel.
- Dante megoldások: Fali (akár mikrofon jelszintű) XLR/Bluetooth bemenetek, DSP-s mátrixok, AVIO-szerű (de nem csatlakozó kitérős) I/O megoldások, végerősítő és PoE táplált, DSP-s álmennyezeti és oszlop sugárzók adják a kínálat gerincét. Utóbbiak megdöbbentően jól teljesítenek (amennyiben megfelelően erőteljes előtűk a PoE switch), javasoljuk őket meghallgatni! Kérdéseikkel keressék Gallai Gábor termékfelelős kollégánkat a gallai@chromasound.hu címen.

További információ:
www.chromasound.hu

Az állami támogatásról

Harminc év után

Sokan bíznak benne, sokan nem, hogy a közösségi támogatás sokáig megmarad a kultúra (benne a színházak) finanszírozásában. Ahhoz, hogy rendszerszerűen áttekinthessük témánk szakterületeit, szükségesnek tartjuk, hogy szisztematikusan elemezzük a Négy Motivációt, a Támogatás Négy Modelljét és a Négyes Szereposztást.

Motiváció 1.

Harminc évvel ezelőtt, 1994-ben felkérést kaptam Vitányi Ivántól, a *Kultúra és Közösség* főszerkesztőjétől, hogy írjak egy cikket a színházgazdaságról. Örömmel tettem eleget a felkérésnek, hiszen olyan szaktekinetélyek szerepeltek a mutatóanyagban, mint Bába Krisztina, Bujdosó Dezső, Földiák András, Szabó István, Vitányi és mások. Ma már nehéz lenne kideríteni, hogy az állami támogatásról írt cikk, vagy a színházgazdaságról szóló könyv 4. előadása jelent meg előbb, de egy biztos: a két mű hasonló szöveggel jelent meg.¹ Cikkszemben² a harminc évvel ezelőtti írásom tartalmát igyekszem összehasonlítani, módosítani jelen írás tartalmával és az általam remélt valósággal.

Motiváció 2.

A Magyar Közgazdasági Társaság Kultúragazdasági szekciójának megalakítására az Operaház gazdasági igazgatói irodájában került sor. Részt vettek rajta: Horváth Sándor közgazdász egyetemi oktató, Horváth János közgazdász, országgyűlési képviselő, Daubner Katalin közgazdász egyetemi oktató, és a szerző.

Motiváció 3.

Ezen és más alkalmakkor hallgattam Horváth J. előadásait, amelyek – ha nem is közvetlenül az állami támogatásról szóltak – néhány okos meglátással helyre tették csapongó gondolatainkat. Olyan ízesen, okosan fejtette ki véleményét, hogy úgy éreztük, újra kisdíjak vagyunk.³

Motiváció 4.

A legerősebb motivációt a napi színházi munkám jelentette, amely naponta kényszerített arra, hogy döntsek az állami támogatás felhasználásáról, még akkor is, ha hiányoznak a döntéshez szükséges információk. Különösen igaz volt ez az Operaháznál, ahol az éves költségvetés elosztását sokféle érdek mentén kellett úgy megoldani, hogy a különféle szakmai karok, érdekeltségi és ellenőrzési szervezetek is elégedettek legyenek.⁴

A Négyes Motiváció hatására a továbbiakban elkészítjük az állami támogatással kapcsolatos modellek szereposztását, amelyek folyamatként

mutatják be az állami támogatás létrejöttét, elosztását és felhasználását.

A Kettős Élvezet Modell

Az emberek többsége úgy véli, megérdemli, hogy kedvezményesen kapjon színházjegyet, az állam által támogatott jegyáron. Ebben az esetben a támogatást a teljes adófizető közösség fizeti, kivéve az adót nem fizetőket. Még a nyugdíjazásom és a koronavírus előtt éppen a Menza Kávéházból⁵ jöttem ki egy kollégámmal, amikor hirtelen megfogalmazódott bennem e rendszer furesasága: „*Morálisan helyesnek tartod, hogy azok fizessék meg a színházjegy árát, akik nem járnak színházba? Azoknak, akik kétszeresen is élveznek: egyrészt a színházi élmény, másrészt az olcsóbb helyár által.*”

A Modell hátránya: azok fizetik meg a színházjegy árát, akik adót is fizetnek, és színházjegyet is vesznek. Előnye: erőteljesen csökkentett színházjegyre van lehetőség.

Az Elosztási Alku Modell

Szerintem így helyes: aki dolgozik, az adózik, és adójából az állam támogatja a színházakat. Hogy mennyi ez a támogatás, azt az Országgyűlés határozza meg, amely az éves és módosított költségvetést elfogadja. Az elosztás módját és nagyságát a színházi érdekeltek próbálják módosítani⁶ – általában sikertelenül – a művészek, a politikusok és a pénzemberek javára.

A Teljesen Független Modell

Valamely elosztási metódus alkalmazásával az éves állami támogatás elosztása. Különböző Teljesen Független Modellek vannak, amelyek többségükben az egyes színházi típusok eltérő kiadási szükségleteit modellálják.

A Teljesen Szabad Modell

Szinte lehetetlen a megvalósítása. Gondoljunk arra, hogy szükséges az éves állami támogatás meghatározása, majd annak valamilyen módszer szerinti elosztása. Többen úgy gondolják, hogy az éves költségvetést nem az államnak, hanem valamilyen szervezetnek kellene elosztania.

Előnye a szakmai szempontok erős érvényesítése, hátránya a belső lobbikra tekintettel ugyanez.

A Négyes Szereposztás

Legfontosabb szereplői: az Állam, a Nézők, a Színház és a Szponzorok. Sokan úgy vélik, hogy a szálítónak is szerepet kellene adnunk, hisz szerepük egyre nagyobb a színházi gazdaságban.

Az Állam legfontosabb kapcsolata a Színház, amely a Nézők után a legnagyobb pénzüsszeget forgatja. Az Állam hagyományosan a legnagyobb hatalmi centrum.

A Nézők rendelkeznek a legtöbb pénzzel, emiatt is „megérdemelnék”, hogy a szerepük megnövekedjen.⁸ Ugyanakkor pénzügyi helyzetük az Állam likviditásától függ.

A Színház helyi hatalmi központ, amely egyben a szakmai tevékenység megszervezője. Az Államtól kapott pénzeszközök nagysága miatt a függősége erősen befolyásolt.

A Szponzorok ma még csak elenyésző nagyságban és arányban vesznek részt a színház finanszírozásában, de megjósolható, hogy szerepük előbb-utóbb növekedni fog.

Az állami támogatás harminc éve

Ígéretünkhöz híven összehasonlítottuk az 1994-ben megjelent *Állami támogatás* c. cikkünkben foglaltakat mai⁹ cikkünk tartalmával.¹⁰ Ennek során természetesen nem csupán a két szöveg összevetését tesszük nyilvánossá, de a szövegekben meglévő tartalmakat is megkíséreljük lényegi és szigorú elemzés alá vonni.

1994: „A támogatási módok osztályozásának leggyakrabban használt típusa a **támogatás tárgya szerinti osztályozás**. Eszerint megkülönböztetünk intézményre, produkcióra, eseményre, személyre, dologra és közönségre vonatkozó támogatást. Ma Magyarországon az intézményi támogatás meghatározó szerepet tölt be a színházművészet támogatásában. Annak ellenére, hogy az utóbbi években jelentősen emelkedett a produkciós alapokba helyezett pénzek aránya, 1994-ban a támogatásként utalt pénzeszközök még mindig több mint kilencven százaléka intézményi támogatás volt.”

2024: Az elmúlt 30 év alatt nem történt jelentős változás a támogatás tárgyában – továbbra is az intézményi támogatás a meghatározó. Természetesen nem állíthatjuk, hogy az intézményi

támogatás valami eleve rossz, de azt igen, hogy a színházi művészek úgy vélik, munkájukhoz bárátságosabb és rugalmasabb lenne a produkciós támogatás.

1994: „A mai magyar támogatási rendszert úgy jellemeztem, mint erősen központosított, elfogadott szakmai-gazdasági normarendszer nélküli elosztási mechanizmust. E támogatási rendszer fenntartásának adekvát eszköze és egyben kifejeződési módja az intézményi támogatás, amely képes egyrészt egy **elkötelezett**, másrészt egy **egymással vetélkedő** állami intézményrendszert kialakítani.”

2024: Ha eddig nem is hittük, jövő év elejétől megváltozik a kulturális intézmények irányítási rendszere: az intézményi irányítás és a felső minisztériumi vezetés közé egy **középszint élkelődik be**, amely várhatóan a felsőbb szerv és az intézményi vezetés közötti érdekviszonyokat fogja majd összehangolni. Korai lenne véleményt mondanunk – tapasztalatok nélkül – egy új irányítási rendszerről, de az oktatásban és az egészségügyben megtörtént intézményi változások is váratnak még magukra.

1994: „A lehetséges támogatási rendszerek a különböző támogatási módok sajátos összekapcsolódásából jönnek létre. [...] A legalapvetőbb csoportosítási szempont a tárgy szerinti csoportosítás: e szerint a támogatás lehet intézményre, produkcióra, eseményre, személyre, dologra, közönségre vonatkozó. [...] E fő osztályokat tovább csoportosíthatjuk a következő szempontok szerint: **időbeliségük** alapján megelölgezettek, utólagosak; **időtartamuk** szerint rövid, közép és hosszú távúak; **viszonyítási alapjuk** szerint bázis alapú, nullbázisú; **konkrétaságuk** alapján meghatározottak vagy kiegészítők; **természetük** alapján pénzbeliek, természetbeliek; **elszámolás** alapján folyamatosan illetve utólag elszámolandók vagy el nem számolandók.”

2024: Már az előző bekezdés tartalma is bizonyítja, hogy **az elmúlt harminc év alatt nem változott jelentősen a magyar költségvetési rendszer**. Továbbra is meghatározó az utólagos támogatás, az időtartam is ritkán éri meg a hosszútávú formát. A bázis alapú költségvetés az uralkodó tervezési módszer, amely szinte kizárólagosan képes a módszer adta lehetőségeket alkalmazni és kihasználni és – ne feledjük – kikényszeríteni azt.

A költségvetési rendszerhez hasonlóan az elmúlt évtizedben szinte észrevétlenül – de mindenképpen nagyobb zaj nélkül – lezajlott a magyar színházi struktúra átalakulása. Pénzügyi kényszer¹¹ eredményeként az Államhoz került a kulturális intézmények, köztük a színházak nagy része. A változások eredményességéről ma még nem tudunk statisztikailag pontos képet bemutatni, és az sem biztos, hogy az Új Költségvetési Rendszer nyilvánvalóan és rövid időn belül megmutatja előnyeit és hátrányait.

1994: „A támogatás tárgya szerinti csoportosításban az intézményi támogatás után a **produkciós támogatás** következik. Nemesak a jelenlegi támogatási piacon betöltött előkelő helye miatt, hanem azért is, mert egyre többen hiszik ma azt, hogy ez az a támogatási forma, amely alkalmazásával kiküszöbölhető mindazon visszasságok, amelyekkel az intézményi támogatást jellemeztem az előadás előző részében. Már maga a támogatási mód megnevezése is azt sejteti, hogy nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy a színház is egy üzem, amelynek működése eredményt hoz létre, mégpedig az előadást, a produkciót.”

2024: Az elmúlt 30 évben csak néha és kismértékben figyelhettük meg a produkciós támogatási forma alkalmazását. Ma is a legnagyobb része a Nemzeti Kulturális Alapon keresztül történik, amelynek bírálói szerint lényegében a produkciós támogatás egy megelőző alkalmazási formáját látjuk.

Mindenféle támogatási mód legelső lépcsőfoka a színház vezetése által kidolgozott **művészeti koncepció**, amely természetesen csak a gazdasági melléklettel együtt teljes. A következő lépcsőfok az, hogy – módosításokkal, vagy anélkül – a fenti koncepciót a felügyeleti szerv elfogadja, és garantálja, hogy az annak teljesítéséhez szükséges pénzügyi feltételeket biztosítani fogja. Ideális esetben a fenti két lépcső a színházvezetői pályázatok benyújtásának és elfogadásának felel meg, mégpedig úgy, hogy a **kinevezés időtartamára** lennének érvényesek a – munkaszerződésben is megfogalmazható – művészeti és gazdasági biztosítékok. Természetesen a felügyeleti szerv a színház vezetésével közösen, évenként megvizsgálná a szerződésben foglaltak időarányos teljesítését, és szükség esetén döntenének a művészeti és gazdasági feltételek módosításáról.

Az igazgatói (színházigazgatói) pályázatok **csak formálisan felelnek** meg a három évtized alatti változások elképzeléseinek. Az újonnan kinevezett igazgatók igyekeznek megfelelni a kinevezők elvárásainak, és mivel a teljesítményeknek pénzügyi (támogatási) következményei vannak, a kinevezők és a szakmai vezetők közötti kölcsönös együttműködésnek konkrét megvalósulási lehetőségei érvényesülnek.

1994: „A produkciós támogatáshoz hasonló jellemzőkkel bír az **események támogatása**. Eseményen elsősorban olyan előadásokat, fesztiválokat, gálaműsorokat, külföldi vendégszerepléseket, jótékony célú vacsorákat értek, amelyek valamilyen módon alkalmasak a kormány (és/vagy önkormányzat) kulturális koncepciójának pozitív megjelenítésére. [...] Egy olyan reprezentációról van szó, amelyet elsősorban nem a konkrét anyagi támogatás nagysága tesz jelentőssé, hanem az a demonstráció, amely példaként szol-

gálhat olyan cégek számára, akiknek bármiért is, de fontos lehet a fenntartó. Épp emiatt sohasem szabad megfeledkezni arról, hogy jelentős színházi eseményeinkhez – akár ingyenes támogatónak is – megnyerjük a kulturális kormányzatot, hisz már maga ez a tény olyan referenciát jelent, mely a későbbiekben könnyen pénzre váltható.

A tárgy szerinti csoportosításban a színházi dotáció ma még csak ritkán alkalmazott formája a **személyre szóló támogatás**. Nem véletlenül, hisz az elmúlt évtizedek központi támogatás ideológiájának tárgya – majd minden esetben – a szentté avatott közösség volt, a misztifikált és uralkodóvá tett társadalmi- és csoporttulajdon kezelőjeként. Mindezek törvényszerű következményeként a magánérdekek és a személyes törekvések csak annyiban jelentettek elfogadható magatartási formát, amennyiben az úgynevezett ösztársadalmi célok-
nak valamilyen módon megfelelték. Természetesen annak megállapítása, hogy mi állt összhangban a közösség hosszú távú érdekeivel, a pártközpont kizárólagos privilégiuma volt. Ilyen körülmények között a személyi támogatásnak lényegében nem is lehetett más szerepe, mint a párt szolgálatában elért érdemek valamilyen formában történő jutalmazása. Korántsem állítom ezzel azt, hogy csakis a párthoz hű és annak elkötelezett művészek lehetnek az elmúlt rendszer támogatottjai, de azt sem, hogy az ellenzékiek bármiféle, személyre szóló anyagi dotációban részesedhettek volna.

Sajnos, a személyre szóló támogatásnak még **ma sem alakultak ki** azon módjai, amelyek a megfelelő szakmai konszenzus áldásával a támogatás megszokott formái lehetnének. Csakis a támogatás elosztásának teljes nyíltsága teremtheti meg annak feltételeit, hogy a színházi köztudat elfogadja, hogy a személyi támogatás **nem hűbéri juttatás, hanem a művész valódi támogatása**. Ennek célja pedig nem lehet más, mint olyan egzisztenciális helyzet teremtése, amelyben a művész idejét és szellemi energiáit nem létfeltételeinek biztosítására kell hogy »pazarolja«, hanem a tehetsége szerinti alkotómunkára fordíthatja. Ez a művész igazi támogatása, nem több, s nem is kevesebb.”

2024: Az elmúlt 30 év alatt **jelentősen és örvendetesen megnőtt a személyre szóló támogatások** összértéke és mennyisége egyaránt. Legfontosabb megjelenési formája a művészek díjazása, különösen akkor, ha a támogatást pénzügyi dotáció kíséri. A díjazás lehet állami, közösségi és magántámogatás.

Összefoglalás és javaslat

Minden különösebb indoklás nélkül elfogadhatjuk, hogy az intézményi támogatásként bemutatott dotációs forma **egyszerűen és pontosan szolgálja**

szakmában csak rezsiköltségeként emlegetett, és az előbbiekben a művészettől független költségként bemutatott színházi kiadások fedezetét. A művészettől függő költségek forrásul a színház saját jegy- és egyéb bevétele, valamint a jegybevétel mint norma segítségével meghatározott támogatás szolgál. Mindezen támogatásokat az államnak **legalább három évre kell meghatározni, és legalább évadonként**, illetve szükség szerint, de mindenképpen előre kell a színház rendelkezésére bocsátania. A pályázati rendszerben történő elosztás „veszélyeinek” csak olyan mértékben szabad kitenni a színházakat, hogy az ott meg nem kapott pénz **még esetlegesen se veszélyeztesse** a színház művészeti munkáját. A beruházási és felújítási kereteket az eddigieknek megfelelően továbbra is úgynevezett céltámogatás formájában, előre és hosszú távra javasolom biztosítani.

A **színházak nagysága meghatározó lehet** az alkalmazott támogatási rendszert illetően. A kisebb, szerkezetükben egyszerűbb színházakban jól

és hatásosan működhet az intézményi támogatás, míg a nagyobb és bonyolultabb felépítésű – esetleg többtagozatú – színházakban összetettebb és nagyobb kimunkálást igénylő támogatási rendszer tudja csak gyümölcsözően kifejteni hatását.

Egyáltalán nem szabad abban reménykednünk vagy hinnünk, hogy létezik egy olyan megoldás, olyan támogatási rendszer, amellyel **egyszer és mindenkorra meg tudnánk oldani támogatási problémáinkat**. Alkothatunk akár komolyan tűnő mutatószámokat is, ám ezek sem képesek élő és naponta változó színházgazdaságunkat oly módon jellemezni, hogy segítségükkel könnyedén tudnánk választani a különféle támogatási formák közül. Ugyanakkor azt se felejtjük el, hogy a legjobban kidolgozott támogatási rendszer, illetve támogatási mód eredményes alkalmazásához is elengedhetetlen a támogatás felhasználásának szigorú és rendszeres elszámolása.

dr. Venczel Sándor
stratégiai tanácsadó

Színház és technológia

A Kronosz Kiadó SziTu, azaz Színháztudományi Könyvtár című nívós sorozatában 2023-ban jelent meg a színház és a technológia viszonyával foglalkozó tanulmánykötet. A benne olvasható írások 2021-ben, az ELTE Bölcsészettudományi Karán, több hazai és külföldi egyetem közreműködésével – a koronavírus-járvány miatt online – megrendezett tudományos konferencián hangzottak el. A szerkesztők, Deres Kornélia, Imre Zoltán, Mátravölgyi Dorottya és P. Müller Péter széles merítést kínálnak a témából, amely – bármennyire is úgy tűnik, hogy korunk aktuális problémája – a színháztörténetet egészen a kezdeteitől fogva végigkíséri.

Ma, amikor az előadások látványát díszlet helyett akár videomappinggal is elő lehet állítani, és a virtuális színház, vagy akár a Covid-korszak óta gyorsan fejlődő streaming technika, sőt legújabbban a mesterséges intelligencia is a színház mindennapjainak része, a technológia minden szinten jelen van a színházi élményben. De így volt ez mindig: az antik görög színházban a fentről beröpített istenség, a barokk bonyolult színpadi gépezetei, a gyertyamegvilágítás emlékét őrző rivalda, majd a gáz- és végül a villanyvilágítás mind egy-egy technológiai színvonal nyomait hagyta rajta a színpadi látványon, a nézők viselkedésén, a színre vitt drámák narratív technikáján, de még a színháztudomány kutatási szempontjain is.

Mindezekből a kötet bőven kínál érdekességeket, alig ismert részleteket és izgalmas felve-

téseket. Bepillantunk a Shakespeare-korabeli véres angol drámák és a korban divatos anatómiai színházak (azaz nyilvános és a közönség okítását szolgáló boncolások) kapcsolatába, a 19. századi ködfátyolképes látványosságok világába, a kortárs divatperformanszok működésébe, az 1960-as, hetvenes években bemutatott első magyar happeningek rögzítési technikáiba, vagy a színpadi élő kamerahasználat – film és színház egyidejű jelenléte – gyakorlatába. Megismerhetjük a 17. század közepén élt Niccolò Sabbatini zseniális gépezeteit, amelyek háborgó tengert, vitorlášhajókat, a Pokol izzó katlanját és reptetett színészeket varázsoltak a közönség elé. Kortársában és követőjében, Giacomo Torelliben pedig nem kisebb nagyságot tisztelhetünk, mint a zsinórpádlás felfalálóját.

A tanulmányok egy része test és technika viszonyával foglalkozik (a kerekesszék szerepével egy táncegyüttes előadásában, Robert Wilson szürrealisztikus képteremtő készségével, G. B. Shaw drámáiban a fegyverek és a járművek szerepével), mások a színháztörténet kutatási módszereinek, a színház fogalmi rendszerének újragondolására tesznek javaslatokat a technológiai eszközökre támaszkodva. Az utolsó fejezet írásai a színházi élmény egyik speciális formájáról, a hangszínházról szólnak. Ritkán kerül a kutatás fókuszába ez a téma, holott nem kevés színház- és társadalomtörténeti tanulságot hordoz. Olvashatunk a hangjátékok történetének korszakairól – és elgondol-

- 1 dr. Venczel Sándor: *Páholypótszék*. Média+Print. 1994
- 2 dr. Venczel Sándor: *Az állami támogatás, a színházgazdaság legfontosabb kategóriája*. *Kultúra és Közösség*, 1994
- 3 *Azok közé a ragyogó szakemberek közé tartozott, akiktől sajnálom, hogy nem tanulhattam eleget*.
- 4 *Közel hét év alatt, költségvetési felülgelölő koromban aztán több olyan egyetemi költségvetéssel találkoztam, amelyek elérték az Operaház szakmai színvonalát*.
- 5 *Az étterem és kávézó ma is a Liszt Ferenc tér 2. nívós vendéglátóhelye*.
- 6 *Lásd a Zempléni Múza 2016/4. számát és itt: <https://szinagazdasag.hu/tanulmanyok/szinhas-es-korrupeio/>*
- 7 *Lásd a Színpad 2016/3. számában megjelent írást, amely a Másik Marketinggel foglalkozik*.
- 8 *A fejlett színházkultúrájú országokban jelentős szerepet játszanak az úgynevezett színházbarát körök, amelyek jegyvásárlásaikkal és lobbitevékenységükkel ténylegesen befolyásolják a színházak helyzetét*.
- 9 *„Mai cikkünk” mint olyan nem létezik fizikálisan, de létezik mint gondolataink által létrehozott színházi támogatás-elosztási rendszer*.
- 10 *Lásd az 1. jegyzetben megjelölt kötet 65-99 oldalát*.
- 11 *Több közgazdász a kényszer helyett természetesen az alku fogalmát használja, de lényegében ez nem változtatja meg a színházak pénzügyi helyzetét*.

kodhatunk azon, hogy míg itthon a hangjáték mára majdhogynem eltűnt, más európai országokban újra divatba jött –, a Magyar és az Osztrák Rádió Shakespeare-ciklusairól, és végül az Észak-Olaszországban működő Societas Raffaello Sanzio társulat kifejezetten hanghatásokkal fölépített előadásairól.

A kötet bevezetőjét író Derek Kornélia és Imre Zoltán arra hívják fel az olvasó figyelmét, hogy a színház által alkalmazott technológia sohasem önmagában értékelhető, hanem az érzékelésre gyakorolt hatásában. Hogy az emberi test és a technológia mit fog kezdeni egymással a következő évtizedekben, az szépen kiolvasható a mai színházművészet gyakorlati megoldásaiból.

Színház és technológia, szerk. Deres Kornélia, Imre Zoltán, Mátravölgyi Dorottya, P. Müller Péter. Kronosz Kiadó, Pécs, 2023, 294 oldal

G. E.

Bűvészinasok a Pesti Vigadóban

„A bábjáték az emberekben élő jelképekre és szimbólumokra épít. Ez indítja el a nézők fantáziáját, és így juthatnak el az igazságig és a szeretetig.”
(Vízvári László)

Bűvészinasok címmel rendezett kiállítást a Pesti Vigadóban az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet az Astra Bábegyüttes megalakulásának 70. és a Maszk Bábszínház 30. évfordulójára.

Hetven éves fennállását ünnepli a 20. századi magyar bábművészet megkerülhetetlen társulata, az Astra Bábegyüttes. A Vízvári László piarista paptanár vezette együttes témaválasztásaiban és bábtechnikai megoldásaiban is mindig újtónak számított. Az elmúlt hét évtizedben jelentős sikereket arattak itthon és külföldön. Az 1968-as *Ki mit tud?*, később a *Sűsű a sárkány* szereplőiként országos ismertségre tettek szert.

A kiállításon a bábok univerzumán keresztül fedezhetjük fel a komolyzenei művek, szépirodalmi alkotások, népmesék, legendák, a cirkusz és a bibliai történetek világát is. A felnőtteket megszólító, kísérleti előadások mellett gyermekdarabok is születnek az Astra Bábegyüttes műhelyében. Az előadásaikon szereplő figurák különleges képzőművészeti megoldásokat rejtenek. Képi világuk, anyaghasználatuk, vizuális sokszínűségük az alkotói fantázia szabad és kreatív kibontakozásáról árulkodik. A formai kísérletezések, az asszociációs megoldások jól mutatják a bábuk korlátlan lehetőségeit. A kiállítás felvonultatja a változatos bábtípusokat. Bemutatásra kerültek a különböző előadásokban szereplő kesztyűs-, marionett-, vezetőpálca-, zsinóros-, sík- és óriásbábuk, valamint árnyjáték figurák.

Vízvári László, az együttes vezetője a bábjáték nagy szimbólumteremtő erejében bízva, magas eszmeiségű humanista mondanivalóval párosította a kifejezni kívánt tartalmat. A bábjáték műfaji különlegessége és egyedülálló műszaki kivitelezése teszi csodálatossá a kiállított darabokat. A bábok önmagukban is szimbólumok, de az előadásokon önálló életre kelnek. Az alkotók és a játékosok nagy fantáziával csodás világot varázsolnak a nézők elé.

A bábtervtől az előadásig hosszú út vezet. A bábkészítés és a bábjáték összetett feladat, sok ember munkája előzi meg azt a pillanatot, amikor a báb egy előadásban a színpadra léphet. Ezen az úton a báb számtalan művésszel találkozik: tervezővel, készítővel, dramaturggal, rendezővel, színésszel. Mindegyik területnek megvan a külön funkciója, így elmondható, hogy a bábkészítés és a bábjáték valódi csapatmunka. A művészi bábja-

Fotó: Kárpáti Imre

ték komplex művészet, az irodalom, a zene, a képzőművészet, a beszéd együttes kifejezője. Ezen felül a tervek meg kell valósítani egy-egy sajátos technológiával. Olyan bábdarabokat hoztak létre, melyek zenében megfogalmazott történetekre támaszkodnak, szabad asszociációkra épülnek, így teremtik meg a sokféle művészeti ág összhangját.

A tárlatot a hagyományokat tovább vivő Maszk Bábszínház harmincéves munkásságát összegző bemutató teszi teljessé. Előadásaik többségükben a magyar történelem nagy korszakaihoz kapcsolódnak. Az országban elsőként új színházi, báb-színházi műfajt hoztak létre. Immár harminc éve mutatnak be olyan előadásorozatokat, melyek a bábok révén ismertetik meg a közönséggel történelmünk nagy eseményeit, helyszíneit és azok főszereplőit. Produkcióik saját ötletből születnek,

de feldolgoznak népmeséket, bibliai történeteket és irodalmi műveket is.

A kiállításon látható, hogy előadásaikban szinte az összes technikát használják: árnyjáték-figurákat, marionett-, vavang-, kesztyűs-, botos-, bunnaku-, sík- és óriásbábokat, valamint maszkos és élő szereplőket. Történelmi előadásaikról bábfilm, társasjáték, és foglalkoztató füzet is készült.

Az Astra Bábegyüttes kiállítását Lovas Lilla és Simándi Katalin rendezte, a tervezője Fecsó Andrea volt. A Maszk Báb- és Ifjúsági Színház kiállítását Krain-Havas Edina és Havas Zsolt rendezte. A tárlat szeptember 22-ig látogatható a Pesti Vigadóban.

Kárpáti Imre

4 Dear Colleagues and Theatre Lovers! (BY LÁSZLÓ BARNÁK)

NATIONAL THEATRE MEETING 2024

5 National Theatre Meeting 2024

The National Theatre Meeting, one of the most prominent events in Hungarian theatre life, was held in Kaposvár between 10 and 16 June. Among the professional events accompanying the meeting a full-day conference of the Hungarian Theatre Technical Association took place on 14 June at the Csiky Gergely Theatre studio, entitled 'Challenges of the Background Professions of the Theatres'.

6 Preparation, Implementation and Experience of Theatre Investments
(BY GERGELY LAKATOS)

9 Safe Operation of Scenic Systems (BY JÁNOS BARNA)

During the lifting, lowering and filming on stage, not only the actors but also the technical crew members working behind the scenes are exposed to the risk of accidents. Equipment, tools and sets that are not properly maintained are an increased risk and neglect can have serious consequences.

12 AI – The Way I Use It (BY ZOLTÁN EGVED)

How can artificial intelligence help theatre designers?

14 Androids dream with electronic sheep (BY ÁDÁM BEDZSULA)

Artificial intelligence is one of the most important and perhaps most talked about topics in the creative industries today, but it is far from new. Already at the dawn of human history as we know it, we find signs pointing to the need to create a man-made conscious being.

FESTIVAL PANORAMA

18 Theatre Festivals 2024

In this column we have selected the theatre events of this year's festival season, briefly presenting the theatre-focused festivals of Kisvárdá, Budapest, Tatabánya, Győr, Kecskemét, Szeged and the Zemplén region, with the aim of expressing our appreciation to the organisers, the performers and last but not least the theatre-loving audience.

18 Kisvárdá Festival of Hungarian Theatres

20 Szemle Plusz Festival in the Városmajor

22 It Will Not Stay As It Is (BY RÉKA DOROTTYA SZABÓ)

24 MOST Feszt, Tatabánya (BY ANNA ZÖLDI)

26 Déryné Festival in Zemplén (BY ANNA ZÖLDI)

28 DUNA FESZT, Győr (BY ANNA ZÖLDI)

30 16th Meeting of Hungarian Puppet Theatres, Kecskemét
(BY JUDIT CZIRÁKI)

EXPERIENCES OF THE THEATRE MANAGEMENT

32 Theatre at the Margitsziget (BY VIKTOR SZABADAI)

36 Experiences of the Theatre Management of Csokonai Fórum, Debrecen (BY ISTVÁN NAGY)

NEWS

38 News from the World of Hungarian Theatre

41 Theatre News from the World

43 On Pietro Travaglia in Versailles (BY ILDIKÓ SIRATÓ DR)

STAGE DESIGN

47 The Courage of Ignorance (BY TAMÁS JÁSZAY)

In the third part of our series on scenic designers, costume designers Kriszta Remete and Luca Szabados were interviewed by theatre critic Tamás Jászay.

THEATRE HISTORY

51 Altar or Stage? A History of the Ódry Stage (1959–2024)
(BY ILDIKÓ SIRATÓ DR)

STAGE TECHNOLOGY

54 My Successor Before Me (BY OTTÓ SIMON)

57 Film Soundtrack Concert 2024, Zalaegerszeg

58 If the Mountain Wont Come to Muhammad.... (BY ÁTILA JERZSA)

TECHNICAL NEWS

60 News from Elimex and Chromasound

THEATRE ECONOMY

62 On the State Support After Thirty Years (BY SÁNDOR VENCZEL DR)

EXHIBITIONS, BOOKS

64 Theatre and Technology (BY E. G.)

65 Magicians in the Pesti Vigadó (BY IMRE KÁRPÁTI)

HIRDETŐINK

AudMax	59. o.	INTERTON Group	11. o.
AVL Trade Kft.	35. o.	Lisys-Proiect Kft.	68. o.
Beckhoff Automation Kft.	31. o.	Luminis Kft.	56. o.
Chromasound Zrt.	17. o.	Pelye & Társa Kft.	67. o.
DP Music Kft.	40. o.	Színháztechnikai kézikönyv	5. o.
Elimex Kft.	46. o.	Színpad Automatika Kft.	52. o.
Gépbér Színpad Kft.	29. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	2. o.
Gépbér Színpad Kft.	45. o.	Tüchler GmbH	37. o.

PELYHE KFT

Light - Sound - Stage

1033 Budapest, Huszti út 34. | Tel.: +36 1 368 92 35
www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

*Minőség, megbízhatóság.
Ez mind megtalálható nálunk.*

amun

OSRAM

PLS

Light · Power · Motion

CLAYPAKY
AN ARRI COMPANY

LEE Filters

A PANAVISION COMPANY

SWE **FOG**

A.T.C.

AUSTRIAN TRUSS CONSTRUCTIONS

coemar
LIGHT EMOTION

**Look
Solutions**

Fog machines made in Germany

SPOTLIGHT

professional lighting for the performing arts

KYALAMI

curve light

2015-ben megjelent **MAGICDOT** egy forradalmian új lámpatest volt, amely minden korábbinál nagyobb teret engedett a kreatív elképzeléseknek. Kilenc évvel később a „Creative Solution” sorozat kibővült az első IP65-ös lézer fényforrású lámpatesttel: a KYALAMI-val.

Az új ultrakompakt méretű lámpatesttel a korábban lehetetlennek tűnő látványelemek, effektek is megvalósíthatók. A végtelenségig miniatürizált méret és az egyedi tervezés eredményeképpen a KYALAMI teljesítménye versenytársai fölé emelkedik.

A lámpatest fejegysége mindössze 265 mm-es átmérőjű, amiben egy 100 wattos lézermodul dolgozik, optikai rendszere tökéletesen jeleníti meg a legkülönfélébb effekteket is.

Kreatív, elegáns, eredeti, könnyű és gyors lámpatest, amelyet úgy álmodtak meg, hogy semmi máséhoz ne hasonlítson, tervezése páratlan. A KYALAMI megtöri a berögződött gondolkodást és szabad utat enged az érzelmeknek.

Creative Solution
- Fényforrás
100W - 9000K

Lux
10 méteren
400.000

Nyitásszög
1°

IP-besorolás
IP65

Súly
14.5 kg

www.ayrton.eu

A Lisis-Project Kft. az Ayrton termékek széles választékát forgalmazza. Az Ayrton Kyalami áráról és elérhetőségéről érdeklődjön kollégáinknál!

AYRTON

LISIS-PROJECT

KIZÁRÓLAGOS HAZAI FORGALMAZÓ

LISIS-PROJECT KFT. • www.lisis-project.hu • szinpad@lisis-project.hu • +36 1 307 6209 • 1142 Budapest, Tengerszem utca 78.